8-3
գ-61

ԳԻՐՔ

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ

որ կոչի ԱՅՈՒԳԱՏ է 1961 թ.

ՊՂՆՁԻ ՔԱՂԱՔ

Ե՛րբ թանք խորատականք, և օգտակարք, խիկարայ իմաստնոյ, և այլ պիտանիքանք Տպագրեալ են, 'ի Թուին Հայոց. 1198 'ի Տպարանի չնչին Ոհաննէսի:

Իսկ այժմ վերստին տպագրութե՛ 'ի լոյս ածաւ Արդեամբ և ծախիւք յատուկ ծգնական լինողայն մեր Աղնէլեայ:

A 593

'Ի Հայրապետութեան Տեառն Եփրեմի ամ Հայոց կաթուղիկոսի

Յամի Տեառն 1814:

'Ի ԿԱԼԿԱԹԱՅ.

'Ի Տպարանի Աւետ Ջէնթլումեանց.

Printed by Aviet Gentloom.

Յիշատակարան։

ժանդակութեամբ և շնորհիւ ամենասուրբ Երրորդութեան Հօր և որդւոյ և հոգւոյն սրբոյ, և բարեխօսութեամբ Ամենօրհնաբանուհւոյ Կուսին Մարիամու, յամի. եղեալ՝ աւարտեցաւ տպագրութիւն այս գեղեցկաբան պատմութեան որ կոչի պղնձէ քաղաք։ Զոր առաջին տպագրութիւն սորին եղեւ Լեհր ՚ի թուին Հայոց 1198 իսկ այժմ վերստին տպագրեցաւ ՚ի Կալկաթայ քաղաքիս արդեամբ և ծախիւք Զուարթամիտ և առատաձեռն ազգիս մերոյ։

Արդ որք հանդիպիք ընթեռնլոյ և վայելելոյ գքաղցրագոյն պատմութիւս յիշեսջիք ՚ի մաքուր յաղօթս ձեր Օժանդակքն գործարանիս իմոյ հանդերձ կենդանեօք և հանգուցելովքն որք յանուանէ յիշեցեալ կան ՚ի ներքոյ։

Յովհաննէս Սարգիս և Կումպանի։
Սիմոն և Գէորգ Փանոս․ Բաղրամեան։
Ստեփաննոս․ և Պօղոս Կարապետ Տէր Մուրճան։
Ներսէս Յովհաննէս և Ստեփաննոս Ներսէսեան
Կարապետ Մկրտիչ Մուրատեան։
Թաթէոս Յովհաննէսեան։
Զաքարիայ Յովհաննէս Շէրխօնեան։
Միքայէլ Զաքարիայ Շիրխօնեան։

Աւետիք

Աւետիկ Սէթեան։

Յովսէփ Եփրեմեան։

Մարգար Զօրէրեան։

Սարգիս Յովհաննէսեան։

Խաչիկ Յարութիւնեան։

Սահակ Մովսէս Շմայօնեան։

Յարութիւն Յովսէփ Քամալեան։

Անտոն Բաբիկեան։

Ծատուր Առաքեան։

Մանուէլ Պետրոս Գէրաքեան։

Մելքում Մանուկեան։

Գէորգ Ածատրեան։

Կարապետ Խաչիկ Նուաղեան։

Գրիգոր, Ղազար, և Յովհաննէս Սէթեան։

Նիկողայոս Յարութիւնեան։

Հուսկ՝ յետոյ ՚ի վախճանի յիշեսջիք զաշխատաւոր գործարանիս յետնեալ ծառայս ձեր, Զընթլում Աւետեանն՝ որ հարազատօրէն աշխատութե՛ տքնիմ՚ի այս գործ. (ուստի և հայցեմ եթէ սխալանք ուրեք գտանիցեն՚ի սմա հայելով զմիայնակութի և զծանրութի պաշտօնի իմոյ ներումն շնորհեսջիք,) այլ և մի զանց առնիցէք. յիշել զանդրանիկ որդեակն իմ, և զտէր տպարանիս՝ Աւետ Զընթլումեանն. զոր պատանեակ հասակաւ ի բուռն՝ ոչ սակաւ աշխատի ՚ի վերայ սոյն այս գործոյ, ընդ նմին և զՀայր մասնակից աշխատաւորս

յիշման

✝

յիշման արժանի առնելով՝ դուք սիրելիքդ իմ,
վարձս բարեաց պարգևողէն ընկալջիք։

Արդ զտուրս սիրելի ազգիդ իմոյ և զուարթամիտ առատաձեռնութիւն յայս գործ ազգաօգուտ ինքնակամ օգնողացն. ամենամեծն Ած 'ի փառս, և և 'ի պատիւ իւր ընկալցի, կըարի նպատակն յուսոյ և ակնկալութեանս ամենեցուն, 'ի յանկ հասցէ. և բարի յիշատակս իւրաքանչիւրոյն՝ 'ի յանջնջելի երանական մատենի իւրում գրեսցէ։ և համայն հաւատացեալ քրիստոնէիցն՝ զսէր՝ և զմխիթարութիւն պարգևելով, յարաժամ 'ի յողջութեան և յաջողութեան. պահեսցէ։ Եւ ձեզ բարեմտութ յիշողացդ՝ մասն բարեաց պարգևեսցէ. ամէն։

Եւ ես մնամ ջերմամ Յարգութեամբ,
ձեր աղօթարարակցացն և Ամենի
նուաստ Ծառայ։

Ջրմթլըու Մ՛եսեանց

ՊՂՆՁԷ

-Քաղաքի Պատմութիւն որ է օրինակ աշխարհին-

ԿԱՅՐ 'Ի ՊԱՂՏԱՏ ՔԱՂԱՔՆ խալիֆայ մի, որում անունն էր աբդուլ-մելիք։ Օր մի 'ի մէյտան իջաւ, ժողովեց զիւր մեծամեծքն, ու է հարց վասն սողոմոնի թէ, ո՞վ հրաման առնէր 'ի վր դիւացն։

Յառաջ եկն ամիրայն և ասաց։ Հզօր և մեծ խալիֆայ. կայր մարդ մի որդի վաճառականի և ասէր թէ՝ ես գնացի 'ի սելևկիայ կղզին, և մոլորեցաք 'ի ծովին 40 օր։ Եւ ապա ելաք 'ի լեառն մի բարձր և ամենևին ոչ ճանաչէաք զտեղին և տեսաք մարդիկք սևք և այլայլէմք, բարև ետուն և տարան

զմեզ

զմեզ 'ի տունս իւրեանց։ Եւ կացաք առ նմա երեք օր։ Եւ ոչ ելեալ գնային 'ի ծովն 'ի յորս, և տարան զմեզ 'ի հետ իւրեանց։ Արկին զգործին և կալան շատ ձկներ. և 'ի հետ ձկանց՝ բերին կուժ մի որ ձիձով, մատնեհարած սողոմոնի մոհրովն. Եւ բացեալ զկուժն՝ ելաւ սև մուխ ու բարձրացաւ յօդս, և եղև դիւշատեսիլ մարդոյ։ Աղաղակեաց և ասէ. սողոմոն սողոմոն որդի դաւթի մարգարէի Թողյ այլ չգործեմ զինչ գործեցի. այլ կամ 'ի հրամանաց քոց։ Չի գիտաց դեռ թէ՝ դեռևս սողոմոն կենդանի է։

Յայնժամ ասէ խալիֆայն, ո՛չ հանգչի սիրտ իմ մինչև տեսանեմ զայն կուժն՝ և ապա հաւատամ այդ բանիդ։ Եւ հրամայեաց խալիֆայն տալիպին որդւոյն սէհալայ թէ՝ գնա առ ամիր մուսէն առ յարևմտից տէրն, որ երթայք երկուքդ 'ի ժողովդայք մինչև գտանէք զայն կուժն. և ինձ հաստատուն զրոյց ասէք թէ՝ ինչ կայ 'ի ծովն կամ 'ի ցամաքի։ Եւ ետ խալիֆայն շատ գանձ տալիպին և պատուական ակունք. տաճիկ ձիանք և ազնիւ ծառայք։ Գնաց տալիպն առ ամիր մուսէն։ Եւ ելաւ ամիր մուսէն շատ, հեծելովք յոյն ականացուց թագաւորին։

Կարդաց թագաւորն ականացուց զհրաման տալիպին. և կոչեաց զինչ իւր աշխարհն հին մարդկայր, ու զշատաշրջուրջ վաճառականքն։ Գտան ալևոր մարդ մի, որ գիտէր զծով և զցամաք. և

զան

զանբնակ աշխարհն տեսեալ էր։ Եհարց Թագաւորն զծերն և ասէ, սիրելի՛ գիտե՞ս զայն տեղն՝ որ Սողոմոն բարկացաւ դիւացն, և 'ի պղնձէ կուժն էած ու արձիձով մատնէհարեց և 'ի ծովն ձգեաց։ Ասաց ալևորն՝ այո գիտեմ։ Ասաց Թագաւորն թէ՝ պիտի որ տանիս զխալիֆայն և ամիրայքն այն տեղն։ Ասաց ալևորն՝ յոյս ունիմ առ ած, որ զբարին առաջնորդէ։ Բայց Ճանապարհն մուխաթարայ է և հեռի. 40 օր անջրուր պիտի գնան և գան։ Եւ շատ զարմանք կայ 'ի Ճանապարհին։ Յայն ժամ ասաց Թագաւորն յ'ամիր մուսէն թէ՝ այդ գիտուն ծերդ որ յիշխ այլ չկայ, 'ի քեզ եմ։ տըրւեալ։ Ծունր էած ամիր մուսէն և խիլաթեաց զծերն։ Եւ եհարց ծերն թէ՝ ինչ պէտք են 'ի Ճանապարհին։ Ասաց ծերն թէ՝ հազար ուղտ առնելի պիտի քան զմեր գլասան որ ջուր բառնամք, ու մտնումք 'ի պուլի ձին։ Այլ զջուրն պիտի այլկի կժով բառնամք որ չցամաքի. զի հողն մեատիկ կայ որ ցամաքեցնէ զջուրն 'ի տիկին։

Յայնժամ զուգեցին և ուղևորեցան 'ի Ճանապարհ և գնացին 2000 ձիաւորօքն 'ի չէն և անչէն 'ի ներս. և հասին յանմարդաբնակ աշխարհն, և լմնցաւ տարի մի։ Եւ գիշեր մի ծերն զաստղն նշան էր եդեալ և երթային. և ծածկեաց ամպն զաստղն, և մոլորեցան 'ի Ճանապարհէն։ Եհարց ամիր մուսէն զծերն և ասէ թէ յոր աշխարհի եմք։ Ասաց ծերն թէ՝ ոչ գիտեմ։ Ասաց ամիր մուսէն թէ

Թէ կարե՛մ դառնալ յայն տեղին՝ որ զճանապարհն կորուսաք։ Այսպ ծերն ոչ գիտեմ։ Յայնժամ շատ լային և գնային ա̃յ անտառն վր̃ մինչև ՚ի կէս օր։ Եւ մտան ՚ի դուռն [illegible] մի․ և կայր ՚ի մէջ [illegible] սևագոյն բլուր մի․ բարձր․ և ՚ի հեռուստ որպ̃ ծուխ երևէր․ և դիմեցին ՚ի նա։ Եւ իբրև մօտեցան՝ տեսին զի գմբէթ էր բարձր և գեղեցիկ և շէնքն ամենն պատուական ակունք էին․ եախուտ և զմրուխտ, և շուրջ զանազան ակամբք զարդարեալ։ Այսպ ամիր մուսէն՝ փառք ա̃յ․ թէ որպէս գեղեցիկ շինուածք են։ Եւ դուռն գեղեցիկ՝ մարմարիոնեայ էր։ Եւ ղուպպէին նստուածքն՝ հազար ըղտոյ քայլք էր․ և գմբէթն բարձր՝ արճիճով կապած։ Տեսան ամիր մուսէն և զարմացան ՚ի բարձրութեն ղուպպէին։ Եւ էր անվայր և անմարդաբնակ․ և բուն ձչէր ՚ի վր̃ պարըսպայն։ Երբ զայն տեսին՝ շատ լացին Եւ այսպ ամիր մուսէն թէ՝ զատ ՚ի յա̃յ ոչ ոք կարէ շինել․ զի փառք և վայելչութիւն աշխարհիս սուտ է։

Եւ գրած էր [illegible] այսպ

ընայ ժամանակին, իբր զօրաց մուծեն ՚ի գիշերին․ Հայ դառնալու ձարակ, յայս տեղս զոր ՚ի յետ թողին Անուլ թէ կարեմք գիտել, թէ բարի գործով գընային․ կամ թէ հարստով անցին․ վա̃ մեղաց որ մեկ չերե̃յին։ Յայնժամ այսպ ամիր մուսէնս թէ՝ ո̃ւր են այն տէրքն կամ շինողքն

և

և ո՞ւր են որ շատ դատեցան, և ոչ ծաղկին թառա-
մեցան և պակասեցան։ Ասաց ալևորն թէ՝ պարտ
է քեզ գոհանալ զԱյ, որ փրկեաց զքեզ յայն
մոլխաթարայէն և հասոյց 'ի յայս վայելուչ տե-
ղիքս։ Գիտե՞ս ամիրայ՛ որ քո անծիրութիւն փրկեաց
զքեզ։ Իմ հայրն կասէր թէ՝ ով որ յայն տեղն մո-
լորեալ է որ մեք մոլորեցաք, այլ ո՛չ են երևեալ։
Բայց ասեն մինչև 'ի պղնձէ քաղաքն երեք ամսոյ
ճանապարհ է. զայս աղէքսանդր շինեաց և Ճ այսը-
դնայր 'ի պղնձէ քաղաքն։ Յայնժամ ասաց ամիր-
մուրէն՝ յառաջ 'ի քաղաքս մտանումք և տեսանումք
վայելչութիւն քաղաքիս, և ապա երթամք։ Իբր մտեալ
'ի քաղաքն՝ տեսաք գեղեցիկ դարպաս մի շինած,
մեծ և լայնանիստ. և 'ի դրունն գրած էր նօտր
գրով։ Ասաց ամիրայն թէ՝ ով կարէ կարդալ զայս
գիրս։ Ասաց ալևորն՝ ես եօթն ազգի գիր գիտեմ։
Ասաց ամիրայն՝ կարդա՛ որ տեսնումք։

Եւ գրած էր այս բաներս։

Մարդիկ որ գայ 'ի յայս տեղիս, թող լից-
ըզքեզ ինքն խրատիւ. որ մեք 'ի մեր շատ
իրացն, եմք բաժան ողորմ ու լալի։ Եւ քիչ մի յա-
ռաջ երթայք, ու տեսնուք իւք զարմանալի. և
փառք Այնա տայ, քանզի նա է միշտ կենդանի։ Տե-
սէք դուք բազում զարմանք, թէ քանի մարդ հող
է դարձեր. մահըն բաժանեց զմեզ, կորուսաք
զոր ինչ ունէաք։ Համարըս տալոց եմք մեզ,

ալրալ

արարչին՝ զոր ինչ եմք գործեր. այ վայ զանա-
ջառ աստեանն, ուր զահեղ բարբառն է հնչեր.
ժողովեցայք գանձս բազումս, ու այլոց թողայք
գնացայք: ըղ քիչըն ջատին տըրմայք, ու զանգէնըն
մեք մոռացայք: Եւ 'ի հետ մեզ այն երեկ,
զինչ որ յայս կեանքս գործեցաք. նա թէ չար
արարեալ եմք զամէն գըրոց հաշիւն տի տամք:
Յայնժամ մտին 'ի կայսրին և տեսին զարմանալի
զինուածս և գետնամէջն սալէր կապած էր. արծա
թած և ոսկէ ջրած. և գնային 'ի մէկ այլ դուռն.

Եւ գրած էր Ողջէն այս:

Բանի աղամայ որդիք, ծներ է յայս կեանքս
մեռեր և քանի զանասուն անբան, կեն-
դանի ոգիս աստէն մոլորեր: Այլ որ գիտունք են
եղեր զայս կեանքս նա սուտ են համարեր անդէնն
խաբէից տուն զինէր, ու վըստահ 'իներս գնայեր.
Լսեց ամիր մուսէն և աղիողորմ ելաց և ասաց
թէ՝ որ ունի խելք և միտք և իմաստութի՛ նա
կարէ Ճանաչել զայս կեանքս, որ ամէն մեծութի՛
ոչ ինչ է: Եւ կայր 'ի յայն կայսրին մէջն դուպղէ
մի. և 'ի բոլորն դուպղէին 400 գերեզման կայր
մարմարինեայ քարէ՛ ազգի ազգի գունով: Եւ
գրած էր 'ի վերն տապաններուն փորած ու ոսկով
լցած յունարէն գրով շատ ոլբեր. և գերեզման մի
ուրիշ կայր զարդարած զօր կարդայ ալեւորն:

Եւ

Եւ գրած էր Ոսկէա այս։

Մ՜աղ թէ քանի կայի, կենդանի ու վայելէյի. գործոյս ամէնըն հաշ՜ի, ահա էհաս ժամ որ խընդրի։ Քանի կենդանի էի, նա՛ բազմայ պարգեւք բաշխէի. եւ զիս անմահ կարծէի, նա եղայ սակա՜ մի փոշի։

Եւ գրած էր Ռէ հէծուային գէրէղմանն է. որ 'ի մահուան ժամանակին ասաց իղէրայ իւր անձինն։

Քանի որ յայս կենքն էկիր, նա կայեր զամէնն 'ի յերեր. բերթեր ու բազում քաղաք, դու զամէնն այլոյ խըլէյեր։ Հիմի ես խաւար դարձեր, որ որդունքն 'իքեզ կան 'ի կեր. դու ես պատասխան տալու, զոր 'ի յայս կեանքըն զըկէյեր։ Ցայնժամ մնան 'ի մէկ այլը դուռն. եւ գրած էր՝ երբ մահն երեկ՝ իմ զօրքն չկարային թափել զիս. իմ անչափ մեծուէն ոչ կայր այլ մարդ. իմ բաժին պատանքս է ու տանօղքս ու փորօղքս ու գերեզմանս. եւ ամէն մեծութիս կորեաւ եւ այլոյ մնայ։ Եւ արդ՝ իմացայ. որ մարմնոյս սէրըն կորոյս զիս. երբ իմ անչափ մեծութիս ընձի դէմ չեկա՜, նա այլ մարդ կայ որ այս աստ կենացողոյս կու հա՜ատայ։ Եւ մնան 'ի մէկ այլ դուպպէն. եւ տեսան որ զարմանալի շինուածովք զարդարած էր։ Ով եղբարք՝ ած միայն է անմահ ու անեղ. մի վստահանայք 'ի մէջը ծիս. զի խաբէութի եւ սուտէ եւ երազոյ նման։

Եւ

Ե՞ս գրած էր Ուղէր այս։

Այ իմ սիրելի եղբարք, աչք՝ի յիս տուէք զենեհար. դեմ շատ ՚ի մէկ տեղ կեցաք, և եղաք ուրախ հանապար։ ՚Ի յայս տեղս իմ խիստ գումար, զի գըրժոխքն է մութն ու խաւար. զիս տեսէք արէք ձեզ ճար, զենեհար հազար զենեհար։ Ե՞ս գրած էր թէ՝ ով զիս տեսնու թող վէրյ տայ ինձ զի ես թագաւոր էի հզօր և յաղթող՝ի պատերազմի. այժմ լաւ է մուրացկան մի քան զիս։

Ե՞ս գրած էր Ուղէր այս։

Երբ ես կենդանի էի, որ էի 1000 քաղաքի. թերթեր ու պաշտօն քաղում, անհամար և անթըռչելի։ 20000 ձի ունէի պէտաւի և զար մանալի. երբ ես ՚ի տըրնէն ելնէի, Քըրան հազար մարդ հեծյնէի։ Անչափ ոսկի ու արծաթ, ակ և մարգարիտ ունէի. որ պըրձերով լցեր էի, ու ապրեցայ 110, տարի։ Յանկարծակի մահ անկաւ, ՚ի յիմ դարպասն և չըմնացաք։ ոչ ծեր և ոչ տղայ տայ, հանց որ թաղել ոչ կարէաք. Բայց թէ զմեծսըն թաղէաք, և զայլսն՚ի բաց ընկէնուաք. այլ այժմ մեք յայժ յաղթեցաք, ու զայս քանեսա ու ձեզ գրեցաք։ Որ ըզմեր խեղճ մահն լսէք, ու դուք ձեզի մեզ մէն խրատուիք. լսելով զհասեալ բարկութիւն, ՚ի մանկութեն ձերում այլրիք. Ես մեծ թագաւոր էի, հըզօր զօրաւոր և արի. շատ գանձ ղումաշ ունէի, որ չունէր մարդ մի երկրի

երկրի։ Զհոգիս իմ անտես արի, և զընչիցս շահըս թըղէի· զամէնն այժմ այլոց թողի, մէն ըզպատան քըս առի գնայի։ Մեռայ ես որ տէր էի, բարուես զոր դուք տեսանէք· մարդ և հանց աղուոր վայ-ելք, չէ հասեր ումեք հայրենիք։ Նա դեռ զըր-կեր զայլոց, մինչ որ մահն ասայ թէ հերիք· մոխրիս եմ հաւասար եղեր, այ եղբարք իմ դուք մի՝ խաբուիք։

Եւ երբ ցաւն զիս նեղեց՝ կոչեցի զիմն զամ· և ասի թէ օգնեցէք ինձ· թափեցէք զիս 'ի մահո-ւանէ· որ կու բաժանէ զիս 'ի ձեզանէ։ Ասացին թէ՝ չար կամ ունիս ասէ որ կռուինք· թէ չէ 'ի հետ այ ո՛վ կարէ կռուիլ· մահն առաջի ամենայն կայ։ Յորժամ որ զայն լսեցի, նա կայի այ 'ի հրա-մանքն· բերել տուի զապրանքն իմ զամ· և կու-տեցի ոսկի զբլուր մի։ Եւ ասացի իմ գանձիս թէ՝ գնեցէք զիս· որ մէկ տարի մի այլ ապրիմ· Նա ասա-ցին թէ այդ բանիդ այլ ճար չկայ· նա կացի այ հրամանքն· և արձակեցի զհոգիս։

Աւաղ զմեռած անունս իմ· որ այլ ո՛չ բնաւ յի-շուի բարի· թագաւոր որդի գաղատայ· որդի շահնայ թագաւորի։ Ինչ գանձ և ղուլամաշ կայր ինձ· զոր մեղօք էի ժողովեր· չըկարայ ինձ մէկ օգնել· կամ սակաւ մի ցաւ փարատել։ Տուք զայս կեանքս և զայն առէք· երբ մահուն ճարակն է հասեր· չըկայ հողածին ծընունդ, կենդանի որ զինքն է պահեր։

Եւ

Եւ բուրգայ մի կայր ՚ի մէջ դարպասին. և ոսկի արծիւ մի գրած ՚ի վր̃. Նր̃ ջուրն ՚ի բերանն ՚ի վայր թափէր. տակն սալ էր կապած. արծաթած և ոսկեջրած. Եւ գրած էր թէ՝ ով որ տեսանու զայս վայելչութիւս. նա թող փառաւորէ զա̃ծ.

Եւ գրած էր Ողջ̃ այս.

Ի մարդ իմացիր զայս կեանքս. և գիտեա որ չէ մնայական, զմահըն մոռացերէք դուք. ամենիս է ճանապարհնչական. Զոր ինչ աշխարհս ՚ի վերայ են ծնեալ ամենքն և գնան. ջանա որ բարի գործես, որ անդէ նըն չլինիս փոշիման.

Եւ գնացին ՚ի չորրորդ դուռն. և գրած էր ըէ էրէ էա ՚ի ռէղան նարեն՝ ապան հազար մարդ ՚ի ծառայութեան կանգնէր առաջի իմ. և էրէկոն հազիւր հազար մարդ իմ չիշան կոս նարէր. և

Ողջ̃ այս.

Հիմի եմ ՚ի հող դարձեր կերակուր որդանց եմ եղեր. և ՚ի յիմ անհուն բարեաց. դատարկ և ՚ի բաց եմ մնացեր. Հայ մարդ աշխարհական ապաքէ զիմ տեսանես եկեալ ժամու գայր կոխեմ. այժմ այլ ոք յիս ոչ հայի. աղքատաց նման եմ եղեր. Ի մարդ որ երբ դառ առ մեզ, լաց և զմեր կորուստն որոնէ. մահ մարդոյն դիւրան հասանի. ըղկեանք մարդոյն դիւրան կփոխէ. Մինչ մեք կենդանի էաք. նըստէաք ընդ ուժ աւրժանէ. հիմի ամենէն ՚ի դաշ. որ անանց հունըն ըզմեղ կայրէ.

Եւ

Եւ գնացին ՚ի հինգ դուռն. և գրած էր ՚ի վերայ դրանն
տանչէգրու՞ գրով խորութ. և Ոչէօ այս:

Այս աստղնձորիս բարիքն. չէ՛ իսկի մարդոյ միացական. մահըն զօրաւոր կուգայ, և տանի ՚ի հող և ՚ի գըննտան: Որչափ՝ որ անհոգ լինիս. և շատ զանձ ունիս ՚ի խազնան. մահըն գայ քակտէ տանիլ, որ իսկի հետքըն չերևան:

՚ի վեց դուռն գրած էր Ոչէօ այս:

Յիմար ադամայ որդիք. որ յԱստուծոյ դուք շրջիացեր. տեսէք թէ քանի մարդիք. յադամայ ՚ի վեր են անցեր: Դուք իսկի բնաւ չը յիշէք՝ այլ անբանից պէս էք եղեր՝ և անմըխիթար քայլէք՝ ըզմահուն օրն էք մոռացեր:

՚ի յեօթն դուռն գրած էր Ոչէօ այս:

Այս աստղնձորիս բարին. երազի ինքըն նըման է. 1000 վայ նմա սաէմ, որ զայս կեանքըս խիստ կուսիրէ: Երանի տամ այն մարդոյն. որ անդէնն ըզտուն կու շինէ. որ երբ այս կենացս ելնէ. յայ ինքըն չամաչէ:

՚ի յութն դուռն գրած էր Ոչէօ այս:

Իսկ ո՞չ խըրատին մարդիք. թէ մահուն օրըն գալոց է. մոռնան զահագին տանջանքն. որ ըզգբազուածն անդ ժողովէ: Զինչ որ աստ գործած լինի, անդ մէկին 1000 վըճարէ. ջանամ զքեզ ՚ի զգուշանալ՝ ՚ի մեղաց և ՚ի չարէց գործէ: Ես գրած էր թէ՝ տեսէք որ այս ամ շինուածոյս և գանձոյս որ ես տէր էի. ներքեւ յայս ղուսպէս և վայելէի.

և

և 'ի յայս անուշահոտութենս անմահանայի։ Արդ տեսէք զայս ամենայն թագաւորութիւս որ տուն է եղեր այժմ գազանաց և թռչնոց· քանի զայս տեսանէք այլ մի հպարտանայք և մի գործէք չար. և մի նախանձիք 'ի սուտ փառքն։ Յիշեցէք զայն որ համարս տալոց էք առաջի քի. զի ոչ կարէք պատճառել թէ ոչ գիտայաք։

Եւ գրած էր Ողջէս այս։

Արդ դուք այս տեղս եկէք, և տեսէք զիս 'ի մէջ հողին. Թողերեմ զամենն 'ի բայց, նա համար կուզեն իմ գործին։ Լսեցէք զամենին պարոնս որ, տէր էի 1000 երկրի· այսօր ամենեն զրկած. ակն ունի հոգիս գեհենի։ Եւ այլ շատ ողորմ բաներ գրած էր, այլ թեթևացոյց ամիր մուսեն զաշխարհս՝ իւր աչքն։ Եւ գնացին յայն ղուպպեն որ քան զծուխ երևէր. այնչափ բարձր էր և արձրձով կապած· զայն տեսան և զմիրոյ վայելչութին մտանայցան։ Քանզի պատերն ամէն ոսկով շինած և դռներն ամէն ծխանելիք էր, մեք ոչ կարայաք գրել։ Յայն ղուպպէին մէջն սեղան մի կայր որ դեղին ակամբ ճոհարով և ոսկով և մարգարտով էր կազմած· և կայր շուրջ 'ի նմա 12 ակն. և բոլոր սեղանոյն 100 թիզ էր։ Եւ գրած էր թէ մէր.ին նոքա որ զմարձանային շուրջ զսեղանովն· և բոլոր սեղանոյն ամենքըլուսատու ակունք էին։

Եւ գրած էր Ոսկեայս։

Շատ Թագաւորք Ճաշակեալ ՚ի սմա՝ այսօր մէկ մի չերևին․ և այն որ գալոց է սա, գընալոց է անհընարին։ Փոխին ցեղ և ցեղ աւուրքս, որ լինի ամեն մեռանին․ մնաէր Թողին զայս սեղանս, և լալով ելանկ գընային։

Եւ ՚ի Դէղայւրէն գրած էր ղայս Ոսկէ գեղեցին։

Չինչ կայ գեղեցիկ շինուած, մահըն գայ զամենն խափանէ. Ճարտար դու-մտիկ արէ, Թէ սոյս շինողքն այժմ ո՞ւր է։ Նոյնպէս արժեցս զՆա, և մտօք գըն-քընդ դու քըննէ․ Երկնաւորին դու փառք տուր, որ ամէն հոգւոյ նա տիրէ։ Եւ գրած էր Թէ՛ այս սեղանս զըմրուխտ Թագաւորին է։ Հազար Թագաւոր է կերակրեր ՚ի վըր սեղանոյս և ամեն Թագաւորաց անուանքն գրած է․ և ամենեքեան անցեալ են ՚ի ներքև հողին։ Եւ իբրև տեսաւ ամիր մուսէն՝ հըրամայեց հեծելին Թէ գրեցէք զայս բաներս՝ և մնացին ՚ի յայն ղուպպէն երեք օր։ Եւ ապա գը-նացին երեք աւուր Ճանապարհ, և տեսան բարձր բլուր մի․ և ՚ի վըր բլըրին կայր Ձիաւոր մի պղընձէ․ և գրած էր ՚ի վըր ըռմբին Թէ՝ կաւըզիս և 10 հետ ՚ի շուրջ ած․ ընդ որ դադարի՝ այն է պղընձէ քաղաքն։ Արաբին որպէս և գրած էր․ և ըղորդեցաւ ըռըմ-

բին

քին ծայրն ընդ յարեւմուտս․ եւ գնայցին ընդ այնմ եւ անցան դժար կապան մի՝ եւ տեսան բարձր բլուր մի քարէ։ Եւ այն սիւնին ծայրն կայր կեն-դանի մի ի մարդոյ ձեւ․ թաղած ի յայն սիւնն մինչ ի յիմէջքն։ Եւ ունէր երկու թեւք մեծամեծք․ ձեռքն ոչ ուխեծու էր․ մազն ոչ ձիու․ աչքն մեծամեծք եւ կարմիր պէտ դքոյ ի վար․ եւ կեր-պարանքն ոչ զթուխ սադի։ Գոչէր ահագին ձայնիւ եւ ասէր․ փառք այ անեղին եւ անմահին բարձրելոյն եւ միշտ կենդանւոյն, որ զայս անտա-նելի չարչարանքս ի վր ինձ էած։ Եւ իբրեւ տեսան, յոյժ զարմացան։

Եւ ասաց անդ մոտեան ձորձոյ շոյտ ի վերայ նորա։

Զարմանք մեծք այսօր տեսաք՝ չէր տեսած այլ մարդ հողածին․ կենդանի մի թեւա-ւոր՝ որ յաչացըն հուր փայլէին։ Կեր-պարանքն ոչ թուխ սադի․ փառք ասէր անմահ արարչին․ զայս չարչարանքս որ ինձ եա, չէր կըրէր այլ քաջ անմարմին։ Եւ գնացին ի մօտ նր։ Եհարց ալեւորն եւ ասաց՝ ո՞վ ես դու․ կամ ո՞վ է դրեր զքեզ այդ սիւնդ։ Ասաց թէ՝ ես այն դեն եմ որ ի հետ սողոմոնի պատերազմեցայ՝ իմ անունն Տամշէր է․ ես աստ կամ ի չարչարանս հրամանաւ սողոմոնի մինչեւ այ հրամանն հասանէ առ իս։ Ասէ ամիր մուսէն՝ վն է՞ր եդ զքեզ սողոմոն ի

յայդ

յայտ չարչարանքն։ Ասաց քաջն կոյր Թագա-
ւոր մի աբատիլայիզ անուն որ ինձ քրոջորդի էր։
Եւ ունէր 2 կուռք կանաչ զմրուխտ և եա-
խուտ և ես սպասաւոր էի կռոյն։ և մեր Թագա-
ւորին բազում հեծել՝ զօրք կայր և ո՛չ ոք կարէր
դէմ կենալ նմա և բազում քաջք՝ ի նորա հրամանքն
էին։ Եւ կայր մեր Թագաւորին դուստր մի ան-
օրինակ զարմանալի պատկերաց տէր։ Ուղարկեց
սողոմոն էլչի առ Թագաւորն մեր և ասաց. տու՛ր
զքո դուստրն ինձ ՚ի կնութիւն. և կոտորեա զկուռքն
քո և հաւատա յաստուած իմ, որ արար զերկինս և
զերկիր։ Թէ զայս առնես՝ եղբայր լինիս ինձ արդ
թէ ոչ՝ պատրաստեա զքեզ ՚ի պատերազմ, որ
գամ տամ զմահն ՚ի քեզ բաժին։

Լսեց մեր Թագաւորն և բարկացաւ կոչեց զիւր
հեծելն ամ, և էհարց թէ զինչ տամք պատաս-
խանի սողոմոնի։ Ասացին մեծամեծքն թէ՝ ՚ի մարդկա-
ւորաց քան զքեզ ո՛չ կայ մեծ դու մեծ ես քան
զսողոմոն։ Բայց մուտ դու առաջի չոծոյն, և
աղաչեա նց թէ օգնեսցէք ինձ զի սողոմոն գալ
կամի՝ ՚ի վր մեր առ ՚ի կոտորել զմեզ։ Յայնժամ
ես անբան տխմար և հպարտ և չփայած իմ մե-
ծութիւս որ ո՛չ ճանաչէի զսողոմոն հզօր դաւթի
որդին՝ ես հարցի զկուռսն վս այս բանիս։ Պա-
տասխանի տուին թէ մի վախէք ՚ի սողոմոնէ որ
քայէն ես կարող եմ առնուլ զգործ սողոմոնի և
տամ ՚ի ձեզ յաղթութիւն։ Լսեց աբատիլայիզ Թա-

գա

թագաւորն մեր և խիստ ուրախացաւ և զսողոմոնի եղջին ձեձեց և շատ վատ ասաց սողոմոնի և ասաց. Թէ՛ Թող պատրաստի ՚ի պատերազմ որ եռ եկեալ տամ նորա բաժին զմահն:

Գնաց եղջին և ասաց սողոմոնի զայս: Եւ սողոմոն պատրաստեց զինքն ՚ի պատերազմ ժողովեց զզօրքն և քաջք բազումք մարմնաւորք և անմարմինք հազարք հազարաց և բիւրք բիւրոց օձք և վիշապք գազանք և անասունք և թռչունք և այլ յոյնք զկուռքն: Եւ եկեալ սողոմոն յԾն մեր ուղարկեց եղջի առ թագաւորն մեր թէ, ահա եկի ՚ի քո ՏՆ. լսէ իմ հրամանացս և եկ առ իս և կոտորեա զկուռքն քո և հաւատա յԾն իմ զի ոչ կարեն դոքա պահել զքեզ ՚ի ձեռաց իմոց: Լուեալ մեր թագաւորն և կալաւ զեղջին սողոմոնի զերեսն սևացոյց զեղջուն և ուղարկեց առ սողոմոն թէ՛ պատրաստ լեր որ կռուելոց տեսնումք թէ ով որ ԾՆ կարող է և յաղթող: Գնաց եղջին և ասաց սողոմոնի զայս:

Յայնժամ գնաց սողոմոն ՚ի դուր դաշտ մի. և իմ թագաւորն ՚ի դուր լեռ մի: ժողովեցան զօրք բազումք. անթիւ և անհամար. և քաջք բազում, և յաջողեցաւ կռիւն: Եւ հրամայեց սողոմոն գազանացն որ կէսն ընդ աջմէ կային, և կէսն ՚ի ձախմէ: Եւ թռչնոյն հրամայեաց որ բարձրանային ՚ի վեր ձայթելով. և կտրոյն ծակէին զերեսս և զաչս մեր, և չտային բանալ: Գազանացն հրամայեաց

մայեաց թէ զգրաստոնին լափեցէք և փախստական արէք։ Օձիցն և վիշապացն հրամայեաց թէ ստվեր ներքուն մէջն մտէք և պաշարեցէք։ Եւ ինքն սողոմոն նստած էր ոսկիակազմ թախտ օձուն վր, զոր դարած ազգի ազգի։ Եւ հրամայեաց սողոմոն որ բարձրոյութին զթախտն որհայէր ՚ի վր պատերազմին։ Եւ հրամայեաց սողոմոն իւր վեզիրին որ կայր ՚ի յիւր աջոյ դիհն. և այլ հեծելք ընդ անմարմնոյն ՚ի ձախմէ կային։ Եւ դրին կռիւ 3 օր և 3 գիշեր և ոչ կարէ պատմել զահագին պատերազմն. թէ զդղրդմներն, և թէ զգոռումն։ Եւ քան զամենն յառաջ ես յաղթեցի սողոմոնի հեծելին և պարծեցայ թէ զսողոմոնի վեզիրն ամիրաթ՝ բերեմ առաջի իմ թագաւորին։ Կանչեցի և խառնեցայ ՚ի հեծելն ասելով թէ՝ զայլ ոք չուզեմ, բայց զքեզ ամիրաթ. եկ զի տեսցուք զիրար։ Եւ նա ևս գոչեաց ահեղագոչ ձայնիւ։ և ինձ այնպէս թուեց թէ՝ երկինքն պատառեցաւ և փլաւ ՚ի վր իմ. բեղկան մէջք մեր հեծելին ՚ի սաստիկ ձայնէ նորա։ Եւ երբ խառնեցաք ամենքս իրար, թուչունքն չտային ՚ի մեզ աչք բանալ. գազանքն և սողունքն ափշեցուցին զմեզ։ Եւ այնպէս խստացաւ կռիւն որ ոչ հայր որդւոյ ողորմէր, և ոչ եղբայր եղբօր կարէր օգնել. և բազումք ՚ի մեր զօրացն մեռան։ Այս առաք ես և ամիրաթն յիրար. և վեց ժամ կռուեցաք, մինչ որ ձանձրացաք երկուքս և ես կամէի որ թաժնուէի յամիրաթէն։ Տեսաւ սողոմոն

ՀՍՍՌ ԳԱ
ՀՆԱԳԻՏ. ԵՎ ԱԶԳԱԳՐՈՒԹՅԱՆ

մեծ զիմ դառնալն ՚ի յետ. Հրամայեց թէ բռնեք զայդ անհաւատդ։ Փախեայ ես, և ամիրաթն անկաւ ՚ի վեր իմ. ասացի ամիրաթին՝ երդմնեցուցանեմ զքեզ յած կենդանին. որ երբ տանիս զիս առաջի սողոմոնի արքային, սպանանել չտաս։ Եւ տարաւ զիս առաջի արքային։ Եւ սողոմոն ետ բերել զայս քարէ սիւնս, և զընդանեաց զիս սաստ երկաթով, և արճիճով, և պղնձով։ Եւ հրամայեց ամիրաթին որ շալկեց զիս այս քարովս, և բերէր յայս լեռս որ կու տեսանէք։ Ասաց ալևորն. այն պատերազմն զինչ եղև։ Ասաց քաջն. յորժամ ամիրաթն զիս փախոյց և բռնեց, իմ թագաւորն փախեաւ. և սողոմոն յետևանց ընկաւ, և զիմ թագաւորն սպան և զզօրքն կոտորեաց։ Առին զձիզին, և զկուռսն ջարդեցին. և զթագաւորի դուստրն էառ սողոմոն իւրն ՚ի կնութիւն. և զերկիրն ամիրաթին ձեռն ետ. և ինքն դարձաւ ուրախութ ՚ի տուն իւր։ Ասաց ամիր մուսէն, օրհնեալ է ած որ յամ տեղիս փառաբանի անուն նորա։ Եհարց զքաջն թէ՝ զայն տեղն գիտես որ սողոմոն զդևքն ՚ի պղնձէ կուժն ելից և ՚ի ծովն ընկեց։ Ասաց քաջն թէ՝ մօտ է ՚ի կուռկուռեայ լեռն ՚ի ծովն, և բնակեալ են յայն լերինն մարմնաւոր սև մարդիք։ Եւ ետ քաջն զնշան լերինն և պղնձէ քաղաքին։ Գնացին շատ աւուր և իջան ՚ի դաշտ մի, որ կայր ծառ և տունկ. և պտուղն անուշահամ. Գետ և աղբերականք և ջուր քաղցր։ Եւ

այլ անտի գնային 40 օր, և ապա հասին՝ի պղնձէ քաղաքն. և էր որպէս զհուր՝ի վառ։ Ասաց ա-ւևորն. ահա այն է պղնձէ քաղաքն։ Եւ իջան՝ի դուռն քաղաքին, և ոչ գտին զմուտն. և հեծյու-ցին երեք մարդ՝ի յուղտն, և շրջեցան ընդ պա-րըսպանն 3 օր և 3 գիշեր. և ոչ գտան այլ տեղ որ յածէր քան զայն տեղն որ իջեալ էին։ Եւ պարիսպն ամէն խնդմանդ սև քարէր. և այնպէս թուէր որպ միաբերթ։ Պաթասուն կանգուն բար-ձրութիւն էր. և 40 թիզ լանքն էր պարսպին. և ու-նէր 27 դուռ.՝ի I դռնէն՝ի մէկ այլ դուռն ոչ երևէր մարդն։ Յայնժամ էառ ամիր մուսէն Ը իւր զօրականն և զալևորն, և գնային՝ի բարձր լեռ-նի, որ մօտ էր քաղաքին, Հայեցան՝ի վր քաղաքին և ասային թէ՝ ոչ եմք տեսեալ այսպիսի շինուածք ՝ի վր երկրի. և բուն՝ Ճչէր՝ի վր պարսպայն։ Յետ դարձան և գտին տապանք մարմարիոնեայ գոյն զգոյն. և գրած էր՝ի վր սև փորուած և ոս-կուով լցած։

Եւ գրած էր Ողջոյն այսպէս։

Ո մարդ ադամայ որդիք, դուք բերէք ըզ խելք երտ վր. մտօք իմացիք ըզպատ կեանքս, և ըզմա-հուզալն՝ի վր։ Զի քակէ զամէն շինուածք, որ շինու տէրն ոչ իմանայ. մեղ կայ պատասխան տա-լու, ամենք որ մէկ մի չմնայ։

Եւ

Եւ 'ի մէջ այլ գեղեցկութեանն գրած էր Ողջոյն այս.

Լդուք ադամայ որդիք, չլինի որ զանձն մոռանայք. ած իւր բարեայն առատ, համբերէ՝ դուք զայն չիմացայք։ Այլ դարձիք՝ 'ի պիղծ գործոյն, որ անանց հուրն չիմանայք. մեք 'ի մեր անհուն բարեայն, քան զպատանիքն այլ երք չտարաք։

Եւ 'ի մէջ այլ գեղեցկութեանն գրած էր Ողջոյն այս։

Լադամայ դուք՝ որդիք թափեցէք զգինին 'ի ձեզնէ զմարմինըդ կու պարարես, դու հոգւոյդ բաժին պատրաստէ։ Որ երբ ճանապարհ ելանես, նա դոլումն ըղքեղ չիպատէ. հացըր և պատրաստ կացէք որ երկան դևն զձեզ չարգիլէ։

Եւ 'ի մէջ այլ գեղեցկութեանն գրած էր Ողջոյն այս։

Գիտացէք քրչիկ քրչիկ, որ գնայ մեր օրն 'ի մաղպուն. քանի 'ի մեզ զարմանք թոշի, գընալոյեմք մերքև հողոյն։ Արթուն և պատրաստ կացէք, դատողին առէք պատասխան։ վայ այն ադամայ որ դևոյն, որ չունի խելի անհամհոշան։

Եւ 'ի մէջ այլ գեղեցկութեանն գրած էր Ողջոյն այս։

Այ իմ բարերար ած, աղաչեմ որ զիս խրատես. ծառայիս քո միտդընես, զիս իմ մեղայն այլ ադատես։ Եւ տաս ինձ բարի խրատ, և զիմ չատ մեղքըն ոչ յիշես. դու ես ողորմած ած, ընդ մեղաց ըզ մարդ ոչ դատես։

Եւ

Եւ ՚ի մէջ այս գերեզմանն գրած էր Ոչ̃ այս։

Այ ագահամոյ դուք որդիք, զայն տարաք զի՞նչ անոր ունիք. յոյժ յեղ և յեղ շատ դատիք. ասոր թէ դուք անդէն ոչ տանիք։ Գիտեմ աղամօն անայց, զորըն կերայ զորն խաբեցի. զոր տուի ձեռւօքս աղքատաց, անդէնն ես ժմէն զայն գտի։ Այս բաներս որ գրած էր ՚ի վր̃ տապաններուն՝ զամէնն գրեցին, և եկին ՚ի հեծելըն։ Եւ կապեցին զան դուխտ և եղին ՚ի պարիսպն։ Ասաց մէկ մարդ մի թէ ես ելնեմ ՚ի պարիսպն։ Երբ ելաւ ՚ի պարիսպն՝ ծիծաղեցաւ. ծափ էզարկ և ասաց, շապաշ շապաշ թէ ինչ աղուոր է քաղաքս. և անկաւ ՚ի քաղաքն և մեռաւ. Մէկ մարդ մի այլ երեկ և ասաց թէ՝ ես ելնեմ ՚ի պարիսպն. զի այն մարդն թեթևախելք էր չըրկարաց զխելքն ՚ի վր̃ պահել։ Ասաց. ամիր մուսէն թէ՝ խելայ բան չէ որ զի՞ւր ընկերն մեռած տեսանէ և ինքն չվախենայ։ Ապա Ղ մարդ այլ ելան ՚ի պարիսպն, և ամէքն ծիծաղեցան. ծափ զարկին և անկան ՚ի քաղաքն և մեռան, ու շատ թախեցաւ ամիր մուսէն և ելայ դառնապէս։

Եւ ապա զլչ̃ այս պարսպին վերայ։

Պարիսպ ես դու անըմման, ընկեցեր ՚ի վայր զամ̃ մարդիկդ որ ՚ի քեզ ելան, քան զծաղիկ ՚ի վայր թափեցան. Ոչ եմ ես տէր ամենի, լինի թէ չարին թըռեցան. հեծելքս հաւաար կու դողան յայս բանէս քաղաքդ անըմման։

Դար

Դարձաւ՝ և ասաց տղային կամիմ ես գնալ վ̅ր Հեծելոց։ Ասաց ամիր մուսէն գնա վ̅ր Հեծելոց և վ̅ր խալիփային սիրոյն ապա իմ բանիս մի գնար։ Յայնժամ տղային զիւր մալին կէսն տայ խոստացաւ և երբ ՚ի պարիսպն ելաւ՝ զա̅ծ յիշեց ծիծաղեցաւ և ձափ եզարկ անկաւ ՚ի քաղաքն և ուշաթափեցաւ։ Յայնժամ ամիր մուսէն ելաց յոյժ զի գիտաց թէ մեռաւ։ Տղային յուշ եկաւ, ձայն ետուր թէ մի լար, ես կենդանի եմ։ Տեսաւ տղային որ ՚ի մէջ դրանն մի ձիաւոր մի կայր կանգնած և գրած էր ՚ի վ̅ր ձեռին թէ՝ կա՛լ զպարտիս բեեռն 12 անգամ ՚ի շուռ ած, և ապա բանաս զդուռդ։ Կարդաց տղային՝ և արար զոր գրած էր և եբաց զդուռն քաղաքին։ Յայնժամ էառ ամիր մուսէն զկէս Հեծելոյն, և ՚ի քաղաքն մտաւ. և շուրջ եկին զքաղաքն Տեսան զի մեռած էին ամէքն, և փակած շուկայքն ամէն։ Սալ կապած էր և ջուրն շուրջ կոյս ՚ի վ̅ր։ Էր ամէն փողոցի գլուխ բրջայ մի շինած էր. և ոսկի արծիւ մի գրած ՚ի վ̅ր. և ջուրն ընդ բերանն ելանէր։ Ծաղկունքն անուշահոտ և գեղեցիկ։ Մարդիքն ՚ի ղուպպէն նստած էին։ Ոսկին և արծաթն ակունքն և մարգարիտն կուտած էր։ և տէրքն ՚ի մօտն մեռած էին և փրտած երբ մարդ ձեռն հասցընէր՝ նա ՚ի հող դառնային Յայնժամ մտան ղալամքեարոյն· և ոսկերչնոյն, ՚ի մսագործնոյն, և ՚ի խաղինայքն։ Ամենայն ոսկւով և մարգարտով զարդարած էր։ Ով որ տես

նայր

նոյր՝ նա լոյր և սրտէն զչարն հանէր որ՚ի միջէն
՚ի դուրս ելանէր։

Յայնժամ ելան անտի և գնացին ՚ի Թագաւորի դարպասն. Յ դուռն ունէր քան զբերթի. I պղնձի I արծաթի, I ոսկի։ Տեսան զարմանալի շինուածք որ այլ չէր տեսեր աչք մարդկան. և զնոյն նմանութին ոչ կարացին գրել։ Եւ ՚ի դրունն դարպասին կայր ձիաւոր մի, և ՚ի մօտն բրքայ մի և ՚ի 5 դիհայ ջուր. ելնէր ՚ի նմանէ, յառաջեան ծաղկնոց էր և մրգաբերայ ծառ և տունկ բազում։ Եւ թէ մարդ ՚ի մէջն մտանէր՝ նա անուշահոտութեն գինովանար. և վարդն ըռմբի չափ էր կանգնէր. և մարդիքն ՚ի շուքն մեռած էին։ Յայնժամ մտան ՚ի յայն ղուպպէն որ քաղաքն ամէն յառաջեան էր։

Եւ տեսաց անդ մտանէն Զոլքա ղայս ՚ի վերայ դռանէին։

Ո՜վ քեզ աղուոր քաղաք, որ՝ չըկայ ՚ի քեզ կենդանի. ամէնքն են ՚ի հող դարձեր, մարդ չըկայ բարիքն է ՚ի լի։ Այ վայ թէ չէաք տեսեր, սոյա խեղձն ՚ի յայսըմ վայրի. վախեմ թէ այսպս լինիմք քան զորքս ողորմ և լալի։ Այս մտան ՚ի տէրկեհն և տեսան ազգի ազգի ոսէհ կախած. ըռումբ և ջարխի աղեղ լարած, և թըրեր. և բլաուկի ապարըք, և քէշիկ։ Երբ ՚ի դարպասն մտան, տեսան որ մարդիքն նստած և մեռած. բայց փըտած չէին, այլ կաշին ամայեալ էր ՚ի վերայ։

Տեսա՛

Տեառն ամե՛ն ՚Մոռաւէն և ղարմույա, Նաայյ Ողջէ այս։

Եկայք նոր զարմանք տեսէք, որ եղաք մեք անմխիթար. լաւ էր թէ չէաք տեսեր, այս տեսիլ ՚ի լայ մեզ արար։ Ես փառք արարչին ասեմ, որ ինքն է ամե բարերար. մի թէ յարութեան աւուրն, ոչ ձըգէ ՚ի հուր և ՚ի խաւար։ Գնային ՚ի մեկայլ դուռն և տեսան զքամարն բարձր և զարմանալի. խայտառականքն ամէն կարմիր ակունք էր, որ զնմանութին գրել ոչ կարային։

՚Ի վերայ չէ՛ն գրած էր Ողջէ այս։

Այս դրունս գեղեցիկ աղուոր, գովելի մեծ արքայական. չկարէ շինել այլ քան զայս, կամ ՚ի յայս շինուածքս ՚ի նման։ Այ վայ դուք սոյս տըւէքդ, որ չեղաւ նա մեզ բնակարան. գընացայք և աստ թողաք զանյաւոր շինուածքս ամ։ ՚Ի ներս մտան և տեսին՝ զի երեք սիւն կայր ՚ի մէջ դաշտապասէն. I լուրջ. I կարմիր. I կանաչ. և գըմբէթ մի ՚ի վերը սեանցն ՚ի յոսկւոյ ծեփած։ Եւ ՚ի յայն դուռպէն ոչ քարեղէն չէնք տեսան, և ոչ փայտեղէն. այլ ամենին ոսկի և արծաթ էր։ Եւ սիւն մի այլ կայր ՚ի մէջ դարպասին որ 30 կանգուն բարձր էր. և ոսկի գմբէթ մի ՚ի վերը. և ոսկի առիւծ մի զուգած էր քան զկենդանին. և լուսատու ակունք գրած յառիւծն. որ երբ գիշեր լինէր՝ նաւակունքն լոյս տային քան զարեգակն։ Եւ ոսկի տախտակ մի գրած էր ՚ի վերը աթոռոյ մի. և զոհար ակունք ՚ի նմա

նմա մարգարտով օրինած ։ Եւ գեղեցիկ թագուհին
մի ՚ի վե՛ր աթոռին նստած․ և խալիչայ մի փուռ մաց
գարտով լցած ՚ի ներքև թագուհւոյն ։ Եւ կայր ՚ի
գլուխն թագ մի գեղեցիկ և աննման յօրինած․ որ
զնշանն գրելոյ չկարացաք ։ Եւ ՚ի վերջն շարոյ մար
գարտաքան զաղաճնոյ ձու․ և ՚ի մէջ շարոյն լուսա
տու ակ մի ։ Եւ կայր գլխադիր մի նման սրբամարգի
պէս գոյն գունոյն ։ Եւ այն թագն որ ՚ի գլուխն էր՝
4 ակ կայր ՚ի նմա․ 1 կարմիր․ 1 լուրջ․ 1 կանաչ
զմրուխտ․ 1 լուսատու ակ աննման՝ որ մարդ չէր
կարէր նայիլ․ և այնպէս երևէր թէ՝ թագուհին
այն օրն էր մեռած ։ Տեսաւ ամիր մուսէն և խնդա
ելոյ և ասաց թէ 1000 փառք այ, որ ես կու
ամաչեմ ՚ի նոր յերեսն նայիլ ։

Եւ ապա ղրղեա այս ՚ի վե՛ր թագաւորոյն ։

Այդին աննման գոհար, վայ դուզէր ես անպի-
տայեր․ դու քան կենդանի մարդոյն, մարմինդ
էր հանց հող է դարձեր ։ Քան զքո աղուոր
աչերդ, հողեղէն մարդոյ չեմ տեսեր․ վայ տամ
ես 1000 բերան՝ քո քաղաքին որ չէ վայելեր․ Եւ
զայս տեսեալ ամիր մուսէն՝ երազոյ նման ասաց
զկեանք մարդոյն ։

Եւ ապա ղրյա ողջ ՚ի թագաւորութեան ելերեն ։

Եղբարք սիրելիք որ կայք, մի խաբիք ՚ի յայսմ
Ճխու․ այս կենացս միջնաճանապայք, ամէնքդ օրինակ
առէք

տուէք զիս։ Զինչ որ ադամայ որդիք, ծնանին ամէն դան արուխ. դու ջանա բարի գործել, որ չլինի 'ի հուրն առաքիս։

Դիյանէր մուռկի ձեռնէն։

Ինչ մարդ որ այլ զայս տեսնու, և այս կենալըս նա հաւանի. կամ աստէն իւր տուն չլինէ, և անհոգ 'ինէրս բընակի։ Չաւատամ թէ բնաւ այն մարդէ, կամ ունի միտք բանականի. անբան և անաստուն է նա, խոտակեր և չորքոտանի։

Ի ռագուհոյն ձեռնէն։

Գերի ադամայ որդի, յե՞ր օգտուիս զամէն հետ մեղայ. յիշեա զահեղ դատաստանն, և ծեծէ ըզմըտիկդ և լայ։ Զիս տես և քեզ Խորարա, և խափան կայցէր 'ի մեղայ. թէ չէ, աներեկ աւուրն, դուն այրիս 'ի հուրն 'ի յանանց։

Դիյանէր մուռկի ձեռնէն։

Այ իմ պատուականն դըշխոյ որ դու եա ողորմ և լալի. այսչափ քո անհուն բարիքըրդ չօգնեցին քեզ փոքր 'ի շատէ։ Մեռար դաև իհող դարձար և թողեր զամէնն 'ի յերկրի. մարդն որ իմաստուն լինի նաքեզընով իմքըն խըրատի։ Իբրև լուեցին ասելու՝ մայտ տալիպն ըստամերմուսէն թէ՝ երբ այսպէսի մեծ մարդոյ պատակ մեռանի նա աչքն ըսպիկ դնեա՝ որ յաչքն եռայ

ծուայ և զմարմինն զըմուեն որ փափուկ միայ եւ
և չըրփոտ։ Եւ կայր առաջի թագուհւոյն 2 մարդ
կանգնած 1 սև 1 ճերմակ. ճերմակ մարդոյն
ձեռն թափած թուր. և սև մարդոյն բռնոտ մի որ
է թօփուզ։ Եւ կայր ի գիրկն թագուհւոյն տախ
տակ մի ոսկի լաջվարդով գրած։ Կարդայ ա-
ռևորն՝ և էր գրած այսպէս։ Անունն ա̃յ օրհնեալ
որ է ինքն միշտ կենդանի. իշխան է երկնի և եր-
կրի արարիչ ա̃ծ ամենի։ Հողածին անմահ չլինի
բայց միայն ըստեղծօղն ամենի. անպէտք է փառքն
ծի քան զերազ և մութ գիշերի։ Ես մեծ թա-
գուհի էի դուստր հզօր թագաւորի. ունէի
իշխանութի որ մարդ չունէր վ̃ր երկրի։ Բայց
մահն երբ առիս երեկ զա̃մ ինքս ես ատեցի. զայս
տեսեալ խորատեցարուք յա̃մ չարեալ փախեցուք։
Եւ գրած էր խրատս թէ՝ ով զիս տեսնու թող
խուրն ողորմի և խրատէ. 17 տարու էի ես որ
երբ մեռայ. Մահն ոչ՝ ի թագաւորէն վախէ և
ոչ աղքատէն ողորմի։ Ո՞ւր է այժմ որ ա̃ծ իւր
ձեռօքն ստեղծեց. կամ ո՞ւր է սողոմոն արքայն.
կամ աղէքսանդր թագաւորն նա որ տիրեց երեք
կողմ ծխս բայց զայս քաղաքս ոչ կարաց առնուլ։
Ինձ այն միայ որ իմ ձեռօքն տըրի աղքատաց։
Դուք որ կենդանիքդ էք՝ մի թողուք զձեր ապ-
րանքն այլոց որպէս և մեք թողաք. այլ ձեր ձե-
ռօքն յայս կեանքս տուէք և զայն կեանքն գնե-
ցէք։

Ի՛ն գրած էր [illegible] այս։

Մարդն որ իմաստուն լինի նա իւր գործոյն խնկ ճանաչի. որ զամէն բարի գործէ և 'ի չարէն 'ի զատ նա փախչի։ Զի այս մեծութիւն է սուտ և փառքըն շուտով կուրթափի. ով թագաւորք եղեն որ յառաջ զանուննն առայի։ Ես զմրուխտ թագաւորին դուստրն եմ. մեր դարպասին պրծերն ամէն ոսկի և արծաթ էր։ Ինչ 'ի մեր սարերս քաղում ոսկեհանք կային. ակն և մարգարիտն 'ի մեր ծովէս կու երանէր։ Յառաջ մեռաւ իմ մայրն և ես 7 տարեկան մնայի. 10 տարուն 'ի վեր՝ կալայ զաթոռ թագաւորութեան և 7 տարի վարեցի յայնժամ հասաւ ինձ մահ։ Ի՛ն յորժամ կարդայ ոսկոյն՝ նա ամբրմուտէն ելայ

Ի՛ն [illegible] այս։

Պատրնուորիս այս բարիքն չէ՛ իսկի մարդոյ մնացական. բայց մարդն իմաստուն լինի որ ձրրի բաշխէ զամ։ Մարդիք քան զդարնան ծաղիկ փըթթին այլի չորանան. երանի 1000 ըբերան արդարոյն անուր յարութեան։ Ուր են թագաւորք. որկրի որ յառաջ զս շինեցին. քանի քաղաք և բերթեր, թողին շինուածովք և գնացին։ Երբ մահն 'ի վր եկաւ յամենէն դատարկ գնացին. և իւրեանց անհուն գանձէն հետ իւրեանց մէկ փող մի չունին Ի՛ն գրած էր թէ՝ 8 տարի անձրև չեկաւ 'ի մեր ձոր. և հատաւ ամ ինչ և կանաչ և կերակուր։

Յայն

Յայնժամ չար զանձ և պատճառական ախտնք և աղդդէ ազդի ղուժուչ ուղարկեցաք յամ երկիր· և նովաւ ջուրջ եկին և ոչ գտան կերակուր և դարձան դա- տարկ՝ ի տուն։ Տանէին զոսկին ընդ հացի տային և ոչ գտանէին. ոչ գնով և ոչ անգին։ Երբ ա- մէն կերակուրն հատաւ՝ որ մարդ որ ուժով էր՝ կերաւ ղանուժն։ Պարօնն զծառայն ուտէր· և աղքատքն զմխմեանս։ Երբ ամէն Հարն կոտորե- ցաւ, գիտացաք որ յայս էր բարկութիւն՝ ի վր մեր· յանձն առարաք զմեր հոգին այ։

Ե՟ Գործեց Եւրոպա այս։

Արդ ով լսէ յիշէ այս յիմար խելօք դու տրխ- մար· գիտեմ մեռանիլ պիտի որ չըկայ Տիրաքեզ Հայր Ջքո սիրոդ ողորմած պահէ Թէ պիտիք քո ազգն՝ ի յօտար· խպահս և՝ ի յաղօթք կայիր զի սո- պանն՝ է մուլթն և խաւար։ Ես գրած, էր Թէ քա- ղաքս երկնաչափ աստղօք էր շինած։ Քան զայս այլ ամուր քաղաք չըկայր՝ ի վր երկրի։ Ով որ այ հրամանաւն յայս քաղաքս որ մտնու ոսկի և արծաթ առնէ բրչափ և պխտի. ապա զայս որ իմ վր կայ՝ մխաւորայք ձեր այ սիրոյն համար Աշխարհի ինչ որ յիմ վր է՝ ինձ Թողէք· իմ ամէն Թագաւորութեա զայս եմ առեր ինձ բաժին Երդմնեցուցանեմ զձեզ ՝ի յայս կենդանին՝ որ չառնէք իմ մարմնոյս քա- ջանք. և կամ զիս յիմար տաք և խոսէք Ով իմ աղաչանացս լսէ՝ այս խելն ողորմի. ապա Թէ՝ չէ

չէ

չըհամբերէ ած անխեղճ և անօրէն գործոյն Լանց
ամիրմուրէն և շատ ելաց

Եւ ասաց չէնուած շոյո թագաւորոյն ճէրնէն

Ըզքարոզըն զոր դու գրեյեր իմաստուն ճարտար Թագուհի՝ յայս ժամս ինձ շատ խեղճ թուեցաւ քո գանկատն որ ես լըսեցի Բայց յայս անչափ գանձերուս մեզ դատարկ գընալ չըպիտի՝ քիչ մի մեզ վայելս առնումք և թողումք զայլն ·ուսմ որ դիպի Յայնժամ հրամայեց հեծելըն թէ՝ բերէք զինչ որ ամմն ունիք և լըցէք որչափ ևպիտի՝ ակ և մարգարիտ և ոսկի Ասաց տաչիկն թէ ես զայս ինչքս որ 'ի վըր Թագաւորոյս է կառնում և խալիֆային առմաղան կու տանիմ Ասաց ամիր մուրէն թէ ամ իրօք որ ոչ եմք· կու շտ նաև ոչ այնով· կշտանամք· Թագուհին ծանր երդուում է դըրեր խեղճ է։ Ասաց տաչիկն թէ՝ ած զմալն զոսկին և զալմաթն և զպարգևքն և զաղըրանքն՝ կենդանեայն է տուեր և ոչ մեռելոյ։ Այսոր պատանքն բաւական է·հողէ և 'ի հող դառնայ։ Առնում զայն ակունքն և տանիմ խալիֆային առմաղան։

Եւ ասաց այլ մուսէն շոյն խրատս։

Ինչ մարդ որ ագահ լինի նա փութայ ինքն կու կորի. 1000 ամանաթ պահեմ, մի առներ այլ իմ ախլեր։ Անպատ եմ 'ի յայդ բանիս մի առներ

դու

դու բան խօսելի· չլինի աղօթք Թագաւորւոյն,
որ ՚ի վերայ քո կատարի։ Ասաց ամիր մուսէն թէ՝
իմ բանիցս մի առնուր զայն ՚ի նմանէ. ես անպարտ
եմ ՚ի յերդմանէն որ Թագաւորին էր դրեր։ Չլսեց
տալիպն զխրատն. այլ գնաց յառաջ և կամեցաւ
առնուլ զԹագն ՚ի գլխոյ Թագաւորւոյն։ իսկ այն
սև մարդն որ զքլատիկն ունէր էզարկ ՚ի վր՟ թի-
կանցն և ընկեց զտալիպն. և Ջերմակ մարդն որ
զԹուրն ունէր՝ էզարկ զգլուխն և կտրեց։ իսկ
ամիր մուսէն զարմացեալ փախեաւ ՚ի զատ. և ափ-
սոսայ զտալիպն որ կորաւ իւր յիմարութեն և
չլսեց խրատու իւրն։ Եւ՟ վս՟ այն ասաց ամիր մու-
սէն զողբս զայս ՚ի վերայ տալիպին։ Զխրատն
որ տուիճես քեզ, չլսեցիր այ իմ սիրելի, ով որ
քողորմիր դորա, նա նրան է ՚ստաստանայի։ Ովուջատ
դանձ ժողվել կամի, նա յիւրմէն շուտով կու-
զրկի. ինքն կարօտած մնայ, ՚ի դանձէն զոր ինչ ու-
նեցի։ Յայնժամ ելաւ՟ ամիր մուսէն ՚ի ղուպպէն՟
՚ի դուրս։ Եւ՟ բարձին ամ՟քն որչափ և կարացին.
ակ և մարգարիտ. լաւ քարեր և փարուզա այլև-
դտան տրներով ձոյլ ոսկի։ Եւ՟ երբ բարձան ամ՟քն
զմէկ խազինայի մալն և զոսկին չկարացին ամէնն
բառնալ։ Ասացին թէ՝ զինչ որ ՚ի պաղտատ մարդ-
կայ և դրաստ զայս մալս և զոսկիս չկարենան վեր
ցընել ՚ի քաղաքէս։ Եւ՟ փակեցին զդուռն և դը-
նացին ընդ ծովեզերքն 40 օր։ Եւ՟ տեսան բարձր
բլուր մի. և ՚ի վր՟ բլրին սև մարդիկք այլադէմք։
Եւ՟

Եւ 'ի տակ բլրին քար կայր՝ իջաւ ամիր մուսէն անդ. և փախեան սև մարդիքն. շատ մարդ 'ի քար որ կերն մտան, և այլք 'ի լերինն թաքեան։ Երբ պատ մէ կային՝ եկին սև մարդիքն և հայէին 'ի վ̄ր հեծելին։ Գնաց ալևորն՝ ձայնեց և հասկացոյց։ Եւ սևերն գնացին բերին զթագաւորն իւրեանց 'ի մօտ ամիր մուսէին։ Եւ իւրեանց հալաւն սև էր և մազեղէն։ Նստան կերան և խմեցին և ուրախացան։ Ասաց ամիր մուսէն ցալևորն՝ հարցիր թագաւորին թէ մարմնաւո՞ր էք թէ անմարմին։ Երբ հարցաւ՝ ասաց թագաւորն. մեք մարմնաւոր եմք յաբերայի որդւոյն։ Ասաց ամիր մուսէն. զինչ հաւատք պաշտէք։ Ասաց սև պարօնն թէ՝ երևեցաւ 'ի յայս ծովս մարդ լուսեղէն. որ ամենայն անձն լոյս տայր և լուսաւորէր զերկինք և զերկիր։ և 'ի մեզ ասաց. լսեցէք պարօն որդիք և 'ի միտ առէք. հաւատացէք արարչին երկնի և երկրի ծովու և ցամաքի. սարսեցէք 'ի նմանէ, զի նա զամ̄ ստեղծանէ. և նա միայն է ած կենդանի. աղօթք մատուցէք նմա հանապազ. և տուք զողորմութիւն, աղքատաց։ Նա խրատեաց զմեզ և ուսոյց մեզ ած պաշտել. և ինքն վերացաւ լուսեղէն ամպօք 'ի յերկինս։ Եւ մեք ամեն օր 7 անգամ աղօթք մատուցանեմք. և զած փառաւորեմք։ և գոհանամք զնմանէ։

Ե՞ ասաց ա՞յս մնայէն ղայս ջանաս

Քեզ փառք արարիչ ած, որ ամէն տեղ օրհնաբանիս. բանիւ դու բարձեալ ունիս, զամենկիր և զերկինս։ Այլև յաղագս որդւոյս, ղ չարչարեալ զատիլըն կամիս. զի աներևելի ա՛ուրըն, որ լսեն նոքա զեկայքն առ իս։ Յայնժամ էհարց 'ի սև թագաւորըն, թէ՝ 'յայն կժերուն որ աղօմըն բարկացաւ դիւայն և 'ի պղընձէ կուժն էած և 'ի ծոցն ձգեց՝ աստ գտանի՞ թէ ո՛չ։ Ասաց թէ՝ որչափ ոկիտի թագաւորայի համար՝ բերեն որդորդքն բանամք և տեսանեմք։ Ասաց ամիր մուսսէն. մեք յայն կժերուն համար եմք եկեր այսքան ճանապարհս։ Յայնժամ հրամայեց սև թագաւորըն որսորդայն, որ բերին 12 կուժ առաջի ամիր մուսէին։ Յայնժամ շատ ուրախացաւ ամիր մուսսէն, և ոսկի ըլնտուկն եդիր զկժերըն։ Եւ խիստ պատուեաց սև թագաւորին. խիլաթեաց և ետուր նմա շատ ընծայս. ակունք և պէտպէս ձիանք։ Շնորհակալեցաւ սև թագաւորըն և չէառ. ասաց թէ այդ մեզ չպիտի. ո՛չ ծախեմք և ո՛չ հեծնումք մերըն այնէ որ որս առնումք զմիսն ուտեմք և զմորթին հագնիմք և զձած փառաւորեմք։ Յայնժամ 'ի յորս ելաւ սև թագաւորըն իւր հեծելովքն կէս հեծելին 'ի ծովէն, և կէսն 'ի ցամաքն, և որսացին և դիւզեցին։ Եւ այլ բազում հրեղէն ձի հա

նին

ծնին ՚ի ծովէն, և մարդադէմ գազանք և անասունք որ ո՛չ լինին յայլ երկիր. երբեր և առ. ամիր մուսէն եստուր: Այլ ՚ի յամէն ուրբաթի գիշերն գայր ՚ի ծովէն ՚ի դուրս ահեղագոչ ձայն մի՝ բարձր որ ասէր. փառք Քեզ այնմ որ ստեղծեաց զերկինս և զերկիր. և փառք իւր մեծութեն որ զամ կենդանի մահկանացու է ստեղծեր և ինքն միայն է անմահ: Լսեց ամիր մուսէն և էհարց զաւ Թագաւորն թէ՝ ո՞վ է այն որ ամէն ուրբաթ գիշեր կու փառաբանէ զած: Ասաց Թագաւորն թէ՝ մեք ո՛չ ինչ տեսանեմք բայց զձայնն կու լսեմք:

Ե՛ ասաց ամիր մուսէն զօրհնութեան ձայն:

Արարիչ բարի, քո անունդ միշտ փառաբանի. տէր ես դու երկնի և երկրի, անսկիզբն և անիմանալի: Վերին զօրքն ըզքեզ օրհնեն, անդադար և անլռելի. այլև երկրածինքս ամէն, խոնարհեալ քեզ երկրպագեն: Յայնժամ սև Թագաւորն 2 լաւ մարդ եդիր ՚ի հետ ամիր մուսէին: Եւ ամիր մուսէն ջնորհակալ եղև, և ողջունեցին զիրարս: Եւ տարան զամիր մուսէն կարճ ճանապարհով յերկիրն ականայուոյ: Յայնժամ ամիր մուսէն շատ ոսկի և արծաթ և ակունք պատուականք յուղարկեց Թագաւորին: Եւ Թագաւորն չէառ. ասաց թէ ՚ի յայն կրծերուն տուր որ տեսանեմ: Այս ամիր

մու-

մուսէն 2 կուժ ուղարկեց թագաւորին։ Եւ թագաւորն եբաց զբերան կժերուն ելաւ սեւ մուխ եւ բարձրացաւ յօդն. եւ եղեւ ի կերպարանս գիշատչի մարդկան։ Աղաղակեաց եւ ասէ. սողոմոն սողոմոն որդի դաւթի մարգարէի. այլ չգործեմ զինչ գործեցի. այլ կամ ի հրամանս քո. զի գիտայ դեւն թէ դեռեւս սողոմոն կենդանի է։ Եւ յոյժ զարմացաւ թագաւորն։ Այս տարաւ ամիր մուսէն զսեւորն առաջի թագաւորին եւ ասաց. ով տօլխաթաւոր թագաւոր որ զայս իմաստուններ ի հետ մեզ դրիր, սա տարաւ զմեզ եւ եբեր։ Եւ եօթն ուղտ բարձած ոսկի եւ արծաթ ետուր ամերին ամիր մուսէն. եւ թագաւորն այլ խիլաթեաց զծերն։ Եւ զամիր մուսէն այլ լաւ պատուեաց. եւ պէտաւորի ձիանք ետուր եւ ուղարկեց ի մերը։ Լսեց մերայ տէրն եւ ուղարկեց մարդ առ ամիր մուսէն. եբեր. եւ յոյժ պատուեաց զնա։ Այս եղան անտի եւ գնացին յերկիրն իւրեանց եւ հասան ի պաղտատ։ Խալիֆայն ի դէմ ելաւ ուրախութբ, եւ մեծ ուրափուռի արարին։ Եւ քաշխեց խալիֆայն աղքատաց շատ ողորմութի վն նր գալուն. զի երեք տարի էր որ գնացել էին։ Այս խալիֆայն է հարց յամիր մուսէն։ Եւ ամիր մուսէն սկսաւ խօսիլ կարգաւ թագաւորին։ Զսողոմոնի կուժին որ քաշին ասաց, այլ եւ զքաղաքին։ Եւ զթագուհւոյն գիրն կարդային առաջի խալիֆային։ Այս շատ ուրախացաւ խալիֆայն ի նր գնալն եւ ի գալն.

եւ

և տուոց՝ տօլիպն ո՛ւր է։ Այս ամիր մուսէն պատմեց զմահ տալիպին։ Իբրև լըսեց։ խալիֆայն՝ ասաց վայ նմա որ իւր յիմարութեամբն կորեաւ։

Եւ տասն ութերորդ առակ ՚ի վերայ նորա։

Լհայ իմ տըլխմար վեզիր, յե՞ր կոչար ընդ վայր և նանիր. զեմ զիւրեանքըն դու տեսար, և զգանձատն սորուն լըեցիր։ Մի թէ դու՞ն անմահ էիր, որ զնոր թագըն խլեիր։ մուսէն քեզ խըրատ ետուր ոչ լըսեցիր զքեզ կորուսիր։ Յայնժամ հրամայեց խալիֆայն թէ՝ բերէք զկժերըն որ տեսնում։ Բերին զկժերըն և բային առաջի նորա. նա եղան ՚ի կժերուն ոչ զոև մուխ քան զառաջինն։ Եւ երբ տեսաւ զայն խալիֆայն՝ զարմացումն կալաւ զնա։ Եւ ասաց թէ փառք քեզ որ մեծ պատիւ էր այս սողոմօնի. որ իւր իմաստութեամբն ՚ի յայս նեղութիւ և ՚ի բանտս էր դրեր զդևքն. այսպիսի շնորհք հողեղենի չէր տուեր Աստուած՝ բայց միայն սողոմօնի։ Եւ ապա հրամայեց որ բերին պղինձ ոսկի և արծաթն զղումաշն և զակունքն և զմարգարիտն առաջի իւրն։ Եւ տեսեալ զնոսա զամ. շատ եղաց։

Եւ տասն ութերորդ առակ։

Ա՜ճող տամ հազար բերան, քո տիրոջն որում դուն էիր. որ այսչափ անհուն գանձեր, մէկ պատանքի մի մէնէ տարեր։ Երդամ ալաչեմ զքեզ, որ տայ ինձ ալէկ թապակիր

տիք. որ տան տամ և անդ առնում, և չթողում այսպէս ՚ի յերկիր: Եւ ապա հրամայեց որ զինչ մալ եղումաշ բերած էին, զամենն բաշխեց աղքատաց. և ասաց թէ՝ թող ա՛ծ զայս իւրեանց տիրոջ հոգւոյն համարի: Ապա բերել ետուր և ինքն զիւր մալն և զարծաթն և զոսկին և զապրանքն ա՛մ և բաշխեց աղքատաց: Մինակ մէկ կտաւ մի էառ, և ասաց թէ՝ զթագուհւոյն խրատն լսեմ. տան տամ և անդէնն զտանեմ յայս: Զոր ՚ի զնտանն էր արձակեց. զծառայքն ազատեց. և զհարկն մեր ցոյց ՚ի յաշխարհէն: Եւ պարօն մի եդեր ՚ի յիւր տեղն. և ինքն շինել ետուր սենեակ մի աղօթանոց և եմուտ ՚ի ներս և եօթն տարի աղօթեց. և ապա փոխեցաւ ՚ի յաշխարհէս: Եւ ամիր մուսէն այլ ետուր զպարօնութիւն, իւր որդւոյն և բաշխեց զիւր մալն և զոսկին և զապրանքն ա՛մ աղքատաց: Հագաւ մազեղէն և մաշկեղէն, և գնաց ՚ի լեռն բնակեցաւ ապաշխարութը մինչև ՚ի մահ: Այսպէս փոխեցան ՚ի սուտ և ՚ի փուտ յաշխարհէս և հասին յաւիտենական կենայն և յերկնային ուրախութին ՚ի Քս Յս ՚ի Տր մեր: Որ է օրհնեալ յաւի
տեանս յաւիտենից Ամէն

ՅԱՂԱԳՍ

Պատմութեան Փոհըրուլ Թագաւորին :

ԷՐ ՍԱ ՄԵԾ ԹԱԳԱՒՈՐ ՆԵՒ յորեւելեան ծին, եւ էր իմաստուն եւ առա-քինի : Սիրէր զաղքատութի̃ եւ ատէր զայս կեանքս եւ ասէր · փառք նմա կենդանւոյն որ կայ եւ մնայ յաւիտեան :

Եւ ասաց ընդ իւր անձին շնորհաւ զայս :

Զորժէ այս կենայս իմք մեն, այն կենայ ինչ մէկին մեն մաք · յորժամ բաժանի հոգին, կու մը-նայ շատ մարդոյ վրայ : Յէ՞ կամիս սիրել զայն իրքն, որ կենայ հետքեզ զէտ՝ խլայ· ժողվէ զու-

զա

զանանց բարին, և արա զինքն քեզի ծառ։ Այնպէս դու բարի գործէ, և բաշխէ զինչքըդ աղքատաց. որ օրըն մահուան հոգիդ, և մարմինդ չառնէ վաղ 'ի վաղ։ Եւ 'ի ժամաղօթիցն հանէր զամէնն 'ի դուրս. և ինքն մէն մնայր և աղօթս առնէր 'ի վերայ ոսկի աթոռոյն։

Եւ պարծեցաւ աներընդ այնչն Յովսափատ արքայ։

Մի աղօթից ծոյլ կենար, դիր ըզորդ հետ այ սէր, յիշէ զիւր ահեղ անունն որ փրկիս որպէս ադամն էր իւր ձեռօքն է երկինք և երկիր, ըստեղծող և տէր ամենի. զանա խնդրել դու զբարի, որ փրկիս հրոյն գեհենի Ամէն օր իւր սովորը կան աղօթքն կառնէր. և օր մի հայեցաւ 'ի դարպասն 'ի վերը. և տեսաւ մէկ 'ի ձևիւր ըղտապանին. և ասաց' քեզ ով հրաման ետուր որ 'ի հոս եկար։ Ասէ այն մարդն' ես ըղտապան եմ և զուղտերս կորուսեր եմ, աստ կամիմ գտանել։ Ասէ Թագաւորն' ինչ կանէ ուղտն 'ի վերն դարպասին որ 'ի հոս կամիս գտանել։ Ասէ այն ըղտապանն' ապա դու որպէս կամիս զած գտանել 'ի վերն ոսկի աթոռոյդ և 'ի վերն փետրալից բարձիդ. և 'ի մարգարտաշար Թախտիդ։ Այդ աղօթքդ չէ ընդունելի այ. այլ արի էջ յաթոռոյդ և եկ 'ի վերն մոխրոյն և այնպէս երկրպագ է այ. և ա[illegible] գտանես ողորմութիւն. Եւ ասաց ըղտապանն որ 'ի ձև մարդոյ երևեցաւ։

Զնափառ շուշան։

Երկրպագեմ անմահ բանին, Թագլեալ զերեսս ՚ի հողին. որ այն մոխրէն զքեզ ստեղծեաց, և նման արար իւր պատկերին։ Զայս կեանքս քանի դու սիրես, անճար կերթաս ներքև հողին. մի անշահ կենօք կենար, մի փոխեր զոսկին պղնձին։ Զայս սուտ և անյայտ եղև այն մարդն որ ՚ի ձև ըղձապանի է ը։ Այս իմացաւ Թագաւորըն որ հրեշտակ էր մարդն այն. և անկաւ զեղջ ՚ի խոր միտքն և ելաց դառնապէս. և իջաւ յաթոռոյն ՚ի գետին և երկիրպագ այ։ Եւ թէպէտ կատէր զիւր կեանքն այլ աւելի անտեղ այնու հետև զաշխարհս և զմեծութիւնն։

Եւ տաղ ՚ի վէ անձին իւր զնափառ շուշան։

Հոգիս սիրելս թէ ջանամ, նա մարմինս ինձ կու տայ ՚ի խափ. զինչ որ խոյանայ բաղձն, կաշառնուն չընկնին այլ ՚ի յափ։ Կուտեցաւ առ իս շատ մեղք, յայն նման որ յերբ գայ շարափ. խոցեցերեմ մահու սրով, և եղերերեմ զինչ որ շառափ։ Եւ սակս կոչեցէ զիւր մեծամեծքն և զիշխանքն. և եբեր զիւր որդին և նստոյց առաջի նոցա ՚ի յաթոռն իւր, և նոքա ոչ կամեցան. և նա ուժով և իմաստութեամբ հաւանեցոյց զիշխանքն և զզօրքն։ Եւ ինքն գաղտաբար ելեալ ետ զանձն իւր յաղքատութի. և ելաւ յաշխարհէն իւրմէ, և թող զթագաւորութիւն վասն սիրոյն այ։

Եւ

Եւ ապա ընդ իւր ասէր Զեփիւռ ղայն

Յիշեա՛ զարարիչն քո, տուր հոգւոյդ առնել պատարագ. Է մութնյե՞ր կամիս գտնալ, երբ սատենս լինի քեզ Ճարակ: Ըզ մարմինդ քանի սիրես, և հետ իւր երթաս դու կամակ. ընկերք քո գնացին սատի, բնակեցան ի տունն անքանակ: Եւ քեզ ամէն օր ասեմ, հասիր շուտ նշ դու միակ. Թէ չէ եղկելի հոգիդ առաջի ի հուր և ի կրակ: Այս գնայցյեն յն և եհաս ի պաղատատ. և մնաց ի քաղաքն և կամեցաւ կենալ անդ ի կերպարանս աղքատի մուրացող: Եւ մարմինն նեղէր զինքն ի կողմանէ ուտելոյ և ըմպելոյ և ագանելոյ. զի սովոր էր ի սէր Տէրն. և կեցեալ ի տունն արքունի: Այս իմացաւ հնարք, և երթայր ի շուկայն, և լինէր սուտ խև: Եւ մարդիկն ծեծէին զինքն. և որդայքն ի հետ երթային և ննեղէին:

Աղերսէր և ասէր ի մէջ ծաղկանց Զեփիւռ ղայն:

Մարդիկ մի անհոգ կենայք, ձեր մեղաց զաղօթն լըսայեք. ողորմեցէք աղքատաց, և այնով ձեր մեղքըն քաւեցէք. Դարձիք ի մեղաց Ճանփէն, և անուշէն ձեզ տուն շինեցէք. զմարմինդ ի կամաց հանէք, մի թողուք ի կիր նեղելոյ: Եւ զեղջեդն հեծնոյր, և վայր և ի վեր վազէր և ասէր բան զարմանալի: Ասէին մարդիկն որ ի հետ երթային. Թէ մարգարիտն ի [illegible]ընէն ի վայր կու թափի և ոչ գիտէ թէ զինչ կասէ. հազար աւաղ զխելօք խումարս: Եւ այս դըրին իւր անունն փահլուլ. և նա

եղև

եղև ջրկիր և ջուր կրէր 'ի շուկայն. և տային խու-րճն հաց և փող. այլ նա զամենն տայր աղքատաց.

Եւ ասաց Զենոփոն ղայս.

Աղքատութիւն և պահքն, և աղօթքն ընկերք են հիտրայ. սիրէ զայդ 3 բարիս, որ փրկիս 'ի մեծ տանջանաց։ Մի զմարմինդ 'ի ձեռաքդ առնու, կու գընայ օրերդ 'ի ձեռաց. այս օրերս որ մեք ունիմք, կու հասնի և կերթայ 'ի բաց։ Աւուր մի կերթայր 'ի շուկայն 'ի վայր. նա մէկ մի խլէց զիւր փակեղն 'ի գլխոյն և փախեաւ։ Եւ գնաց փահլունն 'ի հողվարքն կու փընտռէր զայն մարդն որ փակեղն էառ փախեաւ։ Նա տեսաւ մէկ մի և ասաց. է փահլուլ այս տեղս ինչ կանէ այն մարդն. գնա 'ի շուկայն փընտռէ։ Ասաց փահլունն. այ եղբայր ուր երթայ՝ վաղն անագան 'ի հոտ պիտի գայ։

Եւ ասաց Զենոփոն ղայս.

Թէ չատ թէ քըչիկ զըկես, և վայլես զերկիրս խընդալով. քեզ ճարն աստի է գընալ, և մարմինդ ծածկի հողով։ Դարձիր և բարի գործէ, գիտ բըժիշկ և դեղ քեզ շուտով, որ ահեղ և մեծ ատենն ջըլլինիս ահով և ամօթով։ Ընտելացաւ ընդ քաղաքացւոյն, և ճանաչէին զինքն ամէն մարդ նա օր մի՝ միս երետ մէկ մարդ մի թէ տա՛ր 'ի մեր տունն. նա էառ և 'ի հողվարքն տարաւ եփիր։ Եւ դարձաւ եկաւ այն մարդն 'ի տունն իւր, և տեսաւ որ զմիսն չէր բերեր. և գնաց գտաւ զփահլունն 'ի

ջու

ջուկայն եւ ասաց. ո՞ւր է միան զի՞նչ արիր։ Ասէ փահլուլին՝ ՚ի քո տունն տարի։ Ասէ մարդն այն. արի ցոյց զիմ տունն։ Երա՛ փահլուլն եւ էառ զայն մարդն եւ գնաց ՚ի հողվարքն։ Եւ ասաց այն մարդուն այս է իմ տունն Ասէ. փահլուլն. հա՛ այս է քո տունն այն տունն որ հիմի կու կենաս՝ այն չէ՛ մնա յական. զի յետոյ ՚ի հոս պիտի գաս։

Եւ տասն Ջինֆթա ղայյա։

Աշխարհիս սահմանքն է հանց, կեահ կու լյուծի կեահ թերանայ. կու թեթեւցնէ զիւր բեռն, թէ ով շալկել որ կարենայ։ Մըտիկ հիւսանին արէք, որ թագաւութ ուրոյք չինէ նա. մէկըն գայ մէկըն գնայ, իւր քանըն պաթաւչըմնայ։ Զարմացաւ այն մարդն ընդ փահլուլին խօսքն թէ՝ մեք զդա յիմար գիտէաք, նա մեզ վարդապետ եղեւ։ Եւ ունէր սովորութիւն փահլուլն որ կերթայր ՚ի հողվարքն կու կենայր. եւ շատն ՚ի հոն կու պառկէր։ Օր մի ՚ի դուրս էր ելեր խալիֆայն շահեծելովք. եւ դէպ ՚ի հողվարքն կանցնէր. եւ տեսաւ զփահլուլն եւ ասաց փահլուլին թէ՝ հոտ ինչ կանես։ Եւ ասէ փահլուլն. է տիեզերական խալիֆայ. զայս ամէն մեռելքս կու նզովեմ։ Եւ ասէ խալիֆայն. յէր կու նզովես։

Եւ տասն Ջինֆթա ղայյա։

Թէ շատ թէ քիչ զըրկէ մարդ, նա հետ իւր տանէ ւչըրկարէ. մարդըն պիտի հանց ջանայ որ ՚ի քայն կեանքըն չպակսէ։ Որ ՚ի հօս տայ հօն առնու.

հոս զըրկէ նա հոն վըճարէ. այն կեանքըն ճարիկ չկայ որ փողով իւր պարտքն խալըսէ։ Զարմացաւ խալիֆայն և ասաց՝ փառք այ կենդանւոյն որ կայ և մնայ յաւիտեան. թէ խումարըն այնչափ խելօք խօսք կու խօսի։ Եւ ասաց թէ այս մարդս խելօք է և վն մեղաց զայն կառնէ. զի թէ դա խումարէր՝ նա հանց բան չասէր. և դարձաւ խալիֆայն ՚ի քաղաքն։ Եւ օր մը այլ հեծեալ էր խալիֆայն և անցանէր դէպ ՚ի հովվարքն, զի ճանապարհն ընդ այն էր. և տեսաւ զփահլուլն և ասէ զինչ կառնուս ՚ի հովվարքն։ Եւ ասէ փահլուլն. բազումաւուրք աստ կամ և կու չափեմ զիմ գերեզմանն և զքոյն, նա իսկի քոյն աւելի չէ քան զիմն. դու խալիֆայ ես, և ես աղքատ մուրացիկ եմ. և քո հողն և իմն մէկ չափով է։

Եւ տաղ Ջէհֆաո ղայս։

Ե մարդ մի զհոգիդ դատեր և զմարմինդ առնէր սիրելի. դարձիր ՚ի մեղաց ճանփէն, որ չլինիս ողորմելի։ Զանձ և բարի գործէ, զի քեզ վըրանըն քեզ կու նայի. այս հողոյս դու հանց գընա, որ հոգիդ հըրոյն չլինի։ Եւ ասաց խալիֆայն ընդ իւր մեծամեծքն. տեսէք թէ ինչ իմաստունէ դորա խօսքն. և համարձակապէս խօսքն կու տայ. չէ պարտ որ զդա ՚ի մեզանից ՚ի զատ թողումք. և այս հրամայեց կոչել զնա ՚ի յիւր դարպասն։ Եւ օր մի խալիֆայն ՚ի յաթոռոյ ելեր գնացեր էր, և գնաց փահլուլն նստաւ ՚ի յաթոռն խալիֆային

Եւ

Եւ եկին ճորտերն սկսան ծեծել զնա, և նա ճչեց պինտ։ Լսեց խալիֆայն՝ երեկ և՛ի սիրտ եղաւ ծառաներուն, և ասէ. է՛ փահլուլ յ՞եր կու ծեծեն զքեզ։ Ասաց փահլուլն. է՛ տիեզերակալ խալիֆայ. երբ զիս այս մէկ պահ նըստելուս համար հանց կու ծեծեն. ապա՛ ի քեզ զի՞նչ պիտի անեն դատաստանին։

Եւ այլ Ջէհֆայ ղըսայ։

Մարդիկ. մի ծեծէք դուք զիս, չեմ ցանկար մի ուայդ աթոռոյ. զիմըն քակեցի և ելայ, և չունիմ սրտիկ չինելոյ։ Իմ կեանքս իմ աչացն ելեր, այլ չունիմ տեղիք խընդալոյ. դրըրի զիմ մարմինս ՚ի մահ, զի չունիմ հոգի տանջելոյ։ Ո մարդ որ վա ուայդ համար տէր յերկրի եղար և աթոռոյ. դու հանց չըփայար՝ի քեզ, որ չըրդնես դու մոռցաւ մարդոյ։ Ահ ՚ի մահուանէ չունիս, ո՞չ ճարես պաշար գնալոյ. Ծիս փառքն այլոց թողուս, կու լինիս դու ափ մի հողոյ։ Լսեց խալիֆայն զայն իմաստուն բանքն, և հարցանէր շատ բանս փահլուլին. և նա հնարիւք տայր զպատասխանին։ Եւ յայլ՝ի մէկ օր մի հարցաւ խալիֆայն ընդ փահլուլն և ասէ. փահլուլ ասա ինձ թէ այսօր ինչ կանէ ած։ Ասէ փահլուլն. այդ դիժար հարցմունք է. այսօր համբերէա ինձ, վաղիւն ասեմ։ Երեկ վաղիւն, և հեծեալ էր ՚ի սև յէշ մի։ Ասէ խալիֆայն. ասա ինձ թէ ինչ կանէ ած։ Ասէ փահլուլն. հրամայէ որ զմէն ծառայքդ՝ի դուրս ելանեն

նէն, և ես տամ զպատասխանին։ Եւ հրամայեաց խալիփայն ծառայիցն ելանել 'ի դուրս. և մնաց ինքն փահլուլն մէն։ Եւ ասէ խալիփայն ի՞նչ կու-տունէ ինձ 'ի յայս ժամս։ Ասէ փահլուլն. է խալիֆայ արի պահ մի նիստ 'ի յիմ էշս, և ես 'ի քո յաթոռդ նստիմ. նա տեսնեմ քեզ թէ ինչ կանէ ինձ։ Եւ հայեցաւ խալիֆայն որ մարդ չէր երևէր 'ի բոլորն ելաւ նստաւ 'ի յէշն. և փահլուլն 'ի խալիֆային աթոռն նստաւ և ո՛չ խօսէր։ Ասէ խալիֆայն. յէր չես խօսիր ինչ կան է ինձ։ Ասէ փահլուլն. ինչ խօսեմ չե՞ս գիտեր թէ ինչ կանէ ինձ. դու որ խալիֆայ ես 'ի յէշս իմ նստայուց. ես որ փահլուլեմ, նա 'ի քո աթոռդ նստայուց. ահա զայս արար 'ի ժամուս յայսմիկ. և խալիֆայն զարմացաւ և ո՛չ կարէր խօսիլ։

Եւ տայ Փահլուլն Ջուֆայն տղայ։

Դու զանքննին յե՞ր քննես, երբոր մեղքըդ իւրեան չհասնի. զինձ ո՛վ կարէ տեսնուլ, կամ իմանալ զնա մարդ կենդանի։ Երբ չես քո կենացըդ տէր, կու մնաս դու յերկուց շընչի. այլ տէր հայրենեաց է նա, որ երկինք և երկիր կուտանի։ Ծիծաղեցաւ խալիֆայն և ասէ փառք Այ կենդանւոյն և բարձրեալըն յաւիտեան. զի այս ցեղ խևս զարմանալի պատասխան կու տայ. բայց թուի ինձ թէ չէ դա խև այլ խելոք է. և գնաց փահլուլն։ Եւ անցաւ օր մի քանի 'ի վրէ. և հրամայեաց խալիֆայն կոչել զնա Եւ նա նստաւ 'ի յէշն

և

և եկաւ առ խալիֆայն։ Ծիծաղեցաւ խալիֆայն և ասէ. փառք ա՛յ կենդանւոյն և բարձրելոյն յաւիտեան։ Եւ ասէ խալիֆայն. իբր մի կամիմ հարցանել ՚ի քեզ և դու զորոշն ասա։ Եւ նա ասէ՝ Հրամայեա խալիֆայ. Ասէ խալիֆայն. Թէ քանի աստղ կայ ՚ի յերկինքն։ Ասէ փահլուլն. ես աղէկ գիտեմ, զամենայն համբեր եմ ասէ. որչափ իշուս վերայ մազ կայ՝ նա այնչափ աստղ կայ ՚ի յերկինքն, Թէ չես աւատար՝ իջիր դու համրէ։ Եւ իջաւ խալիֆայն աթոռոյն, և սկսաւ համրել զիշուն մազն։ Ասէ փահլուլն. յառաջ զագին համրէ։ Եւ սկսաւ խալիֆայն այնպէս առնել և ոչ կարէր, ծիծաղեցաւ խալիֆայն։

Եւ այս Փահլուլն Զինափառ ասյս։

Ամ յերբ չըգիտես հիմայ, Թէ գըլխոյդ մազըն քանի է. զէտ զիս փահլուլ յէր լինիս, Թէ յերկնից աստղըն քանի է։ Զինչ որ ատ գործել լինի, ամէնին համար տալոյ է, որչափ զըրկէ գանձ ժողվէ, հաս թողու տանիլ չկարէ։ Ամաչեց խալիֆայն, և եթող զիշուն ագին ՚ի համրելոյն և եկած նստաւ ՚ի յաթոռն։ Եւ ասէ փառք ա՛յ որ այսպէս գիտութբ պատուէ զսիրելիս իւր. և տայ զիմաստութիւն ում որ կամի զոր ոչ ոք կարէ տալ նմա պատասխան ՚ի բանս և ՚ի հարցմունս իւր։ Այպիսի վարուք կեցեալ փահլուլն՝ և երանելի կենօք փոխեցաւ յանխախտն թագաւորութիւն ՚ի Քն Յն ՚ի Տր մեր։ Որում վայելէ փառք իշխանութիւն և պատիւ։ Այժմ և միշտ"։

ԽՐԱՏ Բ

Ե՛ նաւուհէք օգտակար։

ԱՐԱՐԵԱԼ ԶԱՐՄԱՆԱԶԱՆ
Թագաւորին՝ որ Նուշրավանեան է։ Սա
աւեն թագ մի ունէր, ոսկի և պատուա
կան ակներով. և շինածէր քսան և երկուս ան-
կիւնով. և ամեն անկիւն՝ այս նախհէթներուգը
րած էր։ և յորժամ եւնէր՚ի դուրս՝ կարդայր ա
ռաջի զօրայն և ասէր թէ՝ ՚ի մէտ առէք. և այս
գնէր՚ի գլուխն Ե՛ն թագն էր եախուսթ և զըմ
րուխտ ակամբ և ալմաստով. և լաջվարդ քարով
յօրինեալ։

Ա

Ա

Զանձնահաճ մարդն յինէ ՚ի զատ պահեսջիք։ Արժանաւորաց՝ իմ զանձէն բաժին տուէք։ Բանագէտ մարդկանց դէմ՝ անպատեհ խօսք մի խօսիք։ Զանգիտանելին՝ մի փնտրուէք։ ՚Ի բանին՝ մի արտորայք։ Զբանն՝ ժամէ ՚ի ժամ մի ձգէք։

Բ

՚Ի բանին՝ սկիզբն և ՚ի կատարածն հայեցարուք։ Յո՛ր տուն որ մտանէք՝ յառաջ զէրն իմացարուք։ Զամէն բան կամ կտաւ՛, 10 տպրայ չափեսջիք և ապա կտրեսջիք։ Զփորձածն՝ մի փորձէք։ Ըզփորձածն՝ անփորձի մի տայք։ Զմարդն որ չէք փորձեր՝ նմ մի վստահանայք։ Զխոստումն որ ՚ի ձեզ է՝ մինչև ՚ի ձեր անձն մի խնայէք, Սակաւ խոստայէք՝ և աւելի կատարեսջիք։

Գ

Անուանի և խոնարհ արուեստ ուսիք։ Զճշմարտութիւն՝ սիրեսջիք։ Զկարօղութեն հարկիքն՝ գիտացէք։ Զհամբերող մարդն՝ ճանաչեսջիք։ Զայս կեանքս՝ մի օր գիտացէք։ Զառողջութեն հարկիքն՝ գիտացէք։ Զձեր կեանքն՝ անգիտութե՛ մի անցուցէք։ ՚Ի յայլոց տգիտութիւն՝ մի խնդայք։ Ընդ կոտորածն՝ ընդ գընայածն՝ ընդ Թափածն՝ ընդ այրածն՝ մի տրտմիք։

Դ

՚Ի մեծամեծաց յոր գայթն՝ կոծեցարուք։ Մարդկանց՝ ամենայն ինչ համբերեսջիք, ՚Ի տեղի ուր

համբերել պիտի՝ մի ըշտապիք: 'Ի հետ ամէն մարդոյ՝ ոխակալ մի լինիք: Ամէն մարդ՝ զիւր չափն թող իմանայ: Զձեր զոտն՝ քան զձեր անկողինն աւելի մի մեկնէք: 'Ի պատերազմէ՝ երես մի դարձնէք: Զայլոց կռիւն՝ 'ի ձեր յանձն մի առնուք:

Ե

Կռիւ թէ հանդիպի 'ի ձեր մէջն միջակ արարէք բայց շուտ հաշտեցարուք: 'Ի սըրտներդ՝ նախանձ մի պահէք: Զամէն բան՝ համբերելով արարէք: Սկիզբն նոր տնկելով արարէք՝ եւ ապա զհինն խլեցէք: Զերեւելի զգայարանք ձեր պատրաստ պահեցէք: Անպատեհ բաներուն՝ 'ի զատ կացէք: 'Ի մէջ մարդկանց՝ վատ անուն մի լինիք:

Զ

'Ի գողութեանց ընչից՝ մի շահիք: Ի յեզեր թագաւորի՝ տուն մի շինէք: Զձեր բնակութիւն՝ մօտ 'ի խանութ մի շինէք: 'Ի պիղծ մահալլէից՝ 'ի զատ կացէք: Որք անխրատք են՝ իշխանաւորի թող ծառայութիւն չանեն: Անընկեր՝ 'ի Ճանապարհ մի երթայք: Անարժանից՝ մի խոնարհիք: 'Ի հետ չար կամաց՝ մի դատիք: 'Ի յօտար հող՝ ծառ մի տնկէք:

Է

'Ի յաղահատ տեղիք՝ սերմ մի ցանէք: 'Ի հետ ամէն ազգ մարդոյ՝ մի փաթըլթուչիք: 'Ի նոր քսակ մարդուէ՝ փոխ մի առնուք: 'Ի հետ անարժանն մարդկանց՝ մի նըստիք: 'Ի հետ անհարկից՝ սէր մի դնէք: Քամահ մարդկանց՝ մի հաւատայք. եւ 'ի

հետ

հետ նց՛ աղուհաց մի ուտէք։ 'Ի հետ ծառայի մի կռուիք՝ որ չամաչէք իւր տիրոջէն, և իւր աղայէն 'ի զատ կայէք։ Զտեսած մարդոյ հետ՝ սիրելութի մի առնէք։

Ը

Որդին որ մօրէ յաւուր ծննանի իւրն դեղ մի առնէք․ զիրա փայտա չունի։ Անշահ մարդոյն և խեղառւին՝ հարբածին՛ խրատ մի տայք։ Դուք զձեզ՝ մեծ մի տեսնայք։ 'Ի լեզուանի կնոջէ՝ պատրաստ կայէք։ Ով որ զխրատն սիրէ՝ այնոր արժէք։ Զուտելն և զխմելն՝ մինակ մի սիրէք։ Ձեր հնազանդելոյն՝ կիւձ մի անէք։ Զձեզ սիրօղն՝ մի ատէք։ Ով որ 'ի ձեր հետ սէր ունի՝ զնա անտես մի առնէք։ Անպատեհ պատճառէ՝ զծառայն ձեր մի ծեծէք։ 'Ի յայլոյ հացն՝ աչք մի ձգէք։

Թ

Զձեր հացն՝ յայլոց սեղան մի դնէք։ Երբ զձեր հացն ուտէք՝ զձեր գլուխն տեսէք։ Տղայոց և ճահիլից հետ՝ թէպտիր և մուշալերէ մի անէք։ Օտար կին և պառաւ՝ 'ի ձեր տունն մի թողուք։ 'Ի չար կնոջ խիլաթէ՝ պատրաստ կայէք։ Զձեր հոգին 'ի ձեր մարմնոյն՝ ծառայ մի անէք։ 'Ի ձեր որդւոց և դստերաց՝ մահն մի տրտմիք։ 'Ի յօտարք բան մի վստահանայք զերդ փորձած։

Ժ

Զայգին ձեր 'ի պահ օտարի՝ մի տայք։ 'Ի յայլոց այգեանք իբրև զտէրն իւր՝ մի վստահանայք։

՚Ի յօտար մարդոյ տուն՝ տանուտէրութիւն մի առնէք։ Զօտարն որ չէք ճանաչեր՝ ՚ի ձեր տունն տանուտէր մի դնէք։ Այն մարդիքն որ զայս կեանքս խիստ կու սիրեն՝ դուք զնա մի սիրէք։ Առն և կնոջ՝ ծառայի և աղախնի՝ շատ մի ձգէք։

ԺԱ

Առ Թագաւորն՝ ահարկու և պատրաստ կացէք։ Թագաւորն թէպէտ խոնարհի՝ դուք մի համարձակիք։ Իշխանաւորն սակաւ սիրեցէք՝ բայց ՚ի ղէ յպէթն զինքն մեծ սիրեցէք։ Ոխակալ մարդկանց ՚ի զատ կացէք։ Զամէն մարդոյ հարկիքն իմացէք։ Ընդ բախտաւորն և ընդ դօվլաթաւորն մի նախանձիք։ Ընդ իմաստունն՝ մի դէմ առնէք քամահէք. զի նոքա տէր են՝ գրչի և իմաստութեան։ Այն ոք որք դիտունք են զնա թեթև մի տեսանէք։ Թէպէտ դուք իմաստուն էք՝ այլ քան զձեզ աւագն մի արհամարհէք։ Ընդ հանճարեղին՝ մի վարիք։ Այն ոք որ ծերք են պատուեցէք և զաւագան լերուք նոցա։ ՚Ի բանաստեղծ մարդկանց ՚ի զատ կացէք։ Դուք զմարդն՝ ծաղր և ալնաղ մի առնէք։

ԺԲ

Զծերքն՝ հարկաւ սիրեցէք։ Զմեծն՝ մեծ սիրեցէք։ Զխաբուսիկն կորեցէք ՚ի միջոյ՝ որ անհոգ կենայք։ ՚Ի հետ ժլատի և ոչ ինչ մարդկանց՝ մի նստիք։ Զհօր և զմօր՝ և զ[illegible] հարկիքն՝ մեծ տեսէք։ ՚Ի ձեր մօտ աղքէն՝ մի կորիք։ ՚Ի մէկ

հետ

հետ մարդոյ մի՛ տայք զձեզ զկլանել։ Զերդումն և զպայմանն որ է ահթ և ամեն մի՛ կոխէք։ Անկոչ՝ ՚ի պատիւ՝ մի՛ երթայք։

ԺԳ

Յամառութս ձեր՝ խրատիւ և իմաստութբ կացէք։ Թէպէտ և դուք չար լինիք՝ զաղէկն սիրեցէք։ Իսկ Թէ աղէկ լինիք զչարն մի՛ քամահէք։ Ապա մարդկանց սրտին՝ մի՛ օգնէք։ ՚Ի սիրելոյ և ՚ի զարմէ զգուշ մի՛ վերցնէք։ ՚Ի հետ պիղծ մեռելոյ՝ զձեր մեռելն մի՛ դնէք։ Ուսումն՝ և խելք ունիք ՚ի խրատէ՝ մի՛ ամաչէք։ ՚Ի մէջ մարդկանց՝ քան զքարին՝ այլ բան մի՛ խօսիք։

ԺԴ

Ով քան զձեզ աղէկ է և գիտուն՝ զնոքն մեծ ամեսէք։ Իսկ այլ իրաց՝ քան իմաստութեց բանից՝ այլ բանի խնդրողն մի՛ լինիք։ Թէ իմաստունքն հեռի են՝ դուք գնացէք ՚ի ուրեանց մօտն։ Զանցեալ ժամանակն՝ հեշտ մի՛ համարիք։ Զինչ որ ծս չունիք՝ ՚ի մարդուէ մի՛ խնդրէք և մի՛ քրքրէք։ Թէ կուզէք որ անհոգ մնայք՝ աղէկ արուեստ ուսիք։ Բան մի՛ որ ՚ի պահ առնուք՝ ՚ի տէրն հատուցէք։ Փոխ որ առնուք՝ վճարեցէք։

ԺԵ

Խօսք որ ՚ի խելաց չէ՝ մի՛ խօսիք։ Խօսք որ ասելու չէ՝ մի՛ ասէք։ Զլեզուն ձեր ՚ի չար ասելոյ՝ մի՛ սովրեցընէք։ Անպատեհ խօսից՝ մտիկ մի՛ դնէք։ Պիղծ խօսից՝ պատասխան մի՛ առնէք։ Թագա-

ւոր

ճորայ՝ յոյս մի դնէք։ Ամէն ոք՝ թող իւր օրէ֊
նստն մէջ ըլլի։ Մինչ որ լսէք զպատասխանին՝ սպա֊
սեցէք։ Զբանն որ չգիտենայք՝ մի ասէք։ Զինչ
բան որ՝ ի ձեր սիրտն չկայ՝ զայն լեզուաւ մի խօսիք։

ԺԶ.

Ամենայն մարդոյ խօսայ՝ մի վըստահանայք։ Զբարի խօսքն՝ ամէն մարդոյ ընդունեցէք։ Ոչ իրաւ և ոչ սուտ՝ մի երդուիք։ Զայն կեանքն ընդ այս կենցաղոյս մի փոխէք։ Ամէն մարդոյ զայն կամեցարուք՝ զինչ որ ձեր անձինն կուզէք։ Որբերոյ իրք՝ մի խնայէք։ Երկայն ճանապարհի՝ պաշար պատրաստեցէք։ Այրեաց՝ հանապազ ողորմեցէք։ Կըտրճութե ժամանակն՝ զծերութին խելք բերէք։ Զծերութե բանն՝ ի կըտրճութե ժամանակն հոգացէք։

ԺԷ.

Իժլատութե փախիք։ Առատութե՛ առաջեստ ուսիք։ Սկիզբն առատութե՝ ի ձեր հալալ՝ արդեանցն արարէք։ Զմարդկութե կերպն՝ ճանաչեցէք։ Ի հետ հարկաւորայ՝ սէր. դըրէք։ Ի յածէն և յանդիմէն՝ խնդիր մի խնդրէք։ Ի հետ ամէն մարդոյ՝ սէր և հարկաւորութի ըն ժամանակին արէք։ Զպատուական՝ պինդ բըռնէք։

ԺԸ.

Զմռան զախիրան՝ ամառն հոգացէք։ Զայսաւուր բանն՝ ի վաղն մի ձգէք։ Զբանն որ եղած չէ՝ զետեղած մի ձևէք։ Զդեղն՝ առողջութե ժամն խմեցէք։

խմեցէք։ Զհաճամաթն՝ 'ի յատենին առէք։ Երբ ծեր լինիք՝ կրտրճութիւն մի ցանկայք։ Զբանգէտ մարդն՝ 'ի վեր բանի դրէք։ Զճահիլն և զերկչոտն՝ 'ի վեր մեծութեան մի դնէք։ Մեծք որ ոխս պահեն՝ փախերուք 'ի նոցանէ։ Ամէն իրայ՝ շուտ մի հա-ճատայք։ Զձեր ընտանիքն՝ սիրեցէք։

ԺԹ.

Ընդ հետ ուղղորդ սիրելեաց քիթ 'ի վեր մի կե-նայք։ Զազգականս ձեր՝ մի վիրաւորէք։ Մի թո-ղուք զձերայինսն՝ և 'ի յօտարըն շփանայք։ Զձեր հին սիրելին՝, մի մոռանայք։ Զձեր թշնամին՝ խիստ մի արհամարհէք։ Իմաստուն թշնամւոյ՝ խիստ մի վախենայք։ Զանգէտ սիրելին՝ մեծ մի գիտնայք։ 'Ի թշնամութեան՝ սիրոյ տեղի պահե-ցէք։ 'Ի սիրելութեան ժամն՝ զթշնամութիւն յիշեցէք։ Ծուլութեան արուեստ՝ մի ուսանիք։ Զձեր սիրե-լին՝ յաղքատութեան ժամն փընտռեցէք

Ի

Գի հետ գիշատորին՝ մի գիշանայք։ Ամէն մարդ՝ թող զիւր չափն վայելէ։ Աշխարհս ձեզ խաղաղ թող չթուի։ Զհոգւոյ բաժինն 'ի մարմնաւորս՝ մի մոռանայք։ Զորդոյն ձեր հնարաւորութեամբ արո-ւեստ ուսուցէք։ Զձեր կերպարանն՝ 'ի սիրե-լեաց և 'ի թշնամեաց ծածուկ պահեցէք։ Զձեր խորհուրդն՝ ամէն մարդոյ մի ասէք։ 'Ի տեղի ուրուք՝ ականջ մի դնէք։

ԻԱ

ԻԱ

Զձեր խորհրդակիցն՝ ՚ի ժամանակի բարկութե՟ փորձեսջիք։ Զկին և զորդիս ՚ի ժամանակի աղքատութե՟՝ մի ուրանայք։ Առ մեծամեծքն՝ աչք ՚ի բաց կայցէք։ Ամէն իրաց՝ զչափն սիրեսջիք։ Զհպարտութի՟ քան զմահն այլ՝ դառն իմասջիք։ Զանհոգութի՟ ՚ի ձեզ՝ անկենդանութի՟ գիտասջիք։ Ընկեր զայն սիրեսջիք՝ որ իւրմէն իրք մի շահիք։

ԻԲ

Ի ժամանակի անհոգութե՟՝ քան ՚ի նեղութեան ժամանակին՝ այլ խիստ պատրաստ կայցէք։ Զամէն բան՝ ՚ի յառաւօտութե՟ ժամն հոգասջիք։ ՚Ի յաժնութե՟՝ զթանկութին յիշեսջիք։ Երբ առողջ կենայք՝ զհիւանդութին ՚ի միտ ածէք։ Զաղքիկն կամ զկին՝ ՚ի ձանաչ տեղայ առէք։ Զմարդ մէկ հեգ տեսանելով՝ մի փաթըրթուքիք։ Այնչափ սիրելեց ՚ի զատ կայցէք։ Եւ Քրի՟ մարդասիրին փառք յաւիտեանս յաւիտենից Ամէն։

ԽՐԱՏՔ

Պիտանիք և օգտակարք. որ ասացեալ է Խիկարայ իմաստնոյ։

ԵՍ ԽԻԿԱՐՍ ԴՊԻՐ ԷԻ սենեքերիմայ արքային ասորեստանեայց. և առարի վաթսուն կինս. և շինեցի վաթսուն ապարանս. և ես խիկարս եղէ վաթսուն ամայ, և ոչ եղև ինձ որդի։ Յայնժամ մտի առ կուռսն բազում ընծայիւք. և վառեցի հուր և արկի խունկս զանուշահոտս 'ի վր̄ նց̄. մատուցի զընծայս, և զոհեցի զոհս վ̄ս ծննդեանն։ Եւ աղաչեցի ասելով. ով տեարք իմ և չ̄ք իմ բէլշիմ և շահմիմ. հրամայեցէք

մայեցէք եւ տուք ինձ արու զաւակ քանզի աՀա Խնկարս կենդանի՝ մեռանիմ։ Ել զինչ ասեն մարդիք թէ Խնկար իմաստուն էր եւ Ճարտար. մեռաւ՝ եւ ոչ կայ ինչ որդի, որ թաղէր զնա. եւ ոչ դուստր որ լայր զնա. զինչ ասեմ յունիմ ժառանգ յետ մահուան իմոյ։ Ել եթէ որդին իմ օրն 10 քան քարս ծախեսցէ, ոչ կարէ սպառել զինչս իմ. այլ զի միայն արկցէ հող ձեռօք իւրովք՝ ի վերայ իմ. եւ զի մի մնասցեմ անյիշատակ։ Յայնժամ ձայն եղեւ ՚ի Աստուծոյն իմոյ եւ ասէ։ Խնկար ոչ հրամայեալ է լինել քեզ զաւակ. բայց թէ առցես զՆաթան քեռ որդին քո, եւ սնուսցես զնա որդի քեզ. եւ նա հատուսցէ քեզ զանուն քո։ Ել ապա առի զՆաթան քեռ որդին իմ առ իս որ էր՝ ի մի ամի. եւ հագուցի նմա բեհեզս եւ ծիրանիս. եւ եդի մանեակ ոսկի՝ ի պարանոց նորա որպէս որդի թագաւորի. գեղաշուք զարդարեցի զնա. եւ արբուցի նմա կաթն եւ մեղր. եւ ննջեցուցանէի զնա՝ ի վերայ ալծուոց եւ պալանեաց իմոց մինչեւ եղեւ 7 ամաց։ Ել ապա սկսայ ուսուցանել նմա զդպրութիւն եւ զիմաստութիւն եւ զհանՃարագիտութիւն, եւ զպատասխանիս հրովարտակաց եւ զդարձուածս Հակառակ խօսից. եւ ՚ի տուէ եւ ՚ի գիշերի ոչ դադարէի ուսուցանելոյ. եւ յագեցուցի զնա ուսմամբ իբր հացիւ եւ ջրով։ Ապա ասէ արքայն առ իս՝ դպիր եւ իմաստուն Խնկար. Գիտեմ զի ծերացեալ ես. եւ յետ վախճանի քո ո՞վ է որ կատարէ Ճարտարութիւն եւ իմաստութիւն

դպրու-

կցորդս արքունեայ մերոյ. և ես հանապազ տըր-տումեմ վըն այդ խորհրդոյ: Պատասխանի ետու նմա և ասացի: Արքայ յաւիտեան կաց. է իմ որդի որ առաւել հանճարեղ և իմաստուն է քան զիս: Ասէ թագաւորն. ած՝ տայ առիս զի տեսից զնա: Եւ իբրև ածի զնա՝ կացուցի զնա առաջի թագաւորին: Յորժամ ետես թագաւորն զնա՝ ուրախ եղև և ասէ. այս օր օրհնեալ եղիցի. քան զի Խիկար ՝ի կենդանութե իւրում եհաս և կացոյց զորդին իւր առաջի իմ, և ինքն ՝ի հանգստեան եղիցի: Եւ ես երկրպագի արքային իմոյ, և առեալ տարայ զՆաթան յապարանս իմ. և այսպէս ասէի ՝ի խրատելն իմում:

Խրատք Խիկարայ զոր ետուր որդոյն իւրոյ Նաթանայ:

Որդեակ՝ եթէ լսես խօս ՝ի դուռն թագաւորաց և իշխանաց և մեծամեծաց՝ պահեա և մեռո՛ զնա ՝ի սրտի քում. և մի ասեր մարդոյ մինչև այլքն ասեն ՝ի քեզ:

Որդեակ՝ զմարդոյ կապած և մօհրածն մի արձակեր. և զարձակեալն մի կապեր:

Որդեակ՝ լաւ է իմաստուն մարդոյն հետ քար կրելն, քան զանգետին հետ ուտել և խմելն:

Որդեակ մի լիցի զի առաքեսցեն զքեզ ՝ի բան, և դու ոչ իմանաս զբանն և երթաս, յետոյ այլ ոք ուղարկեն որ երթայ ՝ի բանն, և դու ծաղր լինիս

Որդեակ

Որդեակ՝ մի այնպէս աներ որ երթաս՝ի տեղ մի և ՝ի քեզանէ մեծ մարդոյն ՝ի վեր նստիս. որ չասեն թէ եկու՛ ՝ի վայր որ յամօթ լինիս. ՝ի վայր նիստ՝ որ ասեն թէ եկու՛ ՝ի վեր։

Որդեակ՝ թէ ընկերն քո հիւանդ է մի ասեր ՝ի միտքդ թէ տանձ կամ խնձոր գտանում և առեալ երթամ ՝ի տես. երթ ոտիւք և տես աչօք. զի զհի-ւանդն դատարկ տեսանել շատ լաւ է քան զբա-զում կամակս ուտելոյ։

Որդեակ՝ մի հեղուր զարիւն մարդոյ. զի մի այլքն հեղցեն զարիւն քո։

Որդեակ՝ մի շնար ընդ այլոց կանանց, զի մի այլք շնասցեն ընդ կնոջ քոյ։

Որդեակ՝ լաւ է ծառային միամտութե՟ տալ զպա-տասխանի տն՟ իւրում, քան զոր խրատելով խօսի և ածէ ՝ի բարկութի՟։

Որդեակ՝ մի տար ընկերի կոխել զոտս քո, զի մի համարձակեսցի և կոխեսցէ զպարանոց քո։

Որդեակ՝ մի լինիր քաղցր որ կլանեն զքեզ. և մի լինիր լեղի որ թքանեն զքեզ։

Որդեակ՝ լաւ է կոյր աչօք քան կոյր մտօք. զի կոյրն արագ տեսանէ զերթ և եկն ճանապարհին. և մտօք կոյրն հանապազ գնայ կամակոր։

Որդեակ՝ լաւ է աղջիկ որ ծնանի և շուտ մեռանի, քան թէ ապրի և ազգին իւրոյ սև երեսանք բերէ։

Որդեակ լաւ է կողմ ՝ի ձեռին քում, քան թէ չորիք ՝ի յայլոց ձեռքն,

Որդեակ

Որդեակ՝ լաւ է ուլ մի՛ ի ձեռն տանն զենած, քան թէ եզ մի՛ ՚ի տունս այլոց։

Որդեակ՝ ՚ի յապարանս թագաւորաց մի մտաներ. և ընդ կնոջ դատաւորի մի խօսիր։

Որդեակ՝ աչք մարդոյ ագահէ ոչ կշտանայ զան ձուլ մինչև լցցի հողով։

Որդեակ՝ ընդ մարդոյ կնոջ մի խնամախօսիր. զի թէ գէշ լինի անիծանեն զքեզ. և թէ աղէկ լինի ոչ յիշեն զքեզ։

Որդեակ՝ յորժամ դատաստան երթաս մի շատա-խօս լինիր. և մի ծուռ զրուցեր, զի մի սուտ հանցեն զքեզ և մնասցես ՚ի զընտան։

Որդեակ՝ յառաջ զխօսքն ՚ի միտքդ խորհիր. թէ սուտ ես՝ մեղայ ասա. զի մի դատաւորն արկցէ ՚ի բանտ և թալանէ զինչս քո։

Որդեակ՝ զմարդն որ ՚ի կախել տանին՝ մի յառաջ նր ընթանայր, զի մի մտանէ զքեզ և ասէ թէ սա այլ իմ ընկեր է։

Որդեակ՝ յորժամ երթաս ՚ի հարսանիս կամ ՚ի մա-հատուն՝ յառաջ հայ կեր ՚ի տունդ, և ապա գնա. զի թէ հարսանիս է՝ ՚ի շատ խնդութեն հոգ չանեն զքեզ. և թէ մահատուն է՝ ՚ի շատ տրտմութեն մոռանան զքեզ և դու մնաս անօթի։

Որդեակ՝ կամուրջ մի հեռի գնալ անցանել լաւ է, քան մտանել ՚ի ջուր մօտիկ։

Որդեակ՝ նոր դատաստան մի սահմաներ անիրա-ւութը. թէպէտ և իշխան լինիս՝ ՚ի սահմանէ ՚ի դուրս։

դուրս մի ելնուր։

Որդեակ՝ մի բանար զաչս քո և տեսանէր զկին գեղեցիկ․ զի դեղեալ է զերեսն և ծարուրեալ է զաչսն․ և թէ վատնես զամ՛ ինչս քո 'ի սէր նո՛՝ ոչ ինչ առաւել գտանես քան զկնոջ քոյ․ բայց միայն զմեղքն և զսև երեսութիւն։

Որդեակ՝ թէ տեսանես Զերկաթասարդ մարդն թուլացեալ յօդս՝ մի հանաւատար գործոյն․ զի բան ծերոց հաստատ է․ բայց երկաթասարդ որդւոյն ո՞չ ահա օրինակ սորա տայեալ է, թէ իբր բերան առիւծու որ զերծուցանէ զնա։

Որդեակ՝ թէպէտ և որդին քո իմաստուն է՝ յառաջագոյն փորձեա՛ զնա, և ապա տուր զինչս քո 'ի ձեռն նո՛։

Որդեակ՝ 'ի կնոջէ յօտարէ և 'ի հարսնատունէ՛, քան զընկերսն յառաջ ել և գնա՛․ և այլ մի՛ դառնայր՝ որ հարկաւոր լինիս․ ապա թէ դառնաս՝, փոխարէն հարկայդ առնուս անարգութի՛։

Որդեակ՝ ա՛յլ ոք քան զքեզ ովլինդ երես է, մի հակառակիր ընդ նմա՛։

Որդեակ՝ թէ բարձր է տան շէմն քո առաւել քան ինն կանգունս՝ այլ՝ որ մտանես խոնարհեցո՛ զգլուխ քո։

Որդեակ՝ մի առնուր կշռով մեծ և ծախեր փոքր և ասեր 'ի սրտի քում թէ շահեցայ․ և ո՛չ գիտես որ փոխանակ 'ի յայն փոքր շահուն բարկանոյ ած․ և զոր ունիս՝ առնու 'ի ձեռայդ քոյ և տայ այլոյ։

Որդեակ

Որդեակ՝ մի երդնուր և մի ասեր սուտ. զի սուտ երդումն և սուտ ասելն՝ զմարդոյ կենաց պակասութիւն բերէ։

Որդեակ՝ եթէ կամիս խնդրել զանս ինչ յԱյ՚ի կամաց նր՛ մի հեռանար. և զոր խնդրես տացէ քեզ։

Որդեակ՝ քեզ զինչ բան որ չար թուի՝ ընկերին քում մի աներ և զոր ինչ բարին է կատարէ. և արասցես քեզ բարեկամ. և դու՝ յամենայն բարիս գտցես։

Որդեակ՝ յորժամ լինիս՚ի մէջ մարդկան՝ մի յայտներ զպարտքդ և զպակասութիդ քո զի՚ի նոցանէ շահ ոչ լինի քեզ և դու արհամարհիս՚ի մէջ նոցա։

Որդեակ՝ սիրեա՛ զկին քո զի մայրն քո է. և աշխատանօք սնուցանէ զորդիսն քո և կցորդ կենաց քոյ է։

Որդեակ՝ սիրեա՛ զեղբայր քո հաւասար ընդ քեզ. զի՚ի հատանիլ որդւոյ քոյ խնդասցես։

Որդեակ՝ ուսո՛ զորդին քո՚ի քաղց և՚ի ծարաւ, զի ուսանիցին համբերել նեղութեան. և յորժամ հանդիպի ժամանակ սովոյ՝ կարասցեն ժուժկալել։

Որդեակ՝ մարդոյ գործք որ ո՛չ է բարի և չունի անուն բարի յաշխարհի՝ լաւ է մարդն այն մեռեալ քան թէ կենդանի։

Որդեակ՝ յորժամ լինիս այլոց տան հիւր՝ եթէ օձ և կարիճ բերեն առաջի քոյ մի քալէջեան և մի դա՛նկատիր։

Որդեակ

Որդեակ՝ մի առներ չար բարեկամին քոյ· այլ ծիծաղեա ընդ երեսն նր· և դու ուրախ լինիս ՚ի մէջ ընկերաց քոյ։

Որդեակ՝ զամ բարութի կենցքոյ արա· բայց ըզ խորհուրդ սրտի քոյ մի յայտներ· զի կինն բնութբ տկար է և ոչ կարէ պահել զբան քո· այլ յայտնէ դրացեաց քոյ, և դու անկանիս ՚ի փորձանս և ՚ի նեղութի։

Որդեակ՝ մին ափերանք որ քո չէ, մի առնուր և տար այլոց։

Որդեակ՝ խորհեա զբանն ՚ի սիրտդ՝ ընտրեա զպիտանին, և ապա բեր ՚ի լեզուդ և՚խօսիր. և թէ զինչ գայ բերանդ խօսիս՝ նա ծաղր լինիս։

Որդեակ՝ երկու մարդ ընդ կռուելն և ընդ ծեծուելն՝ ՚ի մէջ նց մի անկանիր, զի մի ՚ի դուր մեռանիցիս։

Որդեակ՝ մի դատաւորկարանութի խօսիր և ծիծաղիր· զի մարդն ՚ի նուաստագոյն կռիւ լինի· և ՚ի կռուոյն ըսպանութի։

Որդեակ՝ թէ կամիս իմաստուն լինել՝ պահեա զլեզուդ քո ՚ի չար խօսից։

Որդեակ՝ թէ կանչելով մարդ տուն չինէր. նա էշն օրն ութն դարպաս կու չինէր· և թէ ՚ի սաստիկ զօրութէ եզին վարէր լուծն՝ նա ՚ի պարս նույէն ոչ ելանէր

Որդեակ՝ թէ աղքատ եղբայրանուրս պատառով դաս ու մի հեռանար։

Որդեակ

Որդեակ՝ մի տայցես ապրանս առանց գնի և վկայի
զի թագում խօսք լինի և 'ի քուն բարեկամէն
քակտիս։

Որդեակ՝ պատուեա՛ զհայր քո և զմայր. զի 'ի
հասանիլ յորդւոց քոց՝ առցես և դու զնոյն։

Որդեակ՝ շալկեցի աղջիկ ներկած չէր ծանր
քան զպարտքն. թէպէտ ուտէի և ըմպէի՝ ոչ
կարէի հանգչիլ մինչև վճարէի։

Որդեակ՝ մեծատան որդին թէ օձ ուտէ՝ կասեն
թէ վ̃ն բժշկութե̃ կերաւ. և թէ աղքատին ուտէ
կասեն թէ սովալլուկ մեռանելոյն կերաւ։

Որդեակ՝ լաւ է կողոպ տալ զա̃մ ինչս քո, քան
թէ գտանեն մէկ գողութի̃ 'ի վ̃ր քո։

Որդեակ՝ ընդ թշնամւոյն կորստեան մի խնդայցես
զի առաջի քո մահ կայ։

Որդեակ՝ յորժամ տեսանես զծերն, յոտն կաց և
պատուեա՛ զնա. զի և այլք զնոյն արասցեն քեզ։

Որդեակ՝ թէ դադարի գետն 'ի գնացիցն կամ քաղ-
ցրանայ ո̃չ զմեղու. և կամ սպիտակի զագռաւն
ո̃չ զաղաւնին՝ նա այնպէս թողու անզգամն զան-
զգամութի̃ իւր. կամ անմիտն լինիլ զգայուն։

Որդեակ՝ մի յաճախեր 'ի տուն բարեկամին քո,
զի մի յագեալ ատիցեն զքեզ։

Որդեակ՝ օրինաց ա̃յ ունկնդիր լեր. զի պատուի-
րանն ա̃յ ամուր պարիսպ է մարդոյ։

Որդեակ՝ սովորեցո՛ զլեզու քո զբարին խօսիլ
'ի մէջ ընկերաց քոց։

Որդեակ

Որդեակ՝ թէ խրատ բարի գտցես դու իմաստուն կոչիս. զի չարն հանապազ 'ի չար մարդէն ծնանի։

Որդեակ՝ թէ կամիս զգործս ինչ բարիս գործել՝ յառաջ մի պարծիր՝ լինի թէ չլինի, կամ չկարենաս գործել՝ ի ծաղր լինիս։

Որդեակ՝ մի ցանկանար մարդոյ արեան. և մի սիրեր զկռիւ. այլ սիրեա՛ զխօսս կակուղ. և խօսք՝ որ շիջուցանէ զհրաբորբոք գազանացեալ սիրտ մարդոյ։

Որդեակ՝ յորժամ խմես գինի՝ մի շատախօս լինիր. զի 'ի շատ խօսից կռիւ լինի և յետոյ խռովութիւն և սպանութիւն։

Որդեակ՝ խաղաղութիւն մայր է ամ բնական ողջունի խոնարհութիւն։

Որդեակ՝ մինչ կօշիկդ 'ի յոտքդ է՝ կոխեա՛ ըզփուշն. և այս ճանապարհ ընկերի քումոյ ընդ քեզ է գալոյ։

Որդեակ՝ ջանա՛ և շահիր անուն բարի, զի լաւ է մարդոյն անուն բարի, քան թէ զգեղ գովելի. զի գեղեցկութիւն հիւանդութեամբ և մահուամբ ապականի. և անուն բարի յաւիտեան մնայ։

Որդեակ՝ թէ հանդիպիս կնոջ անզգամի՝ հնազանդիր նմա. և կամ փախիր 'ի նմանէ։

Որդեակ՝ 'ի լեզուէ քումմէ փախիր քան զօտար թշնամւոյ. զի այլոք ոչ կարէ հարկանել զքեզ եթէ ոչ զնա։

Որդեակ՝ լաւագոյն է քեզ թշնամութիւն ընդ առն իմաստնոյ

իմաստնոյ, քան թէ սիրելութիւն ընդ առն անմտին:
Որդեակ՝ զայր անմիտ և արբեցօղ՝ ի բան մի՛ ղրկեր. և թէ կուզես որ բազում չարիս ածէ ՚ի վերայ քո՛, ուղարկես:
Որդեակ՝ անմիտ մարդոյ խրատ տալն այնպէս է, որպէս թէ ոք փոշեկանէ ՚ի գնացման գետոյ:
Որդեակ՝ զչար և զանմիտ և զլեզուանին և զամ ամբարշտաւոր մարդն, ՚ի քո տունն մի՛ մտոյներ. զի ՚ի գործոյ նոցա ամօթով գտանիս:
Որդեակ՝ թէ լինիս տէր ձի, զմահն քո մի՛ մոռանար:
Որդեակ՝ ա՛ծ զգինի մի ուրախութեան. բայց տես՛ մի՛ լինի թէ ըմպէ գինին զքեզ:
Որդեակ՝ փառաւոր առնէ երբեմն գինին զմարդն, և երբեմն յամօթալից ծաղր առնէ:
Որդեակ՝ լաւ է կռուիլ քեզ ընդ մարդոյ գիտնաւորի, քան թէ կնոջ անզգամի.
Որդեակ՝ մարդ չարաբարոյ և ամբարտաւան՝ յոր ժամ տեսանէ զկրուութիւն ընկերի իւրոյ, ցնծայ և ուրախ լինի. և կարծէ ՚ի մտի իւրում թէ, փառս ինչ յաւելաւ ՚ինմա:
Որդեակ՝ յորժամ քաղցրանայ աչք մդոյ ՚ի վրյ քո՛ առաւել երկնչիր ՚ի նմանէ. զի յետոյ մեղադրես յանձին քում:
Որդեակ՝ յորժամ տեսանես զքեզ առ աչս տնոյ քո՛ թագաւորայ փառաւորելի եղեր, և զամ մարդ սիրէ զքեզ. և յորժամ արհամարհիս յայ՝ յայն-ժամ

ժամ թագաւորք և իշխանք և ամ սիրելիք քո առեն զքեզ։

Որդեակ՝ մի ասեր աղքատին թէ դու ինչ չար ոչ կարես առնել. տես զի բազում չարիք և անարգանք յոչ ինչ մարդկանէ եղանեն և յոչ պատուական մարդկանց։

Որդեակ՝ կին օտար որ սիրէ զքեզ և ասէ թէ դու լաւ ես քան զիմ այրն՝ մի հաւատար նմա. զի կին պոռնիկ նման է շան որ խառնակի ընդ ամ շանց։

Որդեակ՝ մի փախչուցաներ զխրատ քո ՚ի հետ նոր բռնած սիրելւոյդ՝ մինչև քանի մի ինչ անգամ փորձես զնա չարեօք և բարեօք։

Որդեակ՝ կին պոռնիկ նման է գերեզմանի բուելոյ որ ՚ի ներքս լի է գարշահոտութե։

Որդեակ՝ մի լրբաբեզու լինիր ՚ի մէջ ընկերացդ, և կարծեր թէ սիրելի ես նց. այլ յորժամ յանդէմանեն զքեզ՝ լինի բան քո ամօթալից։

Որդեակ՝ որ պայծառ է մօք՝ իբրև զարեգակն լուսաւոր է. և որ պիղծ է սրտիւ և նենգ է մօք և խաւար է խորհրդովն կամաց մօք այնպիսի մարդն թէ պէտ և ունի ինչս բազումս ունայն է և կենդանի մեռեալ։

Որդեակ՝ յաւուր զոհից քոց առաջ բերէ ընդ ձեռքդ, որ աչք մարդոյն ՚ի ձեռն քո չմնայ. քանզի ոչ հաճի ած, և դու ՚ի մարդկանէ անարգիս։

Որդեակ՝ մին ձի որ քո չէ մի հեծնուր. և կամ

յոյժ

յոյժ քաղցեալ իցես՝ հաց որ քո չէ մի՛ ուտեր։

Որդեակ՝ յայտնեա՛ զխորհուրդ քո բարեկամին քում. և յետ քանի մի աւուրց փորձեա՛ զնա և սակաւ մի կռուիր ընդ նմա. թէ որ պահէ զբան քո՛ ՚ի սրտի իւրում և ո՛չ յայտնէ՝ նա սիրելի բարեկամ քո է, զնա սիրեա՛ յոյժ. և թէ ընդ կռուիլն յայտնէ զբանս քո՝ նա այնպիսին չէ սիրելի և բարեկամ, փախիր ՚ի նմանէ։

Որդեակ՝ ագահութիւն մայր է ամ̃ չարեաց և ծնուցիչ ամ̃ մեղաց բայց ողորմութիւն ձեռնտու է ամ̃ բարեաց։

Որդեակ՝ որ սիրես զխաղաղութիւն, ՚ի դատաստանէ պատրաստ կաց. և որ հանապազ յօժարի ՚ի դատաստան՝ նա մայր է ամ̃ մեղաց և չարեաց. յիմարեալ է և ո՛չ գիտէ զինչ առնէ։

Որդեակ՝ զչարախօսութիւն զումեքէ մի՛ ասեր և մի՛ լսեր. զի կարի խոցէ զսիրտ մարդոյն. և պատկանէ զփառք մարդոյն. զի մեծ նախատինք է։

Որդեակ՝ թէ կամիս մարդոյ զինչ տալ՝ յառաջ մի՛ պարծենար և մի՛ խոստանար. և թէ պարծենաս և չտաս հետ բարեկամին թշնամի լինիս։

Որդեակ՝ ամբարտաւան մարդն հեռի է և օտար յընտանեաց և ՚ի բարեկամաց իւրոց. և թէ բազում անգամ ջանայ սիրել՝ նա առնու անարգանս անձին իւրոյ և հեռանայ յընկերացն։

Որդեակ՝ լաւ է ստանալ ձի սրմակել և է շրդավարուք, քան թէ ծառայ փախչօղ և սրտատայ։

Որդեակ

Որդեակ՝ միերաշխաւոր լինիր բարեկամին քոյ, զի բազում վիշտ կրես մինչև վճարես զպարտս նր։
Որդեակ՝ մարդ չարախորհուրդ և նախանձոտ, ոչ թէ միայն ատելեացն ոտն է զչարութի․ այլ և բնութե ամենայն հակառակ կայ։
Որդեակ՝ լերինք՝ շտեմարանք սառնից են․ և նենգ գաւառք՝ բնակարան չարեաց են։
Որդեակ՝ մի այլոց կանանց կարօտեր զգանկութի քո․ զի օտար կինն նման է աղի ջրի․ որ որքան խմես՝ առաւելագոյն ծարաւիս․ և զանուն վատ ժառանգես։
Որդեակ՝ զի որ իմաստունն է՝ նման է ոպ հուր 'ի լոյս և 'ի տապոյ բորբոքի․ և ոպ արեգակն 'ի ճառագայթից երևի և լուսաւորէ զաշխարհս․ և կամ ոպ առիւծն որ ուժեղութեն գովի․ և ոպ բազայն 'ի սրընթաց առ 'ի չուչելոյ թևոյն գովի, ես առաւել մեծարի 'ի յաչս թագաւորաց և մեծամեծաց։
Որդեակ՝ առն խոզամտի ոչ գոյ սիրելի երբէք զի աւէ 'ի սրտի իւրում թէ՝ կեանքս ոչ անցանի, և ըղձանս ոչ պակասի․ և ոչ գիտէ թէ ամէն տայ այնպիսեաց մահ․ և զինչ նր այլոյ տայ․ և չու նենայ անուն բարի՝ որ յիշեն զնա։
Որդեակ՝ այր անմիտ յորժամ արբենայ, յօժարի 'ի կռուիւ․ և կարծէ 'ի միտս իւր թէ, չկայ մեծագոյն քան զիս․ և ոչ գիտէ թէ յորժամ հանդիպի առ ոմն քաջ՝ ապականէ զինքն։
Որդեակ՝ ոպ հողն մայր է ամենեցունց․ նոյնպէս
և

եւ արբեցութիւն մայր է ամենայն չարեաց։
Որդեակ՝ թէ իշխան ես ձի և մարդկան՝ պահեա զանձն քո 'ի զեղխութենէ վս զի 'ի զեղխեն հոգք եր կրաւորաց եմ։

Որդեակ՝ առեր զգառն կապեալ որ արձակեցաւ 'ի վր իմ՝ և ոչ վախեցայ 'ի նմանէ. Համբերե ցայ Թշնամւոյ իմոյ՝ և ոչ յաղթեաց զիս. Համբերե ցեցայ կնոջ լեզուանւոյ՝ և յաղթեցայ 'ի նմանէ։

Որդեակ՝ մի լինիր փոյթ իբրև զնշենի որ յառաջ ծաղկի և ապա ուտի, այլ լեր հնազանդ՝ և պտղաբերեա զհեզութիւն։

Որդեակ՝ անկանի անօրէնն վասն չար գործոյ իւրոյ, և կանգնի արդարն վս բարի գործոյ իւրոյ։
Որդեակ՝ իմ Նաթան՝ զայս ամ զոր ուսուցի քեզ 'ի միտ առ և կատարեա զամ. և լինիս իմաստուն 'ի մէջ ընկերաց քոց. և 'ի աչս թագաւորաց երևելի լինիս։

Այս է խրատն զոր ուսուցի որդւոյն իմոյ Նաթանայ. և ես Խիկար դպրապետ թէ՝ զամ խրատս իմ պահեսցէ 'ի սրտի իւրում. այլ նա ոչ զինչ լուաւ 'ի վր եղման պետոյ և կործանէր այնպէս որպէս զխոր տոր իմ։ Յառաջ տանէր զտունս իմ նր, և զծառայ քըս իմ. զինչս և զապարանս և զիշխանութիւն իմ. և զարարն ատենադպիր սենեքերիմ արքային իմոյ։ Եւ նա մոռացաւ վաղվաղակի զխրատս իմ. և սկսաւ չարիս գործել և առնել անիրաւութիւն. զծառայս իմ ոչ խնայէր, և զինչս իմ վատնէր. և զբազում խրատս

խրատս իմ անտես արար։ Եւ ես Խիկարս յորժամ տեսի զչարութիւնն Նաթանայ՝ գնացի առ թագաւորն իմ Սենեքերիմ, և պատմեցի նմա մի ըստ միոջէ ըզչարութիւն Նաթանայ։ և խնդրեցի թուղթ՝ ի թագաւորէն զի մի իշխեսցէ Նաթան մերձենալ ընչից իմոց։ Եւ հրամայեաց թագաւորն որ քերին զՆաթան. և ետուր պատուէր նմա ոչ մերձենալ ընչից իմոց։ Եւ ես Խիկարս եկեալ գնացի՝ ի տուն իմ։ Եւ Նաթան սկսաւ միտք չարիս գործել վասն ինձ՝ ի դուռն թագաւորին. և խորհեալ շինեաց մոհր մի ըստ նմանութեան իմ մօհրին. քանզի յառաջագոյն գիտէր զկերպ մօհրին իմոյ. և փորեաց զիմ անունս և կոխեաց՝ ի թղթի միոյ. և գրեալ յիմ բերանէ առ փարաւոն արքայն եգիպտացւոյ. որ չար կամէր ընդ հետ իմ թագաւորին Սենեքերիմայ։

Եւ էր գրեալ այսպէս։

Խիկար իմաստնասիրէ ողջոյն ը̅ քեզ փարաւօն արքայ. յորժամ գիրս առ քեզ հասանի՝ փութով ժողովէ զզօրքդ, և եկ՝ ի դաշտն արծրունեաց որ՝ ի հրոտից ամսոյն 27 լինի. և առցես զ Սենեքերիմ թագաւորն առանց պատերազմի Եւ յորժամ գրեաց Նաթան այսպէս՝ խորհեցաւ և գրեաց թուղթ մի այլ նման սորա՝ իմ թագաւորին բերանէն՝ առ իս։

Եւ

Եւ էր գրեալ այսպէս։

Սենեքերիմ արքայէ ողջոյն ընդ քեզ սիրելի և իմաստուն իմ խիկար. յորժամ գիրս առ քեզ հասանի՝ փութով ժողովեա զզօրքդ բազում, և եկ 'ի դաշտն արծրունեաց որ 'ի հրոտից ամսոյն 27 լինի. զի պատերազմեսցեն ընդ հետ զօրօք փարաւոնի. քանզի դեսպանք փարաւոնի եկեալ են առ իս։ Եւ յորժամ գրեաց այսպէս՝ գաղտնաբար տարեալ ետուր հաւատարիմ մարդոյ որ բերեալ հասուսցէ 'ի ձեռս իմ խիկարայ։ Եւ ես խիկար յորժամ առի զթուղթն՝ բացի և կարդացի զոր գրեալն էր. և վաղվաղակի ժողովեցի զօրք. և կատարեցի զհրամայեալն 'ի թագաւորէն անմեղութբ, և ոչ գիտացի զչարութի նաթանայ որ առ իս։ Եւ զմիւս թուղթն զոր գրեալ էր իմ բերանէն առ փարաւոն արքայն, զայն կնքեալ և տարեալ ձգեաց գաղտնաբար 'ի դուռն դարպասի թագաւորին։ Եւ գտեալ մի ոմն 'ի ծառայից զթուղթն՝ տարեալ ետուր 'ի ձեռն սենեքերիմ արքայի իմոյ։ Եւ իբրև բացեալ կարդացին զթուղթն առաջի թագաւորի՝ զահի հարեալ լի եղև տրտմութբ և ոչ գիտէր զինչ առնիցէ խիկարիս։ Յայնժամ նաթան որ դպիր էր թագաւորին՝ եմուտ առ թագաւորն և երկրպագեաց և ասէ։ Ողջ լեր արքայ և տէր իմ. զի հայր իմ խիկար ոչ գիտաց զերախտիքս քո և կամի խափանել զթագաւորութիւն քո. և եթէ ոչ

հա

հա՛տատաս քանիս՝ կայցուք մինչև որ կատարի թի՛ւն 'ի Հրոտից 27․ և ելցուք և գնասցուք դաշտին արծրունեաց․ և տեսցուք աչօք մերովք զերախտամոռացութիւն խիկարայ որ առ քեզ։

Յայնժամ սենեքերիմ թագաւորն երկմտեալ կայր տրտմութ͞ք մինչև եղև 'ի Հրոտից ամսոյն 27 Ե՛ւ ես խիկարս արարի զզօրս իմ․ և եկեալ բնակեցայ 'ի դաշտին արծրունեաց։ Ե՛ւ ելեալ թագաւորն սենեքերիմ գայր 'ի դաշտն արծրունեաց փորձել զիս։ Ե՛ւ ես խիկարս յորժամ տեսի զզօրքն սենեքերիմայ՝ խաղս արարեալ խաղայի 'ի մէջ դաշտին ընդդէմ յանդիման զօրօք ն͞ց պատերազմիլ․ քանզի կարծէի թէ զօրք փարաւոնի է։ Յայնժամ տեսեալ սենեքերիմ զզօրքն իմ, փախստական եղև․ և ես գնայի զօրօք փոքր ինչ յետև նր և ոչ գտի․ դարձայ և եկի 'ի յօթևանս իմ․ և ուրախացեալ մտօք իմովք թէ փախուցի զփարաւոն զօրօք իւրովք։ Ե՛ւ յորժամ գնաց սենեքերիմ փախստական 'ի դարպասն իւր՝ խելագարեալ լի տրտմութ͞ք և ոչ գիտէր զինչ գործէր խիկարիս որդմնունէր։ Յայնժամ եմուտ նաթան առ թագաւորն․ ողջունեց և ասէ․ ահա տեսար աչօքդ զերախտամոռացութի խիկարայ․ այժմ մի տրտմիր զի ես ածեմ զհայրն իմ խիկար առաջի քո։ Ե՛ւ ասէ սենեքերիմ նաթանին թէ դու բերես զխիկար և տաս 'ի ձեռս իմ, զոր ինչ խնդրեսցես տաց քեզ։ Ե՛ւ երկրպագեալ նաթան ել արտաքս և գնաց․ Ե՛ւ գրեաց թուղթ մի 'ի թագաւորին

ւորին բերինեն. և ետուր ցհաւատարիմ մարդ մի ասելով թէ՝ տարեալ տայցես զայս 'ի ձեռն Խիկարայ, զոր էր գրեալ այսպէս։ Սենեքերիմ արքայէ ողջոյն ընդ քեզ սիրելի և իմաստուն իմ Խիկար․ քանզի յոյժ հաճոյ թուեցաւ թագաւորիս Սենեքերիմայ զերախտիքն քո․ և զի փախեան զօրք փարաւոնի յերեսաց քոց․ այժմ տուր հրաման զօրաց քոց գնալ խաղաղութեամբ 'ի տունս իւրեանց․ և դու եկ և եկ զի ուրախ եղէց ընդ քեզ։ Եւ ես Խիկար յոր ժամ կարդացի՝ ուրախ եղէ յոյժ․ և տուի հրաման զօրաց իմոց գնալ 'ի յօթևանս իւրեանց։ Եւ ես ելեալ գնացի տեսանել և ուրախ լինիլ ընդ թա-ւորին իմոյ։ Եւ յորժամ հասի միամտութեամբ 'ի դուռն թագաւորին․ տեսեալ զիս զինուորացն՝ ընթա-ցեալ տարան ածին առաջի թագաւորին։ Եւ յոր ժամ ետես թագաւորն զիս՝ լի եղև տրտմութեամբ․ և հրամայեաց որ ետուն զայն թուղթն 'ի ձեռս իմ։ Եւ ես երբ բացեալ կարդացի՝ նա յայնժամ կապեցաւ լեզուս և գնաց իմաստութիւնս և ոչ գիտէի զինչ պատասխանեմ Սենեքերիմայ։ Այլ ողոքանօք ասացի՝ արքայ և տէր իմ մի 'ի զուր դատեր զիս զի չունիմ խապար 'ի յայս բանէս այլ անպարտ եմ։ Եւ ոչ եդ ունկն աղաչանաց իմոց․ այլ հրամայեաց սպանանել զիս։ Յայնժամ Նաթան քեռորդին իմ կապեաց զձեռս 'ի յետս փոխանակ բարի խրատոյն իմոյ զոր յառաջն տուի․ թէ ուղղեալ՝ զարձակեալն մի կապեսցես․ նա յառաջ

զիս

զիս կապեալ։ Եւ ես դարձեալ աղաչէի թագա-
ւորին իմոյ թէ՝ տո՛ւր զիս ՚ի ձեռն աբուսամաքայ
զօրապետին. և նա տարեալ զիս ՚ի տունս իմ և ՚ի
վե՛ր շեմանց իմոց կատարէ զհրամանս քո և զիս
գլխատէ. և գգլուխն իմ. 100 կանգուն հեռի
թաղէ ՚ի մարմնոյս։ Եւ հրամայեաց թագաւորն ա-
բուսամաքայ կատարել այնպէս, զոր խնդրէի։
Եւ կալեալ զիս աբուսամաքայ տանիլ ՚ի յըսպա-
նումն. և ես խիկարս ըրկեցի գաղտնաբար խապար
առ աբեստամ կինն իմ, թէ պատրաստէ հազար
աղջիկս, և արա՛ կերակուրս ազգի ազգի. և յոր-
ժամ եկեսցեն ՚ի յըսպանումն իմ, արա՛ ընթրիս, և
բե՛ր զայն հազար կոյս աղջկունս որ լայցեն զմահն
իմ. և կինն իմ վաղվաղակի կատարեաց զհրամանս
իմ։ Եւ յորժամ գնացաք հասաք ՚ի տունս իմ, խնդ-
րեցի աղաչանօք յաբուսամաքայ զօրապետէն և ասա-
ցի, Տո՛ւր ինձ ըզհրամանս որ առնուցում ընթրիս
առ սիրելիս և առ բարեկամսն իմ փոքր ինչ. քան
զի այլ ո՛չ մնամ կենդանի։ Եւ ասաց աբուսամաք՝
արա՛ որպէս և կամիս. և արարի ընթրիս մեծ սիրե-
լեաց իմոց որք եկեալ էին ՚ի սպանումն իմ. և բերի
կերակուրս զանազան, և զգինիս անապակս նաև
զհազար աղջկունսն որք լայցեն առաջի նց զմահն
իմ։ Եւ նոքա ՚ի սաստիկ տրտմութենէն և արբեալ
՚ի գինւոյն՝ արբեցեան ամենեքեան, և ննջեալ
քնեցան։ Եւ ես խիկարս կայի կապեալ երկա-
թեօք. և գնացեալ զարթուցի զաբուսամաք զօրա-
պետն.

պետն, և ողջագանօք ասացին մա: Գիտե՛ս եղբայր
զի այն ժամանակն որ երբ բարկացաւ Թագաւորն
՚ի վերայ քո, և ես ՚ի ձեռս իմ թէ տար սպան զաբուս
մաք, և ես առեալ տարայ զքեզ և ոչ սպանի, այլ-
պահեցի գաղտ. և եկեալ ասացի Թագաւորին թէ
սպանի զաբուսմաքն: Եւ յորժամ անցաւ փոքր
ժամանակ ՚ի վերայ, գնաց բարկութիւն Թագաւորին,
և փոշիման եղև սպանանելն զքեզ: Եւ ասաց՝ ա-
ճառ քեզ աբուսմաք զի դու կենդանի պահեցիր:
Եւ ես երբ լուայ զայս ՚ի Թագաւորէն՝ եկեալ
հանի զքեզ և տարայ առաջի Թագաւորին և բա-
զում պարգևս առի: Այժմ աղաչեմ զքեզ արաս
ցես փոխարէն առիս. և կայ ՚ի ներքև չէմանց իմոյ
հոր մի մեծ. ձգեա զիս ՚ի հորն գաղտնաբար. և
ես ունիմ ծառայ մի մահապարտ. քանզի է մար-
դասպան. և առա կապեալ կայ ՚ի բանտն. և ունի
զնմանութիս իմ. հագո՛ նմա զհանդերձս իմ, և զար
թո՛ զժողովուրդ իմ. և շուտով կտրեա զգլուխն.
և տար թաղէ զգլուխն 100 կանգուն հեռի ՚ի մար
մնոյն: Եւ եղև ունկնդիր աբուսմաք խնդրուա
ծայ խիկարիս և արար այնպէս. և գնաց առ Թագա
ւորն թէ՝ սպանեցի զխիկար. և յոյժ ուրախա-
ցաւ Թագաւորն ՚ի սպանումն իմ: Եւ ապա գնաց
նաթան խնդրել ՚ի Թագաւորէն հոլովելոյ
զստացուածս իմ. և Թագաւորն հրամայեաց տալ
նաթանայ զամ ինչս իմ: Եւ գայր նաթան ՚ի տունն
իմ հանապազ. ուտէր և ըմպէր և աղտեղէր զծա-
ռայքս

ւայքս իմ և զպալատնեայքս իմ. և կամէր չարիս գործել ընդ հետ կնոջ իմոյ. և կինն իմ ոչ հնազանդէր կամաց նր: Եւ ես զայնն լուեալ ականջօք իմովք. զձայնն գուսանայ. և զպատշօտիլն ընդ կնոջ իմոյ. և խնդրէր օր նմա և ոչ գտանէր: Եւ յորժամ անցաւ ժամանակ մի, լուեց փարաւոն արքայն եգիպտացւոց եթէ սենեքերիմ արքային սպանեց զխիկար, յոյժ ուրախացաւ: Եւ առաքեաց փարաւոն գիր առ սենեքերիմ:

Եւ էր գրեալ այսպէս:

Արքայ փարաւոնէ ողջունիւ ծանիր սենեքերիմ թագաւոր. քանզի կամիմ շինել դարպաս մի 'ի յօդս երկնից անսուն և անգերան. ղրկէ ինձ ճարտար մէյմար մի որ եկեալ շուտով կատարէ զհրամանս իմ. և թէ ոչ ղրկես՝ գամ քազում հեծելօք և աւերեմ զերկիրդ. և առնում 'ի քէն հարկ. Եւ յորժամ բերեալ ետուն զթուղթն 'ի ձեռն սենեքերիմայ՝ բացեալ կարդայ զնա. և իսկոյն զարհուրեցաւ բոլոր անձն նր 'ի բանից փարաւոնի: Եւ կոչեաց զմեծամեծս և զիմաստունս և զդպիրս և ասէ՝ քանզի սպանեցաք զխիկար, այլ ով կարէ տալ պատասխանի փարաւոնի: Եւ ասացին մեծամեծքն՝ արքայ յաւիտեան կաց. քանզի աստ կայ որ դեգիր խիկարայ նաթան որ առաւել հանճարեղ և իմաստուն է քան զխիկար, և նա կարէ տալ պատասխանի գրոյս: Եւ հրամայեաց թագաւորն կոչել զնաթան. և բերեալ եկին՝ ետուն զթուղթն 'ի ձեռն

ձեռն և կարդայ։ Ասէ Թագաւորն՝ կարօղ ես տալ պատասխանի փարաւօնի. և ասէ Նաթան՝ այս անհնարին է 'ի մարդկանէ Յայնժամ տարակուսեալ սենեքերիմ կործէր զանձն իւր ասելով՝ աւաղ քեզ խիկար իմաստուն իմ՝ զի սպանեցաք զքեզ. այժմ ոչ կարեմք տալ պատասխանի, և կրեմք վիշտ բազում 'ի նմանէ։ Եւ եթէ ոք բերէ զքեզ կենդանի առաջի իմ խիկար՝ տաց նմա կշռանօք քո ոսկի։ Եւ լուեալ աբուսմաք՝ երկիրպագ Թագաւորին և ասէ՝ ողջ լեր արքայ իմ. զի թէպէտ կոծաս 'ի վերայ սպանման խիկարայ, այլ եթէ ոք բերէ զխիկար կենդանի առաջի քո փոխանակ նորա սպանանես զնա։ Եւ ասէ Թագաւորն՝ ոչ սպանանեմ զնա, այլ տամ պարգևս ազխնանմա։

Եւ երկրպագեալ աբուսմաք Թագաւորին՝ եկեալ վաղվաղակի եհան զնա 'ի հորէն. և տարեալ կացոյց առաջի սենեքերիմայ։ Եւ յորժամ ետես Թագաւորն զնա կենդանի՝ յարեաւ յաթոռոյն և անկաւ զպարանոցաւ իմով և համբուրեաց զնա և ասաց. ով խիկար՝ մեռեալ էիր և կենդանացար։ Եւ յոյժ ուրախ եղև Թագաւորն. և ետուր պարգևս մեծամեծս աբուսմաքայ զօրապետին՝ և հրամայեաց պատուել զնա աւուրս 40. և յետ լրման 40 աւուրց հրամայեաց Թագաւորն բերել զնա առաջի իւրն. և ետուր կարդալ նմա զթուղթն փարաւօնի։ Եւ յորժամ կարդայր ես խիկարս՝ ասացի առ Թագաւորն՝ մի տրտմիր և մի կործար զի ես երթամ և

տամ

տամ պատասխանիս փարաւոնի, և առնում հաց
կը՝ ի նմանէ և գամ: Եւ իբրև լուաւ թագաւորն
իմ յորժուրալս եղև 'ի քանից իմոյ: Եւ ապա ես
խիկար՝ առաքեցի պատուէր առ աքեստան կին
իմ, թէ բռնէ 2 ձագս արծուոյ. և մանել տուր
պարան մի երկայն. և բերել տուր 2 ծծկեր տղայ.
և 2 կին որ պահեն զտղայքն. Եւ ուսոյ տղայոցն
կանչել կամ ծեփ աղխաս բերէք. և ամէն օր կպէ
զերկու տղայքն 'ի վր̃ արծուոյ ձագին, և թռո
'ի յօդն պարանաւն և իջո 'ի վայր, մինչև կատարել
ուսանին զելանելն և զիջանելն և զբարբառելն:
Եւ կինն իմ իմաստուն էր և փութով կատարեաց
զհրամայեալն իմ: Եւ ես առի հրամանս 'ի թագա
ւորէն իմոյ. և ելեալ գնացի 'ի տունն իմ: Եւ առի
զերկու տղայքն և զձագ արծուներոյն՝ և եդի 'ի
սնտուկ մի, և ելեալ գնացի առ փարաւոն արքայն:
Եւ յորժամ հասայ յեգիպտոս՝ իջևանեցայ 'ի տուն
մի, և թողի անդ զսնտուկն 'ի տանն զոր իջևանել
էի. և ես գնացի առաջի փարաւոնի և երկրպագի
[illegible] ես դու.
[illegible]մ ուստի գաս: Եւ ես ասացի. արքայ յաւի-
տեան կաց. ահա ծառայ քո է որ առաքեաց սե-
նեքերիմ արքայն կատարել զհրամանս քո. և բե-
րեալ եմ ընդ իմ ճարտար մէ յմաց որ շինէ դար-
պաս 'ի յօդս: Եւ ասաց փարաւոն՝ զինչ է անուն
քո: Եւ ես ասեմ, աբիկամ է իմ անունն: Եւ
հարցեալ ցիս փարաւոն թէ զինչ պէտք է մե-

յմարդոյդ

'զմարդ 'ի պէտս դարպասին: Եւ ես ասացից նմա,
բերել տուր կամ ծեփ աղիւս: Եւ հրամայեսցէ
թագաւորն որ բերցին վաղվաղակի. և ես խիկարս
գնացի կապեցի զերկու տղայքն 'ի յերկու արծո-
ւոյ ձագին. և թռուցի դէպ 'ի յօդս: Եւ տղայքն
աղաղակեցին կանչելով, կամ ծեփ աղիւս բերէք
որ շինեմք զդարպասն: Եւ ո՛չ ոք կարէր հանել
ինչ 'ի վեր: Եւ ես ասեմ, հանեցէք զի մի դա-
տարկ մնամ: Եւ տեսեալ զայս զօրքն փարաւոնի՝
զարմացեան և անկան 'ի դարպասն. և պատմեցին փարա-
ւոնի զսքանչելիսն իմ: Եւ եկեալ փարաւոն 'ի
տես և աղաղակ տղայոցն 'ի յօդն. և զարմացաւ
յոյժ և ասաց 'ի միտ իւրում թէ՝ սա՛ շատ իմաս-
տութբ լաւէ քան զխիկար. և ո՛չ գիտէր թէ ես եմ
խիկարն: Եւ մտայ առ թագաւորն, և երկիրպագի
նմա: Եւ ասէ ցիս փարաւոն. երդմնեցուցանեմ
զքեզ զի ասես ինձ զստոյգն թէ ո՛վ ես դու: Եւ
ասացի ցնա թէ ես եմ խիկարն: Եւ ասէ փարաւոն
ո՛վ թշուառական կենդանացա՞ր: Եւ դարձեալ
ասէ. ո՛վ իմաստուն խիկար մեկնեա՛ ինձ զայս թէ
զինչ է սիւնն այն 'ի վր նր. մայրք երկոտասան 'ի
վր նորա. անուանք երեսուն 'ի վր անուանից. սու-
հանդակք 2 մինն սև և միւսն սպիտակ: Պատասխա-
նեցի և ասացի. սիւնն՝ տարին է. մայրք երկոտա-
սան՝ ամիսք տարւոյն է. անուանք երեսուն աւուրք
ամսոյն է. սուրհանդակք 2 տիւն և գիշերն է:
Եւ դարձեալ ասէ փարաւոն. ո՛վ խիկար մանէ ինձ

պարան

պարան աւաղէ ։ Ե՜ ես գնայի ծակի յորմն պատի միոյ դէմ յարևելս․ և ՚ի ծագել արևուն, անկա՛ շողն ՚ի ներս․ և ես առի աւազ և փոշի 2 ափս, և տայի դէմ արեգական, որ տանէր ոլոր ոլոր ծակէն ՚ի ներս ։ և ես կանչէի՝ կծկեք զպարան շուտով ։ Ե՜ զահի հարեալ փարաւոն ապուշ մնայ․ և կոչեալ զիս առ ինքն ետուր ինձ պարգևս ազնիւս և հարկս Թագաւորին իմոյ, և շնորհակալ եղև ՚ի նմանէ ։ Ե՜ ես խնկարս ելեալ եկի առ սենեքերիմ Թագաւորն իմ, և անկեալ համբուրեցի զոտս նորա․ և պատմեցի մի ըստ միոջէ զպատասխանիսն փարաւոնի․ այլ և զառաջի գրոյն զանմեղութիւն իմ ։ Ե՜ յորժամ լուա՛ զայս ամ, յայնժամ յոյժ ուրախ եղև սենեքերիմ ասելով․ խնկար իմաստուն իմ, այժմ ցնծութ․ ուրախ եմ ՚ի կենդանութի քո․ և զոր ինչ խնդրես յինէն՝ տաց քեզ ։ Ե՜ ես խնկարս շնորհակալ եղէ յարքայէս իմմէ և ասացի ոչ է պիտոյ ինձ գանձս վաստուն պատիւս․ բայց միայն զայս ինչ խնդրեմ ՚ի քէն․ զի զնաթան քեռորդին իմ որ է որդեգիր ինձ և աշակերտ՝ հրամանա՛ քո տայցես ինձ․ զի ուսուցի այլ կայ պակաս զայն ես ուսուցանեմ որ լինի կատարեալ ։ Ե՜ հրամայեաց Թագաւորն տալ զնաթան ՚ի ձեռս իմ․ և ասէ զոր ինչ կամիս՝ արա դմա ։ Ե՜ ես կալայ զնաթան և տարայ ՚ի տուն իմ․ և սկսայ ասել ցնա այսպէս ։

Որդեակ՝ իմ նաթան՝ զառաջին խրատս զոր տուի

քեզ

ճարպկութե՛ ոչ պահեցեր ՚ի սրտի քում և կորու-
սեր, արդ այժմ ուսուցանեմ դառնութե։ Եւ
կապեսցի զնա երկաթի կապանօք, և եդի ՚ի պարանոց
նր հինգ հարիւր լիտր երկաթ, և յանձնեսցի զնա
բեկեալ ծառային իմոյ. և հրամայեսցի տանուլ
թուղթ և թանաք ՚ի ձեռին իւրում, զի ՚ի մտանելն
և ելանելն իմ զօր ինչ առնիցեմ նաթանայ՝ գրես-
ցէ։ Եւ եւս պատուէր նմա, զի զհաց և զջուր
չափով տացէ. այնքան՝ որ ոչ մեռանի և ոչ զուար-
թանայ։ Եւ նախ և յառաջ զարկցի քեր ՚ի թիկունս
նորա և ասասցի.

Որդեակ՝ իմ նաթան՝ մարդոյ ականջքն եթէ ոչ
լսէ, զթիկունսն ծեծելով լսեցուցանեն։

Որդեակ՝ իմ նաթան ՚յաթոռ փառաց նստուցի
զքեզ. այլ դու յաթոռոյ իմոյ ընկեցեր զիս և կոր-
ծանեցեր։ Խօսեցաւ ընդ իս նաթան և ասէ. զի
մ՛որդ. ուրացար զքեւ որդին քոյ։ Եւ ես ասացի.
ոպ ո՛չ ուրացայց.

Որդեակ՝ զի եղեր ինձ ոպ կարիճն այն որ եհար
զասեղն, որ ասեղին ծայրն չար էր քան զիւրն. և
դարձեալ՝ իբրև զայն որ եհար զոտից ըղտուն.
Նման հարեալ զթաթն ՚ի վր կարճին՝ սատակեաց
զնա։

Որդեակ՝ զի եղեր ինձ ոպ վայրենացեալ եզն. որ
էարկ զտոճն և անկաւ փարոյն և վիրաւորեցաւ
իւր ոտքն։

Որդեակ՝ զի եղեր ինձ ոպ այծն այն որ ուտէր

զուարթունն. և ասէր՝ եա 'ի կենդանութե՟ իմում ուտեմ
զքեզ, թող յետոյ հանեն զքո քօքն և ներկեն ըզ
մորթին իմ։

Որդեակ՝ զի եղէր ինձ որպէս այրն այն որ ձգէց
նետ դէպ 'ի յերկինս. թէպէտ ո՛չ կարաց հասուցա-
նել, այլ զանօրէնութի՟ն շահեցաւ և դարձաւ նետն
'ի գլուխն իւր. նոյնպէս և դու կամեցար սպանա-
նել զիս, այլ անմեղութի՟ւն իմ ապրեցոյց զիս։

Որդեակ՝ զի թէ ագի խոզին ութն կանգուն եր-
կայն լինի՝ 'ի տեղի ձիուն ո՛չ կարէ լինիլ։

Որդեակ՝ զի եղէր ինձ ո՟պ արջն այն որ հանդի-
պեցաւ իշոյ միոյ և ասաց. ողջոյն ընդ քեզ. և ասէ
էշն՝ այդ ողջոյնդ՝ իմ տիրոջս պարանոյն լինի որ
արձակեաց զիս 'ի մսրէն որ եկի և հանդիպեցայ
քեզ և տեսի զքո գէշ երեսդ չար։

Որդեակ՝ զի եղէր ինձ ո՟պ որոգայթն այն որ թա-
ղեալ կայր 'ի յաղբն. և եկեալ ճընճղուկ մի. ասէ
զի՞նչ կայցես աստ. ասէ ակնատն՝ աղօթս առնեմ
առ ա՟ծ. ասէ ճնճղուկն՝ զի՞նչ է այդ 'ի բերանդ.
ասէ ակնատն՝ քաղցելոց հաց. և փաղեաց ճընճ-
ղուկն առնուլ զհացն 'ի յակնատէն. և ակնատն
անկաւ 'ի վիզն ճնճղկին. և ասէ ճնճղուկն, թէ
այդ է քաղցելոց հացն. ապա և ա՟ծ այսպէս լսէ
աղօթից քոյ։

Որդեակ՝ զի եղէր ինձ ո՟պ շունն այն որ դողայր
'ի ցրտոյն, և մտաւ 'ի հնոց բրտին. և յորժամ
տաքացաւ՝ սկսաւ հաջել ընդ երես բրտին։

Որդեակ

Որդեակ՝ զի եղեր ինձ ո՛չ շունն այն ագահ. որ ունէր հաց մի՛ ՚ի բերանին և երթայր յեզեր գետոյն և տեսեալ շուն մի այլ ՚ի մէջ ջրին և հաց մի՛ ՚ի բերանն որ՝ ձգեալ զիւր հացն ՚ի բերնէն և անկաւ ՚ի ջուրն, զի առցէ զայնու հացն. և իբրև հասաւ ՚ի մէջ գետոյ, ո՛չ զշունն եգիտ և ո՛չ զհացն. այլ խեղդեցաւ շունն և զրկեցաւ յիւր հացէն. նոյն այես և դու զհայն իմ խլել կամեցար՝ և զրկեցար ՚ի քո հացէն։ Եւ դարձեալ նաթան աղաչանօք ասէ առ խա. մեղայ քեզ հայր այլ չգործեմ զոր ինչ գործեցի. մի՛ չարաչար տանջեր զիս։ Եւ ես ասացի՝ ահա տամ քեզ օրինակ մի. զի ո՛չ ծառն այն որ բուսեալ էր յեզր գետի միոյ. և մարդ մի ծառայէր նմա. և յորժամ հասանէր պտուղն՝ թափէր ՚ի գետն և կորնչէր. և երբ գայր տէրն՝ ոչ գտանէր զպտուղն. և աշխատեցաւ այրն այն 2 և 3 տարի. այլ ՚ի հասանիլ պտղոյն թափէր ՚ի ջուրն և ո՛չ շահէր ՚ի նմանէ. և ապա կտրեաց զծառն և ձգեաց ՚ի ջուրն ասելով. այս քան աշխատեցայ զինչ շահեցայ որ այսու հետև գտանեմ։ Նոյնպէս և դու եղեր ինձ. զի յառաջագոյն այսչափ խրատս տուի քեզ և ո՛չ լուեցիր. այժմ զինչ պիտի լինիս. արժանի ես յայտ չարչարանաց մինչև մեռանիս։ Եւ սպանին զնա և բարձաւ չարն ՚ի միջոյ և եղև խաղաղութիւն։ Որդ՝ զինչ մարդ որ բարւոյն չար հատուցանէ, իբրև զնաթան կորնչելոց է։ Յորմէ փրկեսցէ զմեզ քս ած մեր. և նմա փառք յաւիտեանս"։

Պատմութիւն Աղջկան և Մանկան․ Եւ հարցմունք նոցա ընդ Դեւանն։

ԱՅՐ ՄԻ ԷՐ ՄԵԾԱՏՈՒՆ և իշխան՚ի քաղաքիմի․ և ունէր անչափ գանձ։ Ոսկի և մարգարիտ անգին․ և պատուական ակունք, որ չկայր յայն աշխարհն քան զնա մեծատուն։ Եւ ինքն ծերացեալ էր, և զաւակ ոչ ունէր․ և հանապազ աղաչէր զած վա զաւակի։ Եւ ած ետ նմա որդի անմման և գեղեցիկ։ Երբ մեծացաւ տղայն՝ ետ զնա հայրն յուսումն իմաստասիրութեան։ Եւ նա ուսաւ զամի– մաստասիրական բանս․ և էր պատերազմող անյաղթ

Բայց

Բայց յետոյ ուտել և խմել անկաւ․ և հատոյց ըզ
գանձ հօրն և մօրն․ և հայրն և մայրն միայն դա
տարկ որ այլ փակի բնաւ իրք չմնայ։ Ասաց որդին
ընդ հօրն և մօրն թէ՝ կամի՞ք որ հեռանամք յայս
երկրէս և երթամք հանց երկիր որ չճանաչեն զմեզ․
և զհպարտութիւն յետ գնեմք և մուրամք և ապրիմք
ոչ մեք տրտմիմք, և ոչ մեր չար կամն ուրախանայ
՚ի վերայ մեր։ Ասացին ծնօղքն թէ՝ դու գիտես որ
դեակ։ Եւ առ մանուկն զհայրն և զմայրն և գնայ
՚ի հռոմ քաղաք։ Եւ կայր ՚ի քաղաքին յայնմիկ թա
գաւոր մի բարի և իմաստուն մտան ՚ի քաղաքն և
իջան ՚ի տուն մի։ Եւ այն թագաւորն յորս էր ելեր
և երբ եկաւ թագաւորն ՚ի յորսոյն՝ նա մտաւ մա
նուկն առ թագաւորն, եդ ծունր և կանգնեցաւ։
Եւ սկսաւ թագաւորն խօսիլ ընդ մանկանն և
ասաց․ զի՞նչ խնդրես յինէն որ պարգևեմ քեզ։
Ասէ մանուկն․ թագաւոր յաւիտեան կեաց․ ես 2
ծառայ ունիմ ծախու այր և կին․ խնդրեմ զի գնես
զնա։ Ասէ թագաւորն․ բեր և ես գնեմ։ Գնաց
մանուկն առ հայրն և մայրն․ և ասաց ծնողացն
թէ՝ ինչ որ պատեհ է ինձ՝ կամիմ հանց բան
առնել՝ որ դուք այլ ապրիք և ես այլ։ Ասացին ծը
նօղքն թէ՝ դու գիտես որդեակ։ Ասաց մանուկն՝
թէ կամիմ ծախել զձեզ ՚ի յայս թագաւորիս որ
հանիք բարութիւն․ և ձեր գինովն ինձ բարի լի
նի․ և ես ջանամ շուտով ազատել զձեզ․ դուք
ինչ կու հրամայէք։ Ասացին ծնօղքն թէ՝ դու գի
տես

տես որդեակ։ Եւ էառ մանուկն զհայրն և զմայրն և գնաց առ Թագաւորն։ Ասաց Թագաւորն մանկանն թէ՝ քանի՞ ծախես։ Ասէ մանուկն առ Թագաւորն. տուր ինձ այս կին ծառայիս գին աղէկ ձի և սլէհ իւր սարքն։ Եւ այր մարդոյն գին՝ տուր ինձ աղէկ հալաւ և զգեստ պատուական Հրամայեաց Թագաւորն զինչ որ մանուկն խնդրեաց իւր ծառայիցն գին որ լիակատար ետուն զամենն. և Թուր մի ոսկի գօտւով։ Եւ էառ մանուկն զամ զոր պարգևեաց նմա Թագաւորն։ Ապա ասէ Թագաւորն մանկանն. այլ ինչ կուզես յինէն՝ խնդրեա՛ որ տամ քեզ։ Ասէ մանուկն. հարիւր ֆլորի այլ խարճլըխ տուր Հրամայեաց Թագաւորն և տուին։ Դարձեալ ասէ Թագաւորն. այլ ինչ կուզես յինէն։ Ասէ մանուկն. Հրաման տուր ինձ որ խօսիմ ընդ քո ծառայիդ՝ որ յիմնէ գնեցեր. որ զիւրեանց օրհնութիւնն առնում։

Հրամայեաց Թագաւորն գնա՛ և խօսեաց։ Եւ իմացաւ Թագաւորն որ իւր ծնօղքն էին։ Գնաց մանուկն և անկաւ ՚ի յոտս ծնողացն և ասէ. մի հոգայք թէ ած կամենայ զձեզ շուտով կազատեմ։ Եւ ծնօղքն օրհնեցին զզաւակն իւրեանց։ Եւ մանուկն յիշեաց զած և մեկնեցաւ ՚ի ծնողացն լալով. և գնաց 3 օր և 3 գիշեր ՚ի մեծ դաշտ մի։ Եւ ՚ի գնալն՝ հանդիպեցաւ ընտիր մանուկ մի. բարեւեցին զմիմեանս և ընկերացան ՚ի ճանապարհին։ Եւ երբ որ ընկերացան՝ նա միւս մանուկն իմացաւ

զայս մանկան խօսքն որ զհայրն և զմայրն ծախեր էր ։ Եւ ասաց նմա թէ՝ գիտայիր եղբայր որ իմ թագաւորն զիս խիստ կու սիրէր. և թուղթ աւետեաց ետ որ տանիմ առ կղզեաց թագաւորն և առնում պարգևս մեծամեծս. այլ տեսանեմ զքեզ զի դու խելօք մանուկ ես և՛ լաւ ձիաւոր քան զիս առ զթղթերդ և դու տար այն թագաւորին. զի քեզ շատ բարիք կու պարգևէր զինչ որ աստուած ինձ նախիպ արարէ՝ քեզ լինի. և ես յայս դաշտս

կու կենամ մինչև որ դու գաս առ իս ։

Եղաւ մանուկն զայն թղթերն և ՛ի սէկէքէսան եդիր, և գնաց ՛ի ճանապարհն իւր ՛ի մեծ դաշտ մի ։ Եւ՛ յանկարծակի յիշեաց զհայրն և զմայրն և շատ ելաց. և ՛ի շատ հոգոյն ննջեաց ՛ի վր ձիոյն. և ձին ՛ի ճանապարհէն ելաւ և կորոյս ՛ի քնոյն զճանապարհն ։ Եւ յանկարծակի զարթեաւ ՛ի քընոյն. և էր ծարաւեալ ինքն և ձին. և ջուր ոչ կայր այլ մոլորեալ ՛ի շուրջ գայր ։ Եւ գտաւ ջրհոր մի հին ժամանակաց. և ՛ի ծարաւոյն կամէր ՛ի ջրհորն անականիլ ապա էհան զսէկէքէսան որ զթղթերն ՛ի մէջն էր դրեր. և կապեաց պարան և եհան ջուր. խմեց ինքն և խմցոյց իւր ձիոյն. և պահ մի հանգեաւ ։ Եւ ապա ասաց ՛ի միտս իւր թէ՝ կարդամ զայս թղթերս, և տեսաւ, կարդաց ։

Եւ էր գործ այսպէս։

Այս անուն կոչեցաւ Թագաւորի որդւոյն մե-
րոյ· գիտացիր եղբայր որ այդ Թղթա-
բերող անհաւատ մարդ է և մեզ նեն-
գաւոր· դա մեծ էր առ մեզ և ամ գանձի հաւատ-
ցող· դա ելաւ առ դուստր իմ և մեծս գործեաց։
և ես կամեցայ զինքն կորուսանել. այլ պատարաստե-
ցի քեզ որ մարդ զմեր խախտութիւն չիմանայ· և
առաքեցի առ քեզ որ կորուսանես զինքն թէ զմեր
սէրն կուզես։ Կարդաց և իմացաւ մանուկն որ ՚ի
վ՟ր իւր գալոց էր մահն· պատառեաց զթղթերն
և գոհացաւ կ՟յ· և օրհնեաց զիւր ծնօղքն որ
զինքն ուսումնագէտ արարին զի գիտութեամբն իւր
ապրեցաւ· և աղաչեաց զա՟ծ որ զճանապարհն գը
տանէր։ Եւ մոլորեալ շուրջ գայր զտիւ և զգի-
շեր· և հարցանէր զանուն Թագաւորին, և զայն
քաղաքն որ գնալոց էր· և գտաւ և մտաւ ՚ի քաղա-
քն։ Եւ էր այն քաղաքին Թագաւորն մեծ, և քա-
ղաքն ճարելի։ Եւ իջաւ մանուկն ՚ի տուն պառա-
ւի միոյ, հանգաւ սակաւիկ մի· և սկսաւ հարցա-
նել և քննել զքաղաքն, և զքաղաքին գնացսն, և
զԹագաւորն։ Եւ պատմեաց թէ՝ այս քաղաքիս
Թագաւորն՝ դուստր մի ունի խիստ աննման և
գեղեցիկ և իմաստուն՝ որ չիկայ իւր նման· որչափ
՚ի տարիք է հասեր՝ նա իննսուն և ինն Թագաւորի
որդի է սպաներ։ Ասէ մանուկն· ինչ պատճառի

համար

համար սպանանէ ։ Ասէ Պառաւն. որդեակ կամիմ
թէ՝ ով զիս յաղթէ իմաստութեամբ՝ ես զնա առնեմ
ինձ այր. և թէ ես յաղթեմ զնա՝ սպանանեմ զինքն
Եւ այդ պատճառաւդ յաղթէ զթագաւորաց որ-
դիքն և սպանանէ. և զգլուխն՝ իւր չարտախին վերայ
կուտընկէ ։ Եւ իւր չարտախն ՚ի վերայ ամենայն քաղաքին
կու նայի. և ունի թախտ ոսկի ակամբ և մարգար-
տով շարած. անդ կու նստի և հայի առ մարդիկն
՚ի ղափէսէն ՚ի վայր. որ մարդ զինքն չկարեր տե-
սանել ։ Եւ ունի պառաւ մի թարգմանօղ որ նա
խօսի ՚ի հետ մարդոյ որ առ ինքն մտանեն ։ Լսեց
մանուկն զայն խօսքերն ՚ի պառաւէն՝ և գիշերն ՚ի
քուն քուն չերթայ ։ Երբ լուսացաւ գնաց ՚ի քաղա
նիքն. հագաւ զիւր ոսկեկար հանդերձն. և ա-
նուշահոտեցաւ մշկով և վարդէ ջրով ։ Եւ գնաց
՚ի թագաւորի դրսորոջ դուռն. և ուզեց հրաման
՚ի մօտ առ թագուհին մտանել ։ Եւ մարդիկն որ
՚ի դուռն էին՝ խրատ տուին մանկանն թէ պատ-
րաստ կացիր զի շատ թագաւորի որդւոյ գլուխ
է առեր ։ Եւ երբ մանուկն մտաւ ՚ի ներս՝ բարև
ետուր. դրին ոսկի աթոռ և նստաւ մանուկն ։ Եւ
գիտաց աղջիկն որ վերայ այն բանին էր եկեր առ
ինքն ։ Ուղարկեց խապար հօրն և մօրն և նայիպ
նուն և իշխանացն ՚ի խնդիր, և ժողովեցան ամենեքն ։
Ապա ասաց աղջիկն ընդ իւր թարգման պառաւն
թէ՝ ասա այդ մանկանդ՝ կուզէ՞ որ տամ յայն
կթխաց էն որ իւր ընկերտայն եմ տուեր ։ Ապա
մանուկն

մանուկն թէ՝ այդ կամքն լինի։ Ասէ աղջիկն ընդ մօրն և ընդ նայխպնուն և ընդ իշխանուն որ վերայ լինէին այսմ բանին. որ թէ մանուկն յաղթէ զթագաւորին դուստրն՝ առնու զնա իւրն՚ի կնութին. և թէ դուստրն թագաւորին յաղթէ զմանուկն՝ առնէ նմա ինչ զայլոյն որ սպանէր։ Հաւանեցաւ մանուկն, և ամենքն վերայ կացին։

Հարցմունքն է։

Ասէ աղջիկն. ո՞վ է քո հայրն։
Ասէ մանուկն. հուրն և հաւրն։
Ասէ աղջիկն. ո՞վ է քո մայրն։
Ասէ մանուկն. հողն և անձրեւն։
Ասէ աղջիկն. յո՞ր կենդանակերպն ես ծնեալ։
Ասէ մանուկն խոյին տալին եմ ծնեալ։
Ասէ աղջիկն. ո՞վ է քո դայեակն։
Ասէ մանուկն. այն է իմ դայեակն՝ որ նա զիս կու տեսանէ, և ես զնա չեմ տեսաներ. նա զիմ ձայնն կու լսէ, և ես զնորա ձայնն չեմ լսեր։
Ասէ աղջիկն. այդ տղայոյ հարցմունք է թող այդ կենայ։
Ասէ աղջիկն. ո՞րն է առաջին արիւնն որ անկաւ յերկիր։
Ասէ մանուկն. Աբէլի արիւնն է զոր Կայէն սպան։
Ասէ աղջիկն. ո՞րն է երեք բանն որ կերան և խմեցին և մեռան. և չէր ծներ զիւրեանքն մայր։

Ասէ

Ասէ մանուկն. ատեամ եայ է եւ գառն աբրահա-
մու. եւ մէկ այն խոյն որ քո ՚ի սաբեկայ ծառեն
արար կախ։

Ասէ աղջիկն. դու մէկ աւելը ասայիր։

Ասէ աղջիկն: ո՞վ ոք էին որ ծնեալ էին եւ ոչ
մեռան։

Ասէ մանուկն. ենովք եւ եղիա է, որ ոչ մեռանին
մինչեւ ՚ի գալուստ նեռուին։

Ասէ աղջիկն. այն ինչ թռչուն է որ ուտէ յերդ
եւ գարի։

Ասէ մանուկն. այդ մորեխն է։

Ասէ աղջիկն. այն ինչ է որ քանի աղբի, ձանձրի՞
կու շատանայ եւ աղլի։

Ասէ մանուկն. գայլ ագռա՞ւն է. զի յորժամ
կու բերէ զձագն՝ սպիտակ է մինչեւ 3 օրն, եւ
մայրն կու փախչի. եւ երեք ա՞ւուրն յետոյ՝ կու
սեւանայ եւ մայրն գայ առ ձագն իւր։

Ասէ աղջիկն. այն ինչ էր որ քանի ողջէր յերդ եւ
գարի կուտէր. եւ երբ մեռա՞ւ՝ մարդոյ միս եւ ա-
րիւն կէնա՞ւ։

Ասէ մանուկն. այդ այն է որ սամսօն մանուկն
էշոյ չէնիկէ մի էառ ՚ի ձեռն եւ այնով հազար մարդ
սպանեց։

Ասէ աղջիկն. այն ինչ ծառ էր որ ձիւղ եւ տերեւ
էր, միս եւ արիւն դարձա՞ւ։

Ասէ մանուկն. այդ մովսէսի գաւ՞ազանն էր, որ
քանի ծառ էր՝ ձիւղ եւ տերեւ ունէր. երբ որ օձ
դարձա՞ւ

դարձաւ՝ միս և արիւն եղև ։

Ասէ աղջիկն․ այնինչ երկու հակառակ են որ զի֊
րար կու սիրեն ։

Ասէ մանուկն գիշերն և ցերեկն է ։

Ասէ աղջիկն․ այն ո՞վ էր որ ՚ի մամն մերձեցաւ․
նա մամն ասաց թէ՝ ես կոյս եմ ։

Ասէ մանուկն․ աբէլի մարմինն․ էր որ ՚ի հողն
բերին․ հողն ասաց թէ՝ ես կոյս եմ ։

Ասէ աղջիկն․ այն ո՞րն էր որ 15 տարի թագա֊
ւորեաց երբ 16 մտաւ՝ նա հիւանդացաւ․ երբ
30 մտաւ նա մեռաւ և դարձեալ ողջացաւ ։

Ասէ մանուկն․ այդ լուսինն է ։

Ասէ աղջիկն․ ինչ գերեզման էր որ շարժուն և
գնայուն եղև ։

Ասէ մանուկն․ յունան մարգարէն էր որ ձուկն
կլլաւ․ շարժուն և գնայուն եղև ։

Ասէ աղջիկն․ այն ո՞վ էր որ ջուր և կերակուր
տարաւ․ քաղցելոյ․ նա զկերակուրն թողին զտա֊
նողն կերան ։

Ասէ մանուկն․ դանիէլ մարգարէն էր որ առիւ֊
ծոյն տարան․ զդանիէլ թողին և զտանօղն կերան

Ասէ աղջիկն․ այն ո՞վ էր որ մեռաւ ոչ մարմինն
՚ի հող մտաւ, և ոչ հոգին առ ած գնաց ։

Ասէ մանուկն․ ղովտայ կինն էր որ աղ դարձաւ․
ոչ մարմինն ՚ի հող մտաւ, և ոչ հոգին առ ած
գնաց ։

Ասէ աղջիկն․ այն ինչ ծառ է որ ունի 12 ճիւղ

և

կամէն ձիւղ 30 տերև. և պտուղնի սև և սպի-տակ։

Ըսէ մանուկն. ծառն տարին է. 12 ձիւղն ամիսն է. տերևն 30 օրն է՝ պտուղն սև և սպիտակն՝ տիւ և գիշերն է։

Ըսէ աղջիկն. այն որն էր որ կու քարկոծէին. ոչ մարդ էր ոչ քաջ էր և ոչ հրեշտակ. և խօսեցաւ զէտ մարդ։

Ըսէ մանուկն. երեմիա մարգարէին վէմն էր որ կու քարկոծէին՝ խօսեցաւ զէտ մարդ. իբր թէ ինքն է երեմիա մարգարէն։

Ըսէ աղջիկն. զինչ էր այն որ խրատ ետ ժողո-վրդեանն. ոչ քաջ էր ոչ հրեշտակ և ոչ ադամայ որ-դի և խօսեցաւ զէտ մարդ։

Ըսէ մանուկն. մրջիմն է որ ած յիշեալ՝ ի գիրն և ասաց գնացէք՝ ի ձեր դադարքն մտէք. սողոմոն ժողովք է արեր՝ որ՝ ի հոտ չերթայք։

Ըսէ աղջիկն. այն ո՞վ էր որ էլչի առաքեաց ած. ոչ քաջ էր ոչ հրեշտակ, և ոչ ադամայ որդի։

Ըսէ մանուկն. գայլ ագռաւն էր, որ եկաւ առ ադամ երբ կայէն զաբէլ սպանեց, և ադամ չգի-տէր թէ զինչ առնէր. եկին երկու ագռաւ և մէկն զմէկն սպանեց և թաղեց. ապա ադամ ուսաւ և փորեց զգետինն և թաղեց զաբէլ։

Ըսէ աղջիկն. թէ՝ արի ել և գնա. այսօր խալիսե յարհիձեռայս. փախ կուտայր մանկանն։

Ըսէ մանուկն. թէ այն ածն որ փրկեաց զիս այս օր

օր՝ կարօղէ որ՚ի վաղիւն այլ փրկէ. և՚ելաւ և
գնաց խնդալով։

Յորժամ տեսան՝ ամենքն զարմացան զնոր արբիլն. զի անկեալ՚ի զառ այլ մարդ չէր արբեր մինչև՚ի սա։ Գնաց մանուկն՚ի յիւր իշխանքն. և տեսաւ զի կուրայր պառաւն դպռնայէս։ Եւ պառաւն երբ տեսաւ զմանուկն՝ խրախուրախացաւ և ասաց որդեակ դու բարով եկիր. այսօր նոր ծնար՚ի մօրէդ. ես վախեցայ թէ զքեզ այլ կու սպանանէ. և քո խղճուն ես մեռանէի։ Ասէ մանուկն թէ՝ ած փրկէ զիս՚ի նմանէ։

Աղբիւն երբ լուսացաւ՝ գնաց մանուկն՚ի դուռն թագաւորին. ետուր բարև և ասաց թէ՝ գիշերս բարով լուսացաւ քեզ։

Եւ նոքա դրին ոսկի աթոռ, և մանուկն նստաւ։

Ասէ աղջիկն. այն ո՞վ էր որ մէկն զմէկն սպանէր մեռանօղն՚ի դժոխքն գնայ, և սպանօղն՚ի յարքայութի։

Ասէ մանուկն. ղամէք է որ զկայէն սպան. կայէն ՚ի դժոխքն գնայ, և ղամէք յարքայութի։

Ասէ աղջիկն. այն ո՞րն էր բուսն ձերմակ էր, նա սև դարձաւ։

Ասէ մանուկն. նոյեայ որդին է. երբ որ զա-նէծքն ընկալաւ՝ նա սևցաւ։

Ասէ աղջիկն. այն ո՞վ էին որ կերան և խմեցին և մեռան, և չէր ծներ զիւրեանքն մայր։

Ասէ մանուկն. ադամ և եւայ էր։

Ասէ

Ասէ աղջիկն. այն ո՞վ էր որ էգն յորձէն ծնաւ։
Ասէ մանուկն. Եւայ է որ ծնաւ յԱդամայ։
Ասէ աղջիկն. ո՞վ է այն որ 'ի գայլըն բերանն դըրին,
նա չկերաւ։
Ասէ մանուկն. Յովսէփ գեղեցիկն է։
Ասէ աղջիկն. այն ինչ տեղ է որ քանի ծս ստեղ-
ծեր է ած, նա արեգակն 'ի վըր չէ դիպեր։
Ասէ մանուկն. այն ծովու յատակն է, որ Մովսէս
պատառեաց։
Ասէ աղջիկն. այն ինչ երկուք է որ քանի ապրի
կու մեծանայ։
Ասէ մանուկն. չկայ մեծ քան զձուկն 'ի ծովն,
և զօձն 'ի ցամաքին։
Ասէ աղջիկն. այն ինչ 2 սիրելի են որ զիրար կու
ատեն։
Ասէ մանուկն. Հոգին և մարմինն է։
Ասէ աղջիկն. այն ինչ է որ զմարդ հարուստ կանէ
և դառնայ աղքատ կանէ։
Ասէ մանուկն. ապրշումի ճըճին է և իւր խելքն։
Ասէ աղջիկն. այն ինչ արիւն է հալալ ուտելոյ։
Ասէ մանուկն. այդ ձկանն է։
Ասէ աղջիկն. այն ինչ էր ո՛չ կերաւ ո՛չ խմեց 'ի
կենդանութենն. երբ մեռաւ՝ կերակուր կերաւ
հող՝ և խմեց ջուր։
Ասէ մանուկն. Մովսիսի գաւազանն էր. որ քանի
ծառ էր՝ կերակուր ո՛չ ուտէր. երբ կտրեցաւ
ծառէն և օձ դարձաւ՝ նա կերակուր կերաւ ըզ
հողն

Հողն և խմեց զջուրն և կորեց զծովն։

Ըսէ աղջիկն․ տուն մի կայ մէջն ոսկի և դուռն արծաթ, երբ որ պատն խոռի՝ նա ամէն ծո՛ի վր դայ, չեն կարեր չինել։

Ըսէ մանուկն․ այդ հաւկիթն է․ երբ որ կոտրի՝ այլ չի չինուիր։

Ըսէ աղջիկն․ արի ճե և գնա․ այսօր այլ զերծար՝ ի ձեռացս․ վաղիւն տամ քեզ յայն կթխայեն որմէկ այլ ընկերոտայդ տուրիւ։

Ըսէ մանուկն․ ած ողորմած է, և ելաւ գնայ խնդալով։

Երբ լուսացաւ՝ գնայ ՚ի դարպասն ՚ի դուռն թագուհւոյն․ երետ բարև թէ գիշերս բարևով լուսացաւ քեզ։

Եւ հրամայեաց աղջիկն որ դրին զոսկի աթոռն, և նստաւ մանուկն։

Ըսէ աղջիկն․ ո՞վ է այն որ կու կռուուի լսելով, և կու զարնէ ուրուլի նա չունի ձեռք և ո՛չ ոտք։

Ըսէ մանուկն․ այդ ձուկն է։

Ըսէ աղջիկն ո՞վ է այն որ կերակուր ուտէր մինչ մեռեալ ՚ի տապանին էր, և եղև տապանն կենդանւոյ։

Ըսէ մանուկն Յոբ երանելին էր որ քանի կաւագնեալ էր՝ նա մեռեալ էր և կերակուր ուտէր․ և յետոյ առաւ զիւր գեղեցկութիւն կրկին։

Ըսէ աղջիկն այն ո՞վ էր որ խրատ ետ մարդոյն ո՛չ քաշ էր ոչ մարդ, և ոչ հրեշտակ։

Ըսէ

Ասէ մանուկն բաղաամայ էշն է ասաց Թէ դար-
ձիր յետս և մի երթար անիծել զիսրայէլ։

Ասէ աղջիկն ո՞վ էին որ երկու խապարբեր ուղար-
կեցին ոչ քաջ էր՝ ոչ մարդ, և ոչ հրեշտակ։

Ասէ մանուկն, ագռաւն և աղաւնին էր, որ Նոյ
ուղարկեց խապար բերելու։

Ասէ աղջիկն ո՞վ, ոք էին այնոքիկ որ մեռան և
կային ընդ մահ և ընդ կեանք 300 տարի։

Ասէ մանուկն 7 մանկունքն էին, որ փախեան՝ի
Թագաւորէն և նինջեցին՝ի յայրն և յետ 300 տա-
րւոյ յարեան։

Ասէ աղջիկն ո՞վ ոք էին որ երբ յեգիպտոս մտան.
75 էին և երբ ելան, 600000 եղան։

Ասէ մանուկն յակօբ նահապետի որդիքն էին։

Ասէ աղջիկն անբուսն անծնին բարձին, և անդա-
դարին երդօքն անցուցին։

Ասէ մանուկն անբուսն՝ աղն է. անծին՝ ջուրն է.
անդադար՝ ջուրն է. երդիք՝ կամուրջն է։

Ասէ աղջիկն. այն ինչ է որ ած ետ վաղվաղէն ելա-
ցանէց զկանն. և յամէն պահու երթայր և ածէր՝
մեծացիր ած հրամանաւն. և զինչ տարին որ կու
մեծանայր՝ նա ամէն սահաթ մէկ մէկ տարւոյ չափ
մեծանայր ՝ի մէկ օրն։ և ՝ի մէկ այլ օրն արար զինչ
որ՝ խուրեան պիտոյ էր։

Ասէ մանուկն. այդ այն ծառն է՝ որ տնկեցին՝ի
յայգին կիպարի. զի ած առաքեաց ձեռօքն գա-
բրիէլի հրեշտակի Նոյ և յասէ. տա՛ր ցանէ
զայդ

վայր որ լինի ծառ ։ կտրէ և տապան շինէ․ մինչ
՚ի ներս դու և որդիքն քո․ կանայք որդւոց քոց և
կին քո ընդ նմ․ և արարին այնպէս՝ և ապրեցան
ամենքն ։

Ասէ աղջիկն․ երեք բան ինչ էր որ խօսեցան որ
յայս ծս չկայ ։

Ասէ մանուկն․ երեք բանքն այսոքէ․ I ծովն է որ
խուսի ջուրն․ I երկինքն է որ սուն ջուրն․ I հացն
է որ կաթ ջուրն․ և մէկ այլ մարդոյն ձեռայն
մէջն է որ մաղ ջուրն ։

Յայս ժուղապես այլի փոխեցաւ աղջիկն ՚ի կրտըր
ջէն և ասէ․ այլի դու մէկ աճելի տայիր ։ Եւ
ամպ ալի ճլ և գնա․ այսօր այլ գիրծար ՚ի ձեռա-
նէս․ վաղն հասցնեմ զքեզ քո ընկերտայն ։

Ասէ մանուկն․ յան եմ ապաճինէր ինքն ողորմած
է, ողորմի ինձ ։

Եղաւ խնդալով և գնաց ուրախութեամբ ՚ի յիւր
իշխանքն ։

Երբ վաղինն լուսացաւ՝ նա եկաւ ՚ի դուռն թա
գուհւոյն բարևեաց ։

Եւ ասէ աղջիկն թէ՝ գիշերս իւր բարով լուսա
ցաւ և քեզ․ և ցուրին զուկի ածոռն և նստաւ ։

Ասէ մանուկն թէ՝ հրամայեա մեծ թագուհի այլ
ինչ կու հրամայս ։

Ասէ աղջիկն․ հիմի հրամանք քո է ։

Ասէ մանուկն․ ո՞վ էր այն որ հարուստ էր աղքա
տացաւ․ և յիւր աղքատուէնն հ․ ․ու գիւր հայրն․

և

և հեծեալ զիւր մայրն. և գնայր ուր զիւր ապրանքն գտանէր՝ նա մահն հասեալ՝ ՚ի վր առեալ զմահն՝ ՚ի ձիոյն վր խմեց մահուն ջուր՝ և խմցոյց իւր ձիոյն ինքն այլ ապրեցաւ և ձին այլ:

Եւ աղջիկն չկարայ խօսիլ զի ոչ գիտէր: Այլ ասայ ընդ մանկանն թէ՝ այսօր գնա՛ վաղիւն տամ քեզ պատասխանիդ. այդ դժար զրոյց է: Եւ մանուկն եկեալ գնայր ՚ի յիւր օթեանքն:

Ասէ աղջիկն ընդ իւր թարգման պառաւն թէ՝ գնա՛ ՚ի շուկայն. և առ սպիտակ հաց, և գէր սագ մի. և հաւ խորոված. և զփոքր լից շաքրով. և երկու ամանս անուշ գինի խիստ ուժով լինի: Գնացին ծառայքն և կատարեցին զկամքն նր: Եւ երբ դառըն քուն եղան ամենքն, աղջիկն հագաւ զիւր ոսկէկար հալաւն և անուշահոտեցաւ: Եւ 2 գեղեցիկ աղջիկ այլ ՚ի հետ իւրն առաւ: Եւ ծառայիցն հրամայեաց որ քարձին զկերակուրն անուշահամ և զըմպելին. և գնացին յիջևան մանկանն և զարկին կղուռն:

Ասէ մանուկն. ով ես դու:

Ասեն ծառայքն. պարոն գիտենաս որ աղջիկ եմք ՚ի Բաղդադ թագաւորին. և զինչ որ ունին արեգական սիրոյ տէր է՝ և մեք քեզի սիրոյ տէր եմք, այս պատճառին համար կամիմք տեսանել զքեզ:

Ասէ մանուկն՝ գնա՛ ՚ի զատ. ած գիտէ որ նա չի մտաներ առիս. և ես ոչ գիտեմ զնա:

Եւ նոքա աղաչանօք պնդեցին զերեսներն՝ թէ ոչ երթամք

երթամք 'ի գրանես մինչև տեսանեմք զքեզ։
Եւ մանուկն եթող մտանել 'ի ներս։
Եւ մտեալ աղջիկն, եբաց զերեսն։
Եւ երբ տեսաւ մանուկն զերեսն աղջկան՝ փայլե-
ցաւ 'ի սիրոյն։
Եւ աղջիկն նստաւ, և նստոյց ընդ իւր զմանուկն։
Ասէ աղջիկն ցմանուկն թէ՝ ունիմս կերակուր ինչ ուտելոյ բեր որ ուտեմք. և անուշահամ գինի որ խմեմք և անուշանամք։
Զձայնն փոխեր էր աղջիկն որ մանուկն չէր կարէր ճանաչել զնա.
Ասէ մանուկն. ած գիտէ որ չունիմ ինչ 'ի ժամուս յայսմիկ զի չգիտէի զձեր գալն առ իս որ պատրաստէի ձեզ կերակուր լաւ.
Ասէ աղջիկն ծառայիցն իւրոյ թէ՝ բերէք զինչ որ ունիք ուտելոյ և բերին գրին սեղան զանազան անուշ կերակրով, և նստան անուշ 'ի խում. և ամպակ գինւով արբուցին զմանուկն. և աղջիկն անուշ զրոյց տայր, և ժպտեցնէր զմանուկն.
Ասէ մանուկն հրամայէ որ պառկիմք։
Ասէ աղջիկն մանկանն թէ՝ զիս կուզես՝ նա պատմէ զայն խօսքն ինչ որ երեկ թագաւորի դստերն ասացիր։
Ասէ մանուկն թէ՝ չունիմ կարողութիւն ասելոյ. զի կու վախեմ թէ մեռանիմ. այլ բան հարցուր որ ասեմ։ Նա երդուաւ յանձ թէ զայն բանն մինչ ոչ լսեմ 'ի քեն՝ ոչ կատարեմ զկամս քո. և սկսաւ
խաղալ

Խաղաղ է նմա։

Եթէ մանուկն բորբոքեցաւ ՚ի խիստ սիրոյն, և յաղ-
թեցաւ ՚ի գինւոյն. և ասէ ցաղջիկն՝ արի որ պառ-
կիմք

Ելաւ աղջիկն և եհան՝ զշարէ շապիկն՝ և եդ ՚ի
սնարքն ՚ի գլխոյն նորքա. և սկսաւ խաղալ ՚ի հետ
մանկանն.

Եթէ մանուկն յաղջկան սիրոյն և ՚ի գինւոյն թմրե-
ցաւ և մեկնեաց զխօսքն. և աղջկանն չկարաց առ-
նել ինչ.

Եթէ աղջիկն ինչպէս ՚ի միտքն. առհեցաւ յանկողնոյն
և ելաւ գնաց խնդալով, և շարէ շապիկն պէտ չա
րաւ. և խիստ ուրախացաւ թէ՝ ուսայ զհանելու-
կըն. և ինձ իրք մի չկարաց առնել. և ընդ լուսա-
նալն՝ ապաստանել տամ զինքն։

Եթէ մանուկն ՚ի վաղվնէն զարթեաւ և խելքն ՚ի
վերան եկաւ, նա իմացաւ որ զինքն խաբած էր,
քիչ տրտմեցաւ. յետոյ ետեսաւ զհալաւ աղջ-
կանն որ մոռացեր էր և շատ ուրախացաւ, և
էառ պահեց։

Եթէ եկեալ գնաց ՚ի դարպասն, եդ բարև և նստաւ
յանկի աթոռն։

Իմացաւ մանուկն որ թագաւորին դուստրն էր որ
իրիկունն մօտն էր գնացեր։

Եթէ աղջիկն ուղարկեց խապար հօրն և մօրն և իշ-
խանացն և եկին միաբան։

Եթէ մանուկն յոտն ելաւ ծունր էած թագաւորին

և

և նստաւ։

Ըսէ աղջիկն թէ՝ ասեմ զերեկեան բանն որ յիս
հարցար. և սկսեալ ասաց զամէնն կարգաւ՛ որ ինչ
կուռնն լսեր էր։

Եւ ամենեքեան զարմացան ընդ գիտունի աղջկանն։

Ասէ մանուկն ընդ թագաւորն առաջի ամիրիշխա
նայն։

Տիեզերակալ թագաւոր՝ քո Դուստրն ինձ երեք
օր բան հարցաւ և ես պատասխանի տուի. ես այլ
խնդրեմ բան մի հարցանեմ. եթէ գիտենայ՝ նա ըզիս
յաղթերէ և եթէ ոչ՝ ես եմ յաղթեր զնա։

Ասէ թագաւորն. այսոր հաւան եմք։

Եւ վկայ կային ամիրիշխանքն՝ որ այլ աւելի առա
ջիս չառնեն։

Ասէ մանուկն առ աղջիկն թէ՝ ո՞րն այն թռչունն,
որ կալայ զինքն և զենեցի և զփետուրն պահե-
ցի զինք խորովեցի և դրի առաջևս թէ ուտեմ,
և այն թռչունն՝ ի հետն ունէր այլ ցեղ թռչունք
ներ. ապա իւր փետուրն էր գեղեցիկ որպէս
զոսկի՝ նա յանկարծակի թռաւ և գնայ։ Թէ չէ՞ք
հաւատար նա զփետուրն բերեմ որ տեսնուք։

Աղջիկն երբ որ զայն լսեց՝ խիստ վախեցաւ. գի
տէր որ զիւր խաղալն կու տայր։

Ասէ՝ այդ ինչ դիժար զրոյց է, չեմ կարեր գիտ
նալ, գիտեմ որ յաղթեցեր զիս. ուզէ զինչ որ կու
զես տամ քեզ։

Ասէ մանուկն. այլ ինչ չուզեմ քան զքեզ աւելի։

Եւ

Եւ իշխանքն վկայեցին և հաւանեցան ։ Պսակեցին 'և արարին 7 օր հարսանիք ։ Եւ ետ Թագաւորն ըղ- կէսն Թագաւորութե̃ն և զկէս գանձին ․ և որքան Ծ ունէր ամ̃յուն տիրեց ։ Այլա ուղարկեց շատ մար- դիկք և շատ գանձս առ, այն Թագաւորին որ հայրն և մայրն 'ի քո̃ն էին, և եթէր զիւր ծնօղքն 'ի մօտ իւրն ։ Եւ տեսեալ միմեանս ուրախացան և գոհա- ցան զաստուծոյ ։ Եւ զասպրնջական պատուան տարաւ 'ի դարպասն և արար իւրն մեծ ։ Եւ Թագա ւորն յետ մահուան իւրոյ ամենայն գանձին և հե- ծելին և աշխարհին տէր կացոյց զՄանուկն ։ Եւ քո̃ մարդասիրին փառք յաւիտեանս յաւիտենից

Ամէն ։

ՎԱՐՔ

Եւ պատմութիւն Աղէքսիանոսի ճգնաւորին:

ԱՅՐ ՄԻ ԷՐ 'Ի ՔԱՂԱՔՆ
ըստամպօլ մեծատուն յոյժ և իշխան մեծ
և հրամանատու բազում գաւառացի.
Եւ էր անուն նր Եփրեմիանոս. և կնոջն աննա: Եւ էր
Եփրեմիանոս մեծ սիրելի 'ի յաչս Թագաւորին իւրոյ
Սոքա էին հասեալ 'ի մեծ ծերութիւն և ոչ ունէին
զաւակ 'ի վերայ երկրի որ ժառանգեր զինչս նց.
Եւ էին կարի տրտում և անմխիթարելի ժառան
գութեն: Տիւ և գիշեր հանապազ աղաչէին զած
վասն զաւակի: Եւ յաւուրց միում կինն աննա բա-
զում աղախնեօք և ծառայիւք գնայ 'ի մեծ յեկեղե-
ցին

ցին 'ի սրբն Սոփիայ, և կայր աղօթս առ տէր. և
բարեխօսութբ սրբ անձանցն և ամսբյն հայցէր 'ի
քնէ ժառանգ բարի։ Եւ յետ աղօթիցն բազում,
ողորմութիւ առնէր աղքատաց և կարօտելոց և
քահանայիցն ամենեցուն, երթեալ գնայր 'ի տուն իւր.
Եւ 'ի գնալն 'ի ճանապարհին հանդիպեցաւ մին
աղքատ խեղճ և ողորմելի և ասաց. տիկին՝ տուր
ինձ ողորմութի 'ի քո մէկ որդւոյդ արևուն։ Եւ
տիկինն հիացեալ 'ի միտս իւր, ասաց թէ՝ վա՛յ ինձ
զի ես անժառանգ եմ, և դու ինձ երանի տայ վն
որդւոյ. արտասուեաց և ելաց. և հանեալ ետուր
նմա ողորմութի, և եկաց գնաց 'ի տուն իւր։ Եւ
'ի գիշերին յայնմիկ երեկ 'ի տեսլեանն մին ծեր և
աւետեաց զանձնայ և ասաց։ Կին դու ահա՛ կատարե
ցաւ խնդրուածք քո առաջի այ։ Բայց զայդ արծա
թապատ դարպասն որ անթիւ ոսկւով և արծաթով
է զարդարեալ՝ տացես զնա ողորմութի աղքատաց
և կարօտելոց։ Եւ ընդ առաւօտն ելեալ կոչեաց
զերիցունս և զքահանայս, և արար մատաղս մեծ և
ընդունելութիւս։ Եւ պատմեաց զտեսիլն իւր առն
իւրում եփրեմիանոսի։ Իսկ նա ոչ կամէր տալ այն
զրժցառապէս եւ. քանզի սիրէր զդարպասն զայն
որ 'ի 532 լիտր յոսկւոյ էր շինեալ. և այսկոյս և
այնկոյս մարգարտով շարեալ և զարդարեալ։ Եւ
չորս 10. 10 բազայ լիտր արծաթոյ էր թռուցեալ
արծուանմանն։ Եւ մի այլ զթևս իւր տարածեալ
'ի վայելչութի անկողնոյ իւրոյ. և էր 32 լիտր ար
ծա

Ֆաթրոյ։ Ե՛ առեալ զայս կինն, կոչեաց զուսկեր իւյս եւ այար զնա զրամս եւ զանհեկանս. եւ քարոզ կարդայ եւ ասայ ծողովել զամ՛ քահանայսն որ ընդ իւր իշխանութն կային. եւ զամ՛ աղքատս եւ զխեղս եւ զկաղս եւ զկոյրս. եւ պահել զնա ՚ի հրատից ամիսն բոլոր մինչեւ յելս ամսոյն։ Ե՛ առեալ ընդ իւր 345 քահանայս. եւ իջեալ ՚ի վանսն հսկեցին զգիշերն մինչեւ յառաւօտն եւ պատարագ մատուցին վասն որդեծնութենր. եւ նա ետ նց 7, 7, դահեկանս։ Ե՛ յետ երեք ամսոյ գիտաց կինն վ յղութ իւր. եւ ետ աւետիս առ այրն իւր. եւ յետ ինն ամսոյ ծնաւ կինն ՚ի ծերութե իւրում արու զաւակ։ Ե՛ յորոյեալ այրն արձակեաց զհրամանակս ըն ամ իշխանութիս իւր, կոչել զքահանայս եւ զեպիսկոպոսունս եւ զիշխանս։ Ե՛ արար մեծ ընդունելութի, եւ մկրտեաց զմանուկն. եւ եդին զանուն նր ալիքսիանոս։ Ե՛ իբրեւ զարգացաւ մանուկն՝ ետ զնա հայրն յուսումն գրոյ։ Ե՛ էր պատանին առատամիտ եւ առաւաձեռն քան զհայրն իւր, եւ էր գեղեցիկ յոյժ. եւ ձայն նր՝ էր քաղցր իբրեւ զքնարի։ Ե՛ իբրեւ եղեւ պատանին Ժ8 ամաց՝ եզեն հայրն արջառս եւ ոչխարս բազումս վասն նր՞ Ե՛ էր հսկայաձեւ եւ ընթերցող ամենայն սբ գրոց, հին եւ նոր կտակարանացն։ Մինչեւ էհաս ընդ նր ցապարան թագաւորին։ Ե՛ յաճոյր մտումաւէ թագաւորն ցեփրեմիանոս. ետ պտուղ որովայնի քում, որոյ ընդ նր էհաս առոխ. եւ է իմ դուստրը

տըր զոր դու Ճանաչես. արդ՝ տուր զնա ինձ՚ի մխիթարութիւն։ Որդի եւ արծաթ իմ նման եղիցի. և յետ մահուան իմոյ՝ ժառանգէ զաթոռն իմ։ Եբ եղ եփրեմիանոս յերեւսայ Թագաւորին եղնայր Թմբկօք և սպարուք՝ի տուն իւր։ Իբրեւ լուաւ ալեքսիանոս զգալըուստ հօրն իւրոյ՝ յարեաւ ընդառաջ եւ երկիր եպագ նմա եւ ասաց. Հայր իմ ալեօք ծաղկեալ զի՞ է քեզ։ Պատասխանի ետ հայրն նր եւ ասէ. խնդամ եւ ուրախ եմ վն քո. զի Թագաւորն խոստացաւ փեսայացուցանել զքեզ։ Պատասխանի ետ ալեքսիանոս եւ ասէ. գրեալ է՝ի սբ աւետարանն թէ որ դառնայ ընդդէմ ծնողացն իւրոց՝ տրտմութե իջանէ՝ի դժոխս։ Բայց դու անարգել լինիս յերեսաց իմոց, զի յայժ խզեցին բանք քո զսիրտ իմ։ Եբ իբրեւ լուաւ եփրեմիանոս. դարձաւ տրտում եւ անկաւ առաջի Թագաւորին եւ ասէ. վայ է ինձ, այսօր զի որդին իմ արհամարհեաց զհրաման Թագաւորիդ եւ զբանս իմ։ Ասէ Թագաւորն ցեփրեմիանոս. մի հոգար զայդ. ես՝ լինի որ դարձուցանեմ զնա յայնմիտ խորհրդոյն։ Եբ հրամայեաց Թագաւորն կոչել զալեքսիանոս։ Եբ գնացեալ գտին զալեքսիանոս, որ ընթեռնոյր զսաղմոսարանն զոր ունէր՝ի ձեռին իւրում։ Ասէ պատանին՝ կոչէ զքեզ Թագաւորն։ Եբ յարուցեալ գնաց ալեքսիանոս զհետ նր յապարանս Թագաւորին։ Ասէ Թագաւորն ցալեքսիանոս. որդեակ՝ զամուսնութիւն ոչինչ հաճիս։ Պատասխանի ետ ալեք

սիանոս

ոխանոս և ասէ. ոչ թէ զամուսնութիւն այնչափ հա-
մարիմ, այլ գրեալ է 'ի սմա ամենատարանին թէ՝ որ
ոչ թողու զհայր՝ կամ զմայր՝ կամ զկին՝ կամ զոր-
դիս՝ կամ զագարակս՝ և ոչ առնու զխաչն իւր
և գայ զկնի իմ, չէ ինձ արժանի։ Ոսկի և արծաթ
կերակուր է ժանկոյ. և համդերձ փափուկ ցեցոյ
է կերակուր։ Յայնժամ կոչեաց թագաւորն զեր-
կոտասան իշխանս տանուտերս՝ որք էին խրատա-
տու թագաւորութեան իւրոյ. և ասէ ցնոսա՝ զինչ ա-
րարից քանզի ոչ կարացի դարձուցանել զալեքսիա-
նոս այնպիսի խորհրդոյն։ Պատասխանի ետուն իշ-
խանքն և ասեն. ոչ թէ քանիւ ինչ վարի թագա-
ւորութիւս մեր, այլ հրամայեա արկանել 'ի սե-
նեակ։ Եւ թագաւորն հրամայեաց արձակել զա-
լեքսիանոս. և առաքեաց հրամանակս ընդ մի իշ-
խանուհիս իւր, ժողովել զամենայն գալ 'ի հարսանիս։
Եւ իբրև գնացին քահանայքն կոչել զալեքսիանոս
զի պսակեսցեն ընդ դստեր թագաւորին։ Ասաց
ալեքսիանոս ընդդէմ քահանայիցն. մի դնէք ինձ
պսակ թառամելի, զի զանթառամն շահեցայց։
Պատասխանի ետուն քահանայքն և ասեն. որդեակ
թէպէտ 'ի թագաւորէն ոչ երկնչիս, այլ 'ի մենջ
պատկառեա. Եւ նա լուռ եղև. և տարեալ պսա-
կեցին ընդ դստեր թագաւորին, և արարին 12
օր հարսանիս։ Եւ ապա առեալ թագաւորն զձե-
ռանէ մանկան և աղջկան՝ էարկ զնոսա 'ի սենեակ
և փակեաց 'ի վերայ նոցա զերթն դրան։ Եւ յարուցե-
ալ

մանուկն շիջոյց զկանթեղսն և զմոմեղէնսն, և ա-
սէ ցաղջիկն. քո՛յր՝ պա՛րտ է ինձ և քեզ յաղօթս
կալ և ապաւինել՝ ի միասին։ Եւ եղեալ կային յա-
ղօթս և ննջեցին սրբութբ։ Եւ յետ 12 աւուրն
անցանելոյ՝ ասէ աղջիկն ցալեքսիանոս. ընդէ՞ր ոչ
յայտնեցեր զքեզ հօր և մօրքոյ. զի թաղումդ եղա-
տու բժիշկք կամ՝ ի քաղաքիս։ Ասէ ցնա ալեքսի-
անոս. սահմանէ՞ զի այր մարդոյն համարձակ է քան
զկինն. պա՛րտ է ինձ երեք անգամ խօսել, և քեզ
ոչ տալ պատասխանի։ Եւ յարուցեալ եկաց յա-
ղօթս և ասաց այսպէս. Տր աբրահամու իսահակայ
և յակոբայ. որ փրկեցեր զերիս մանկունսն՝ ի հը-
րոյն բորբոքելոյ, փրկեա՛ և զիս այս գազան կնո-
ջէս. զի մարմին կնոջ ոչ հուր է, և ես ոչ խոտ
առաջի հրոյ կամ՝ ի յայրումն առաջի սորա. զի
կին՝ ընտանի գազան է չար և ոչ տայ հանգչիլ
մարդոյ. և լռեալ ննջեցին։ Եւ յարուցեալ առա-
ւօտուն ալեքսիանոս ասէ ցաղջիկն՝ արի կացցուք
յաղօթս։ Ասէ աղջիկն ցալեքսիանոս. ընդէ՞ր ոչ
խօսիս ընդ իս և ոչ բանիւ մխիթարես զիս։ Յայն
ժամ ալեքսիանոս ետ զմատանին ոսկի՝ ի նա և ասէ
քո՛յր՝ առ զսա և պահեա՛ ի քեզ յիշելիք. մինչ ես
երթայց՝ ի դուռն եկեղեցւոյն յաղօթս, և այլ
դամ կատարեմ զկամս քո։ Եւ բացեալ զդրունսն,
եղեալ գնաց մինչև յանկելունոյն. և տեսեալ զաղ-
քատիկ մի որ ունէր նա մազեղէն մի զանձամբն
խուրջ. ետ նմա զձիրանին՝ և էառ զմազեղէնն ի

և

եւ ագաւ ինքն. Եւ՛ էր գին ծիրանւոյն երեք հար-
իւր դահեկան։

Եւ՛ աղքատիկն Թագւոյ զոյն։

Եւ առեալ ալեքսիանոս այլ կարկատուն կտաւ մի, եդեալ զգլխովն եւ ծածկեաց զերեսն իւր. իբր եւ եղանց պան մի գիշերոյն՝ իմացաւ կինն զխորհուրդսն. Զինչ եւ աղաղակ բարձեալ լայր։ Եւ՛ յարուցեալ դռնապանին ետես զդուռնսն բացեալ. եւ վառեցին ջահս եւ ընթացան ՚ի յորոնել։ Եւ՛ ՚ի յորնելն առ ոտն կոխէին զնա. եւ նա ասէր՝ մի՛ նեղէք զիս. թէպէտ աղքատ եմ, այլ մարդ արարած եմ, Եւ՛ իբրեւ էջ առ եզր ծովուն. եգիտ նաւ մի որ երթայր յեդեմ. եւ ասէ ցնաւավարն. որդեակ՝ տար զիս յեդեմ, եւ ես յաղօթս առնեմ վասն քո։ Ասէ նաւավարն. աղքատիկ ընդէ՞ր ծածկես զերեսդ քո. եւ ո՞չ բանաս։ Եւ՛ նա ասէ, զի խստակրօն վարդապետի աշակերտ եմ. եւ նա պատուիրեալ է ինձ թէ՝ մի՛ հայիր ՚ի մարդ եւ ո՛չ յձ, եւ մի բանար զերեսդ։ Եւ՛ մտեալ ՚ի նաւ՛ հասին յարապօլիս. եւ անտի ՚ի կիլիկիա. եւ անտի յեդեմ. եւ յեդեմէ ՚ի լեառն սինա՝ զոր տր խօսեցաւ ը մովսէսի։ Եւ՛ արար անդ զնշան խաչին ՚ի վր նր եւ ասէ. սա եղիցի ինձ գերեզման եւ տուն յարկի. եւ եկաց անդ ալեքսիանոս ամս 34. եւ էր կերակուր նր ՚ի ծայրից ծառոց եւ ՚ի խոտոց. եւ ըմպելի նորա ջուր անձրեւաց։ Եւ՛ ապա սատանայ ընկէց ՚ի սիրտ նր զկարօտութ եւ զգութ ծնողացն, եւ այնու նեղէր զնա։ Եւ՛ յարուցեալ

էջ

էջ առ եզր ծովուն, և եգիտ նաւ մի որ երթայր
երուսաղէմ և ասէ ցնաւավարն տար զիս յերուս-
աղէմ, և ես վասն քո՛ աղօթս առնեմ: Եւ առեալ
զնա նաւեցին. և իմացեալ դիւացն յարուցին հողմ
և մրրիկ ՚ի ծովուն, և սկսաւ ալեկոծիլ նաւն, և
ոչ կարացին յաղթել: Յայնժամ եկին 7 դևք
չարագոյն քան զառաջինն և ասեն ցմիմեանս. մեք
դորա համբերութիւն գիտեմք. զի սորա զօրութիւն
առաւել է քան զ յոբայն. այլ զայս առնեմք
դմա չարութիւն. զի յարուցանեմք հողմն սաստիկ
՚ի վերայ ծովուն, և տանիմք զդա ՚ի դուռն տան հօր
իւրոյ. զի տեսանելով զաղէտս ծնողացն իւրոց
տայցէ ծանօթութիւն: Եւ հանին հողմն սաստիկ ՚ի
վերայ ծովուն, և տարեալ ընկեցին զնաւն ՚ի դուռն
տան հօր իւրոյ: Իբրև գիտաց ալէքսիանոս թէ
սատանայի էր գործն՝ ասէ. երթամ ՚ի դուռն տան
հօր իմոյ. և անդ կոխեցից զգլուխ սատանայի.
Եւ իբրև ելաւ եզր ծովուն՝ ետես զեփրեմիա-
նոս զհայրն իւր նստեալ ՚ի վերայ ջորւոյ զի երթայր
՚ի քաղաքն իւր. և ընթացեալ ընդառաջ երկիր եպագ
նմա և ասէ. տէր յերկրէ եկեալ եմ վասն անուան
քոյ. պրդ՝ որ ՚ի փշրանաց սեղանոյ քոյ անկանի՝ բա
ւական է ինձ կերակուր. և որ յապիկոյն քում
կաթի՝ բաւական է ինձ ըմպելի: Ասէ եփրեմիանոս
ցեղբայրս ծառայ իւր. որդեակ՝ տար զդա յան-
կելանոյն՝ մեր: Իբրև տարաւ զնա յանկելանոյն՝
Ձիչ և աղալակ բարձին ալքատքն ամ և ասեն. Թէ
դա

դմ սատանայ՝ մեք մեզն ելանեմք։ Այս եղբայրս
աղքատիկ՝ վասն քո զամ աղքատքն՝ ոչ կարեմ հա
նել ասաւ։ Այս ալեքսիանոս․ աղաչեմ զքեզ՝ տար
զիս մինչև յերրորդ դուռն։ Եւ եղբայրս տա-
րեալ զնա աստ ցդռնապանն․ Թող տուր սմա բնա
կիլ յայսմ տեղւոջս․ և եկաց անդ աւուրս 30։
Ապա յետ 30 աւուրն՝ ասէ դռնապանն․ աղքա-
տիկ որի և զնմ ասաց 2 և 3 անգամ վարեաց զնա և
ասէ՝ ել և գնա ասաւ․ քանզի տիկինն մեր սովո-
րութի ունի զալ ընդ այս՝ և երթայ՛ի ծովեզրն
լալ զորդին իւր զալեքսիանոս զտէրն մեր։ Եւ նա
ասէր թէ՝ ես մնամ մեռանիմ, և ոչ գնամ այլ
տեղի։ Եւ յետ սակաւ ինչ աւուրց՝ գայր տիկինն
և առաջի նր ծառայքն․ և ծառայիցն լրբեալք՝
առեալ զհերաց նր քարշէին զնա՛ի վր երեսաց
իւրոց։ Եւ նա ձայնէր և ասէր․ տիկին բարի մի
տար զիս այդպէս առնել․ Թէպէտ և աղքատ եմ,
այլ մյ արարած եմ։ Եւ նա սաստէր աղջկանցն և
ասէր․ Թող տուք դմա բնակիլ յայդմ տեղւոջդ
պանդխտուէ։ Եւ ընդ աղքատիկն նայելով ասէր
տիկինն․ աչքերն՝ իմ ալեքսիանոսին նկու նմանի։
Եւ ելեալ եկաց և ակնաւ լալ ընդդէմ ծովուն և
ասէր․ ջուրք որ՛ի ծովդ էք, մի թէ կլա՛յք զորդին
իմ զալեքսիանոս, ցուցէք ինձ զնա զի նա էր իմ յետ
ին և առաջին մխիթարանքն։ Զի ցաւէին աղիք իմ և
փալարին․ և հեծեծանօք ողբայ սիրտ իմ անդա-
դար։ Աւետաբեր հողմիկ․ մի թէ խապար ունիք և

կամ

կամ զհոտն զիմ ալէքսիանոսին. զի տուրք էր նա ինձ ՚յԱյ, և խնդրուածք ՚ի սրբասէր քահանայից։ Եւ զայս իբր լուեր ալէքսիանոս և գալարէր աղէքնորն, և խորովէր լեարդն, և ոչ տայր ծանօթութիւն յահէ ամենակալին Այ. զոր ասէ ՚ի սբ աւետարանին թէ՝ որ ոչ թողու զհայր՝ կամ զմայր՝ կամ զկին՝ կամ զագարակս վասն անուան իմոյ, չէ ինձ արժանի. և եկաց ՚ի դրունս տան հօր իւրոյ 12 տարի։ Եւ ապա հայեցաւ Ած ՚ի տառապանս նր, և առաքեաց զհրեշտակապետն Գաբրիէլ առնել զհոգի նր։ Իբրև եկն գաբրիէլ ետ նմա ողջոյն և ասէ. եկ ալէքսիանոս մարդ Այ և հանգիր յուրախութիւն երկնից՝ ՚ի վերինն եդեմ, ՚ի բնակութիւն հրեշտակաց. զոր պատմէ պօղոս թէ զոր ակն ոչ ետես՝ և ունկն ոչ լուաւ և ՚ի սիրտ մարդոյ ոչ անկաւ, զայն պատրաստեաց Ած սիրելեաց իւրոց։ Եւ նա ասաց հրեշտակին՝ ներեա սակաւիկ մի մինչև գրեցից զվարս անձին իւրոյ։ Եւ յարուցեալ եառ քարտէզ և մուր ՚ի բաղանեաց, և նստեալ գրեաց այսպէս։ Ես եմ ալէքսիանոս որդին ձեր. հայր իմ եւփրեմիանոս. և մայր իմ անիա. և կին իմ մարգարիտ։ Ողջոյն թագաւորին և քահանայից քաղաքին միաբան ամենայն։ Ով լոյր հայր իմ ծերացեալ. այլ մխիթարեա Ած։ Յիշեա զի դու զայս կեանքս խնդրէիր, և ես զերկնային։ Եւ տուր զերկաթն, և առկուկին փոխարէն ՚ի տնէ։ Ով լոյր մայր իմ և մի տրտմիր. մխիթարեսցէ զքեզ քրիստոս։ Յիշեա զի

դու

ժիւ գայիր և աղջկունքն առաջի քո. և հանեալ նմա
՚ի վր իմ, քարշէին զհերայս ՚ի վր երեսաց իմոց.
և ես լայի՝ ոչ վասն որ զիս քարշէին, այլ վասն որ
լայիր դու և աղիողորմ կականծօք հառաչէիր. և
իմ զնոսա հայեցեալ զգալարէր աղիքս. և ոչ իշխէի
տալ ծանօթութիւն յահէն նց: Մի լար և դու կին
իմ մարգարիտ. զի ահաւասիկ պատրաստեցի ինձ
և քեզ ճանապարհ, որ տանի ՚ի կեանսն յաւիտենից
Եւ ծալեալ զթուղթն եդ ՚ի մէջ ձեռին իւրում
և խփեաց. և նոյն ժամայն աւանդեաց զհոգին իւր
՚ի փառս այ: Եւ իջին 12 հրեշտակք ՚ի ձև մար֊
մնաւորաց և յայտնեցին քաղաքին և ասացին. արիք
գնացէք ՚ի դուռն եփրեմեանոսի՝ և գտէք զմարդն
այ վախճանեալ: Եւ ՚ի մէջ գիշերին դղրդեցաւ
քաղաքն ամ. և վառեցին ջահս և մոմեղէնս՝ և
գնացին գտին, որպէս հրեշտակքն ասացին: Եւ
արկին ՚ի վր նր դիպակս պատուականս. և տեսին
զի թուղթ ինչ գոյր ՚ի ձեռին նր. և կամեցան բա֊
զումք առնուլ զնա, և ոչ կարացին հանել ՚ի ձե֊
ռաց երանելոյն: Եւ մատուցեալ յառաջ քահանայ
մի իմաստուն և ասէ. ոչ է պարտ առնուլ ումեք
զթուղթն, այլ միայն նա որ այսչափ ժամանակս
կերակրեալ է զդա: Եւ ուղարկեցին խնդիր եփ֊
րեմեանոսի. և իբրև եկն՝ երկիրեպագ նմա և
ասէ. մեղայ քեզ սբ աղքատիկ. զի ոչ գիտէի թէ
այսպէս սբ էիր. և մեկնեալ զձեռն և առեալ
զթուղթն եբաց և սկսաւ ընթեռնուլ:

Եւ

Ե՛ւ էր գրեալ յայսպէս.

Ես եմ ալեքսիանոս որդին ձեր. Հայր իմ եմփրեմիանոս. և մայր իմ Աննա. և կին իմ մարգարիտ։ Եւ իբրև լուաւ՝ իսկոյն ձգեաց զթուղթն 'ի ձեռաց իւրոց, և անկաւ 'ի վ̄ր մեռեալ մարմնոյն, և յինքն ամփոփեալ գոչէր և լայր. և ո՛չ կարէին հանել 'ի գրկայ նր̄ զերկիս անուրբս. Եւ եկեալ մայր նր̄ և կինն՝ ո՛չ կարային մտանել առ նա վասն ամբոխին։ Յայնժամ բերին գանձս բազումս և ցանեցին շուրջ զամբոխիւն. և քակեցաւ ամբոխն զկնի գանձին, և ապա կարացին մտանել առ ալեքսիանոս մարդն այ̄։ Եւ անկեալ մայրն 'ի վ̄ր նր̄. և հանեալ զլաչկանս, եդ 'ի վ̄ր երեսաց մանկանն և ասէ. որդեակ իմ, թէ կենդանի ես՝ խօսեա ընդ տառապեալ մօր քո. Եդնէր զերեսն 'ի վ̄ր սրտին՝ և հեղոյր զարտասուսն. և ձայն բարձեալ լայր դառնապէս՝ և ողբայր ողորմ յոյժ։ Եւ եկեալ կին նր̄՝ ընկեց զմատանին և ասէ. արդ՝ ա՛յս է ս̄բ գալուսոյդ սիրելի իմ ալեքսիանոս. մինչև յե՞րբ պահեմ զ յիշելիքս քո։ Եւ ո՞ կարէ պատմել գրով զկոծումն նց̄ բոլոր քաղաքաւն առ հասարակ Եւ յետ բազում լալոյն՝ տարեալ թաղեցին զերանելի նահատակն քրիստոսի զսբ̄ն ալեքսիանոս, և շինեցին եկեղեցի 'ի վ̄ր նր̄։ Եւ կացեալք հայր և մայր նր̄ կենդանի 8 ամ. զկնի փոխման սբ̄յն ծառայելով և սպասաւորելով սբ̄ գերեզմանի նր̄. և յետ այնորիկ հանգեան խաղաղութբ̄ 'ի քս̄։ Իսկ

որբն

սրբն ալէքսիանոս՝ փոխեցաւ ՚ի քս ՚ի հռոմեից ամսոյն
28 ՚ի փառս այ հօր ամէն ։

Բարեխօսութբ կամաւոր աղքատացելոյն վասն քս, և օտարացելոյն ՚ի մարդկային ծանօթութէ քս ած՝ տուր և մեզ ատել զկենցաղոյս զբաղմունս, և մերձիլ ՚ի սրբդ սէց և ընդ ամյն փափագելիդ, ամէն ․

Պատմութիւն Տէր Յուսկան. և Որդւոյ նորին Ստե- փաննոսին.

Թուականութեան ազգիս Հայոց մեծաց, 660 ամին, յերկիրն ըռշտունեաց 'ի գաւառն տոսբայ 'ի գօղայ քաղաքն, որ ասի արտամետ մերձ շամիրամակերտ մեծ դղեկին վանայ։ Էր քահանայ ոմն՝ մեծ ազգի և մեծատուն, զարգացեալ ամ առաքինութբ, անուն նր ստեփաննոս։ Եւ էր յոյժ պարկեշտ և ամօթխած. աղքատասէր և ողորմած. հիւրընկալ և մարդասէր. առատաձեռն և ամենաբաշխ. քաղցելոց կերակրիչ, և մերկացելոց զգեցուցիչ. և այլ ամ բարեգործու-

ծութեա՝ ժիր եւարի։ Նաեւ 'ի պաշտօնս այ՟ և ժամակարգութիս սբյ եկեղեցւոյ, անձանձիր՝ աղօթաւէր. և զի՝ կին նր ամուլ էր և ոչ ծնանէր վասն որոյ միշտ հայցէր տալ նմա պտուղ օրհնութե՝ և ժառանգ սեփհական։ Իսկ.որ զկամս երկիւղածաց առնէ տր, լուաւ աղօթից նր և ետ նց արու զաւակ։ Եւ օր մկրտութեն անուանեցին զնա յուսիկ. և 7 ամաց եղեալ տղայն հայրն սկսաւ գրել 'ի տախտակի և ուսուցանել մանկանն զգիրս ածայինս. զի էր յոյժ հանդարտ՝ շնորհալի՝ և առատամիտ. երկարոգի՝ և քաղցրաձայն. յոյժ հեզ՝ և խոնարհ ծնողացն.և քաղցր և սիրուն յաչս ամենեցուն։ Եւ յորժամ եղև մանուկն յուսիկ 14 ամաց՝ ծնօղքն ետուն զնա 'ի քեռւին իւր առ մեծ վարդապետն և խստակրօն ճգնաւորն՝ անանիա 'ի մեծահռչակ աթոռն վարագայ. զի 'ի նմանէ կատարեալ ուսցի զհին և զնոր կտակարանս ածային սբ գրոց. և կացեալ անդ առ վարդապետն ամս 4 Եղև յոյժ հմուտ և տեղեակ ամ ածաշունչ տառից, և պատուիրանացն այ. և 'ի չափ հասակի լեալ մանուկն յուսիկ՝ ծնօղքն նր կամեցան մուծանել զնա 'ի կարգ քհի։ Եւ հայրն նր ստեփաննոս քահանայն՝ գնաց 'ի վարագ էառ հրաման 'ի վարդապետէն։ Եւ նա հրամայեաց մանկանն յուսկայ գնալ ընդ հօրն 'ի տունն և հնազանդիլ հրամանաց ծնօղացն՝ և առնել զհարսանիսն։ Եւ նա ոչ կամէր. զի ուխտ եդեալ էր ընդ այ սրբութբ պա-

հել

հել զկուսութիւն իւր մինչև 'ի մահ. բայց այժմ ո՛չ իշխեաց ընդդիմանալ հրամանաց վարդապետին. այլ արտասուօք համբուրեաց զաջն, և ելեալ 'ի Վարագայ գնաց ընդ հօրն իւրում 'ի տուն, և արարին զհարսանիսն։ Եւ յորժամ առանձնացան յառագաստին միայն ընդ հարսին, յիշեաց զուխտն իւր որ ընդ Աստուծոյ. այլև զողջախոհն Յովսէփ՝ և զերանելին Ալեքսիանոս՝ յօրինակ կեցեալ իւրն։ Եւ քաղցրութեամբ ասէ ցաղջիկն. գիտասցես՝ քո՛յր իմ ըստ հոգւոյ. զի գրեալ է 'ի գիրս կանոնաց 'ի մէջ առաքելոյն, եթէ ոք դիցէ ուխտ առաջի Աստուծոյ վասն կուսութեան և սրբութեան անձին իւրոյ՝ և ո՛չ պահիցէ մինչև 'ի մահ, այլ ուխտազանց լիցի ամուսնութեան մերոյ, նա ուրացող լինի Քրիստոսի և անէծս ամենայն Աստուծոյ. Ճշմարտութեամբ այժմ ասեմ քեզ զխորհուրդն իմ. զի ես ուխտ եդեալ եմ ընդ Աստուծոյ սրբութեամբ և անարատութեամբ պահել զկուսութիւս իմ մինչև 'ի մահ։ Զի թէ ամուսնութեամբ ապականեսցես զկուսութիւդ քո՝ լինիմ ուխտազանց և ուրացող։ Ասէ աղջիկն. եթէ ամուսնութիւն անօրէնութիւն և ապականութիւն է, ապա զիա՞րդ 'ի մէջ եկեղեցւոյ Աստուծոյ հրամանաւ, և ձեռամբ քահանայից, խաչիւ և աւետարանաւ՝ դնեն պսակ 'ի գլուխ փեսային և հարսին՝ և լինին մարմին մի ըստ հրամանի Աստուծոյ։ Ասէ մանուկն Յուսիկ. ծանի՛ր՝ քո՛յր. զի պսակն զոր քահանայքն դնեն 'ի վերայ գլխոյ մերոյ՝ այն մարմնաւոր է և ապականացու. և ընդ մեռանիլ մարմնոյն

Միոյն՝ անցանելին ընդ նմա ամ փառք և մեծութիք և վայելչութիք նորա։ Իսկ այն կենաց պսակն և փառքն՝ և ուրախութիք սոցին, անանցանելի և յաւիտենական է. և խնկոյն լոյս ածային շնորհացն ծագեաց և սիրտ աշխարհին։ Ե՟ ասէ, ց յուսիկ. որդդիկք ուխտ առաջի այ ծանուկ ՚ի մարդկանէ, զի ՚ի մխասին կացցուք առատ ՚ի տան Հօր քում. և պահեսցուք անարատ սրբութբ զկուսութիւս մեր՝ առ զհոգևոր և եղբայր ըստ հաճոյից կամացն այ։ Ե՟ զայս լուեալ պատասխանոյն՝ ասէ. որ ած մեր պահեսցէ զմեզ յուխտին մերում զոր ուխտեցաք և փրկեսցէ յամ որոգայթից հոգւոյ և մարմնոյ։ Ե՟ ապա ՚ի ծնունկս անկեալ արտասուօք և բազում պաղատանօք՝ յանձնեցին այ զինքեանս։ Ե՟ զկնի աղօթիցն առանձնացեալ զատ ՚ի միմեանց ննջեցին. և յորժամ հարին զգիշերային ժամն, յայնժամ յարուցեալ մանուկն յուսիկ հոգևոր սիրով մխիթարեաց զաղջիկն. և յորդորեաց ջերմ սիրով և երկիւղիւ կալ յաղօթս առ ած։ Ե՟ ինքն ելեալ ՚ի տանէն ուրախութբ գնաց յեկեղեցին ՚ի ժամ աղօթիցն։ Ե՟ այնպէս ահիւն և երկիւղիւն այ՝ կային և մնային ՚ի մխասին անարատ սրբութբ՝ զամս տասն և երեք անյայտ ՚ի մարդկանէ. բայց միայն ծածկագիտին աստուծոյ յայտնի էր։ Ե՟ ապա քահանայն ստեփաննոս խորհեցաւ ձեռնադրել զորդին իւր քահանայ. վասն որոյ կոչեաց զանանիա վարդապետն և հանդէս մեծ արարեալ բազմութբ եպիս-

կոպո

կոչուսայ՝ վարդապետաց՝ քահանայից, որք ամենեքին կամեցան և ձեռնադրեցին զՅուսիկ քահանայ. և արարին ուրախութիւն մեծ հոգևոր և մարմնաւոր զաւուրս 7։ Եւ յետ երկուց ամաց՝ ի թուին 675 ամի սուրբ քահանայն Ստեփաննոս՝ փոխեցաւ առ Քրիստոս։ Եւ սուրբ քահանայն տէր Յուսիկ՝ օր աւուր կրթէր զանձն իւր պահօք և աղօթիւք. մաքուր սրբութեամբ, և ամենայն առաքինութեամբ։ Եւ յետ ժամանակաց ինչ եղև գալ զօրայն Թաթարաց յարևելից՝ ի գերել զաշխարհս Հայոց. Եւ գերեալ զբազումս՝ ի գաւառէն Տոսբայ և յՌշտունեաց՝ և դարձան՝ ի տեղիս իւրեանց բազում աւարաւ։ Եւ ընդ բազմաց գերելոցն՝ գերեցաւ և անուանեալ կինն Յուսիկ քահանային ՚ի գիւղաքաղաքէն Արտամետոյ. և տարեալ ՚ի Շահաստան քաղաքն Թավրէզ վաճառեցին զնա կնոջ միոյ բոզանոցի, որ է պոռնկախառանից։ Եւ կինն այն բոզանոցի՝ էր հաւատացեալ Քրիստոնեայ. իբրև գիտաց իրիցկինն թէ՝ բոզանոցն Քրիստոնեայ է։ Աղաչեաց զնա և ասաց թէ՝ ես իրիցկին եմ պարկեշտութեամբ կացեալ և անմերձ ՚ի խառնակութենէ անօրինաց։ Զի այն Թաթարն որ զիս գերեաց յառաջին օրն հիւանդացաւ, և Աստուած իմ պահեաց զիս անփորձ ՚ի մեղաց. վասն որոյ՝ աղաչեմ զքեզ տիկին ոչ տալ զիս ՚ի գործ մեղաց զի գիտեմ կել, պաս նկարել. այս է ասղրշում բանյնել և այնու քեզ առաւել վաստակ առնեմ, և ՚ի մեղաց զատ մնամ. զի կին քահանայի եմ սրբութեամբ կեցեալ

կեցեալ՝ և գարշիմ 'ի խառնակութենէ անօրինաց։ Զայս իբրև լուաւ թագաւորն 'ի կնոջէ իւրմէ ասաց ըստ կամաց նորա։ Եւ երէցն յուսիկ. ել 'ի խնդիր ամուսնոյն իւրոյ. և գնացեալ եգիտ անդ 'ի շահաստան քաղաքն Թավրէզ. և կացեալ առաջի թագաւորին 'ի կերպ մուրացողի։ Եւ հարցեալ ցնա թագաւորն ասէ. ինչ մարդ ես. և նա ասէ. երէց եմ և գերոյ տէր։ Եւ կինն այն եցոյց նմա զիւր ամուսինն. և 'ի խօսիլն իւրեանց ընդ կնոջ իւրոյ, տեսանէր թագաւորն զի շունչ քահանային բուրեաւ իբրև զկոյս եղանէր, և զարմացեալ միտ նէր 'ի բերանն իւր նշան անմեղութեան նորա։ Եւ կինն թագաւորին հարցեալ և գիտաց թէ դեռևս տղայ ոչ է եղեալ նորա։ Յայնժամ աղաչմամբ խնամոյն ոյ ասաց թագաւորն ցերէցն թէ 'ի քեզանէ իրայ մի խնդիր ունիմ դու զայն ինձ տուր՝ և ես զկինդ քո տաց քեզ ձրի։ Ասէ երէցն. զինչ է խնդիր քո տէրն. և նա ասաց. քեզ որդի տալոց է Աստուած. և այն քահանայ լինելոց է։ Զայս հայցեմ 'ի քէն տուր հոգւոյ իմոյ զառաջին պատարագն որդւոյ քոյ 'ի քահանայութեան և 'ի թողութիւն բազում մեղաց իմոց։ Ասէ երէցն. եղիցի ըստ բանի քում. և ընդ խնդրուածս սրտի քո՝ տէր կատարեսցէ։ Ասէ թագաւորն. ահա կին քո անփորձ 'ի չարեաց. և անմեղ 'ի յանօրինաց։ Եւ ահա տամ ես 500 դեկան ձեզ 'ի պէտս շինութեան, երթայք ողջութեամբ և խաղաղութեամբ։ Եւ առեալ երէցն յուսիկ զկինն

իւր

իւր՝ և եկեալ ՚ի գիւղն իւրեանց արտասուօ-
աղաղէին շինութիւն իբրև զամս 2։ և յաճախ շինու-
թեան տէր, ասէ՝ երէցն ցամուսինն իւր․ դու ինք-
նին գիտես զի տէր շինութիւս մեր զորս արարաք
և տէր կանխեաց․ կարասիք մեր զոր այժմ ունիմք,
այս տէր ՚ի պարգևաց ընչից բողանագին է զոր
շնորհեաց մեզ, և համառօտ խնդրեաց․ իբր թէ
՚ի մէնջ եղելոյ որդւոյ առաջին պատարագն նմա ՚ի
քաւութիւն և ՚ի թողութիւն մեղաց իւրոց․ և զի մեք
ուխտեցաք առաջի տն, զի սրբութեամբ պահեսցուք
զկուսութիւս մեր մինչև ՚ի մահս մեր․ և ուստի
ծնանիցիս դու որդի՝ որ այն լինիցի քահանայ․ և
զխնդրուածս տիկնոջն այնորիկ կատարեսցէ։
Այս իրիկնին․ տէր՝ համապազ ընդ իս ասէ թէ՝
առանց հրամանին տն տերև մի ՚ի ծառոց ոչ անկանի
արդ՝ զոր ինչ հրաման տնէն՝ օրհնեալ եղիցի յա-
ւիտեան։ Այս քահանայն յուսալից․ ես երթայց ՚ի
ուր եկեղեցին՝ և անդ ՚ի տուէ և ՚ի գիշերի աղօթ-
իւք պաշտամամբ և պատարագօք աղաչեսցէ զտր տծ.
և դու ՚ի տան քում ՚ի սենեկի աղօթեա միշտ ջերմ
արտասուօք, թերևս մարդասէրն տծ յայտնեսցէ
մեզ զհաճոյս կամաց իւրոց։ Իսկ ՚ի վերայ այսմ ուխտի
անցին ամք իբրև երեսուն, յազգ ժամանէն տն եկե-
նուիրակ ՚ի ռոմ եկեալ վարդապետ մի ատենաբանաս
անուն․ յոյժ առաքինի և Ճգնազգեաց․ զգաստ և
պարկեշտ յամ Ճանապարհս տծային՝ յոյժ ծերա-
ցեալ ալևօք, գայ ՚ի քաղաքն արտասուա, և կացեալ
անդ

անդ զմտաւորս ինչ։ Եւ՚ի կիրակի գիշերի՝ զհին առանձնական աղօթիցն, տեսանէր տեսիլ երազոյ զի էր առ յուսիկ քահանայն զարդարեալ սպիտակ և պայծառ քահանայական զգեստիւ. և խաչ գաւազան ոսկիազօծ՝ ականակուռ ընդելուզեալ մարգարտօք ծաղկեալ շուշանօք յաջոյ ձեռին նր, և յահեակ ձեռին սբ աւետարան։ Եւ՚ի գլուխ գաւազանին՝ եդեալ բուսեալ կանաչաստղ։ ըստ տերևով և մեծավայելուչ վարդ մի բոլորազարդ ծիրանածաւալ և կարմրափայլ, որպ զհուր՚ի վառ. և զայս հուրեալ՚ի տեսլենէն զարթեաւ։ Եւ զհին առձակման առաւօտեան ժամուն՝ վարդապետն այն, կոչեաց առանձին առ ինքն զտր յուսիկ քահանայն հասարեալ յաւանդատունն, և երդմամբ եհարց զնա վս վարուց և առաքինութեն նր։ Իսկ նա՝ յառաջ ոչ կամեցաւ յայտնել նմա բան ինչ մինչ որ ընդ բանիւ արար զնա վարդապետն. և այսպ քահանայն յուսիկ, սկսաւ պատմել նմա խոստովանաբար զամ մի ըստ միոջէ։ Եւ վարդապետն ստեփանոս՝ հիացեալ ասէ. օրհնեալ է ած որ տայ զօրութի և համբերութի սիրողաց իւրոց։ Եւ այս յետ հոգևորական մխիթարութեն ասէ վարդապետն ց տէր Յուսիկ. գիտես որդեակ՝ զի՚ի սկզբանէ զնախնիքն մեր՝ արու և էգ ստեղծեաց, զի ամուսնութբ աճեսցին և լցցեն զերկիր. որպ և առաքեալն պօղոս ասէ պատուական է ամուսնութի. վասն որոյ պատուիրանագրութբ աձ ես տամ ձեզ վերստին հրաման

ման ամուսնութե՛ ձերոյ։ Այս յետ աւուրց ինչ, յղացաւ կինն որ յուսկայ. և ետ ծնունդ զաւակ արու. զղաւնին ամբիծ զոքն սահմաննոս, որ կրթեալ վարժեցաւ 'ի կրօնս ճգնաւորութե։ Եւ ջրթափեալ եհաս 'ի գիտութի բարւոյ և չարի․ սկսաւ հետևիլ բարեաց և խորշիլ 'ի չարեաց պարկեշտ վարուք և ուղիղ գնացիւք․ կրթէր զան-ձըն իւր 'ի պահս և յաղօթս սրբութ․ հեռանալով 'ի լկտի և յանմիտ բարուց կանանց 'ի տխ տղայու-թե, և 'ի հասակն մանկութե․ զկատարելոյն ունէր զինքեան զգաստութ․ խոհեմ և իմաստուն․ ժուժ-կալ և համբերօղ․ ստումնաժէր և ողորմած․ հլու և հպատակ հրամանաց ծնողացն. հեզ և հանդարտ առ ամենն։ Եւ եղև յաւուր միում ան-նալնմ 'ի ջաղացն՝ տանիլ ցորեան 'ի տանէ իւ-րեանց 'ի գեօղն յանկիլ առ 'ի աղալ յալօրիան։ Եւ զի էր յաւուրսն յայնոսիկ սղութի հացի․ և աղքատաց յոյժ տառապեին. և ետես զի բազում աղքատք հա-ւաքեալ էին 'ի դուռն ջաղացին։

Եւ ինքն բարեսնուն պատանին սահմաննոս՝ բա-ժանեաց զամ ցորեանն աղքատաց կոյս կոյս և ճնաց խորգն դատարկ։ Այս ամուշս 'ի մարդկանէ ելից զայն մանր աւազով, և պերճակ մոխրով. և առաց տման օգնել ինքեան և բառնալ գրաստուն իւրոյ և բարձեալ զէշն եբեր յարտամեռ վարեաց զէշն 'ի բակն իւրեանց. և ինքն փախուցեալ գաղտաբար անկաւ 'ի Ճանապարհ և գնաց 'ի քերկրի։ Իսկ ե-

րէյն

ըՏեալն յուսինն՝ առեալ զբեռն 'ի յիշոյն, եւ տարած
'ի տունն. եւ մայրն բարձեալ զբեռն էհան ալիւր՝
եւ արար խմոր. եւ հասուցեալ զհայն՝ ասաց երե-
խունն. եկ 'ի դուրս եւ տես զորդայն՝ եւ ասա որ գայ
հաց ուտէ, զի քաղցեալ է. զի կարծէին թէ՝ ընդ
տղայոն գեղջին 'ի խաղ է. կամ թէ աշխատեալ
'ի ճանապարհէն եւ ննջեալ է 'ուրեք յորմի տակ, եւ
կամ 'ի տանիս: Եւ ելեալ յուսինն շրջեցաւ ընդ
գիւղն բոլոր՝ եւ ոչ եգիտ: Եւ մայր յոյժ տագնա
պէր մտօքն թէ՝ զինչ եղեւ տղայն: Եւ յերեկոյին
հասեալ՝ առաւօտեալ հովւային ծնողքն, զի մինչ 'ի
յայն մնային՝ թէ ուր եկեալ է, երեկոյին հասեալ
'ի տունն գայցէր. եւ զգիշերն ամ անքուն կացեալ
ծնողքն հովւային զտղայն: Եւ մանաւանդ թէ՝ ա
ռաւե՛լ եւս մայրն ընդ մայրական գթոյն աղեկիզեալ
լայր դառնապէս. ո՞չ եւ է՞ սովորութ մօր հովուալ
զտղայս. վայ՝ թէ քաղցեալ է. եւ եղուկ՝ թէ ծա-
րաւի է. ոհ թէ զինչ պատահեցաւ նմա. ո՞ւր
է՝ եւ կամ ցխարդ կեայ: Եւ այնպէս զգիշերն ամ
աղեկիզեալ լային դառնապէս հայրն եւ մայրն: Եւ
'ի վաղիւն գնացին ասա եւ անդ. 'ի գիւղ եւ 'ի քաղաք.
գնաց հայրն 'ի յուսումն՝ եւ մայրն 'ի վան հարցին եւ ոչ
գտին, դարձան 'ի տունս իւրեանց՝ եւ լային անմխի
թար տրտմութբ զցայգ եւ զցերեկ: Եւ այս յետ
10 ամաց հանդիպեալ ումն 'ի ծանօթից նց եւ ե-
տես զնա 'ի լայ տխուր դիմօք: Եւ հարցեալ զխրատայ
զպատճառն եւ ասաց թէ՝ զստեփաննոսն ես տեսի

այս

այս ինչ օր'ի գիւղն կոչանի. և ասայր թէ՝ ինչ
քանի եկեալ ես աստ. և նա ասաց թէ՝ հայրն իմ
յուղարկեաց զիս երթալ'ի քերկրի'ի պէտս այս
ինչ քանի: Եւ նոքա ուրախացեալ օրհնեցին զայրն
և զճանապարհն նորին: Եւ յարուցեալ հայրն տէր
յուսիկ գնաց'ի քերկրի. և ել'ի վանս արդելան,
և ետես զողայն, և խնդութեամբ լցեալ ասաց. որ-
դեակ՝ զի՞նչ գործեցեր ընդ մեզ. մայրն քո՝ և ես՝
տառապեալ լալով աչօք՝ և որոնեալ խնդրեցաք
զքեզ'ի վանս և յոստան և'ի գիւղն այս: Եւ պատաս-
խանի թէ՝ մայրն քո հայ հասոյ՝ ևս ելեալ շրջեցայց
ընդ ամ գեօղն և ո՛չ գտի զքեզ: Եւ ասաց ստեփաննոս
թէ՝ ուստի՞ արար մայրն իմ զհացն: Ասէ երէցն.
ալիւրէն զոր դու բերիր'ի ջաղացէն: Ասէ ստե-
փաննոս թէ՝ այն ալիւր որբ էր: Եւ հայրն ասէր.
որդեակ՝ ցորեան տարար'ի ջաղացն՝ և ալիւր բերիր
զի՞արդ չէր ալիւր: Եւ այս հռչակաւորմայն.
բանն 'ի սիրտն ստեփաննոսին. և ասէ ցհայրն. տէ՛ր
յորժամ հասի ես'ի ջաղացն, տեսի անդ բազում,
աղքատս՝ որք հայցէին յինէն ողորմութի. և ես ետու
նց կո՛ւյ կույ զցորեանն ամ, և մնաց խորգքն դա-
տարակ: Այս հնարս իմացայ և լցի զնոսա մանր
աւազով և գերմակ մոխրով. և բարձեալ իշոյն
բերեալ'ի գիւղն ալար զգրաստն բեռամբն'ի
քակն մեր, և ես փախեայ. զի վախեցայ'ի քէն և
'ի մօրէն իմմէ, թէ ծեծէիք զիս, և կամ տրտմէիք
զինէն. վասնորիկ փախեայ և եկի աստ: Ցայն-
ժամ.

ժամերգեցին յուսիկ՝ անկած յերկիր՝ և երկրպագութեամբ գոհանայր զՔեզ. և ապա ուրախութբ լցեալ և ասէ. օրհնեալ է Ած որդեակ որ ՚ի ձեռն քո արար զայդ սքանչելիսդ։ Եւ արդ՝ արի որդեակ՝ զի երթիցուք ՚ի տուն մեր առ մայրն քո. զի և նա յոյժ տագնապի վն քո. և ՚ի տեսանելն զքեզ ուրախասցի ՚ի վն քո։ Ասէ Ստեփաննոս. մի արասցէ Ած որ այլ ես ՚ի յայս վանացս ելանեմ. աստ կեցայց որ քան եմ կենդանի. և աստ մեռայց և թաղեցայց։ Եւ ՚ի շատ աղօթելն և ՚ի ստիպելն հայրն զորդին թէ՝ եկ որ երթամք ՚ի տունն մեր. գան ժողովին միաբանքն ուխտին՝ և ասեն ցնա. որդի երթ գնա ընդ հօրն քում, և տես զմայրն քո. և յետ աւուրց ինչ դարձեալ դու եկ աստ ՚ի վանս առ մեզ։ Եւ նա ոչ լըւաւ նոցա և ոչ հաւանեցաւ գնալ ընդ հօրն իւրում։ Եւ իբրև ոչ կարացին հաւանեցուցանել զտղայն, ապա ասեն միաբանքն ուխտին ցհայր մանկանն։ Տէր յուսիկ. արդ՝ արի դու և երթ գնա ՚ի տուն քո՝ և առեալ զմայր տղային բերցես աստ, զի և նա տեսցէ զտղայն իւր։ Եւ այնպէս մնաց Ստեփաննոս ՚ի նոյն վանքն արգելան. և վարժեալ ածային գրոց գիտութբ՝ եղև աբեղայ։ Եւ հայրն ասաց նմա զգտերելն մօրն և զգաղտիլն և զխնդիրն բոզանագին։ Եւ նա ՚ի պատարագին սկսաւ յիշել զբերին, յայնժամ տեսիլ աչհեղ և զարմանալի երևեցաւ նմա. քանզի ափշութի կալաւ զնա. և տեսանէր զինքն յերկիր աբեան ծալու մի. և կինն այն

թէբէ

քերթի 'ի մէջ արեան ծովու. Եւ որքան նորընծայից
քահանայն զաղօթս սրբոյ պատարագին ասէր՝ կէին
այն 'ի դուրս դայր արեան ծովէն. և ելեալ արտաքս
եդաւ 'ի կամաքն անաղտ, և մաքուր արեան ծովէն
և 2 պատարագի չափ յամեցաւ և ապա արձակեաց
զպատարագն: Եւ 'ի հարցանել ծերոյն զպատճառ
յամենալոյն, ապա ասաց նա զտեսիլն զոր ետես.
և որք լուանն՝ ուրախացեալ փառս ետուն Այ:
Եւ 'ի վաղիւն հարկիւ աղաչեցին զնա ասել՝ և
հայցէին 'ի նմանէ պատարագ մատուցանել. և նա
ոչ էառ յանձն. այլ այն մին պատարագաւն եկաց
զամ ժամանակս կենաց իւրոց ասելով թէ՝ արեան
ծովուն ոչ եմ կարօղ ընդդէմ կալ. և կացեալ 'ի նոյն
վանս արգելան. և անդ վախճանեալ եղև վարդապետ
ճշմարտութեն: Եւ յերկարեալ 'ի բազում աւուր
բարի և առաքինասէր վարուք 'ի հաճոյս կամացն
Այ. և եղև 'ի վերջովմանց ժամանակաց և յասպա-
տակմանէ հեռի պատերազմաց այլազգաց ելանել
սրբոյ վարդապետին ստեփաննոսի՝ յերկրէն տարբե
րունոյ՝ 'ի սբ մենաստանէն արգելանայ: Եւ գնա
ցեալ 'ի սբ լեառն որ կոչի խաչ գլուխ: Ուր սբ
առաքեալն հայոց թադէոս. և. յետ նր սբն գրի-
գոր լուսաւորիչն մեր խաչ էին դրոշմեալ մա-
տամբն 'ի գլուխ լերինն. և օծեալ լերինն 'ի վեր կար
ծըր վիմին յանապատն սրբոյն սահակայ պրթեւի հայ
ոց հայրապետին. ուր բազում ճգնաւորք և խս
տակրօն միանձունք բնակէին անդ: Որոց էր ա-

ռաջ

առաջնորդ մե՟ վարդապետն գրիգոր վկայասէրն
հրեղէն լեզուն. որ էր այր կորովամիտ և բանիբուն
վարժեալ 'ի գիրս ածային հին և նոր կտակարա-
նայն։ Եւ գնացեալ անդ 'ի յանապատն սքէյն խա-
հակայ մե՟ վարդապետն ստեփաննոս՝ և անդ անտա-
նելի և խստակրօն ճգնութ՟ կատարէր ածահաճոյ
վարս իւր։ Եւ քանզի ո՛չ թաքչէր քաղաք որ 'ի վե՟
լերինն կայցէ. և ո՛չ լուցանեն ճրագ և դնեն ընդ
գրուանաւ, այլ 'ի վե՟ աշտանակի զի ամե՟ն որ 'ի տան
են իցեն, զլոյսն տեսցեն։ Այլ եւ լանէր համբաւ
ճգնութե՟ վարուց նո՟ ընդ ամ՟ շրջակայ գաւառն
և յամ՟ հեռաւոր տեղիս. և գային առ նա բա-
զում դիմահարք և ախտաժէտք և պէսպէս ցա-
ւագարք. և աղօթիւք մե՟ վարդապետին ամե՟ն ըստ
հաւատոյ իւրեանց անուամբն քի՟ ած՟ գտանէին բժ՟
բժշկութի և զառողջութի հոգւոյ և մարմնոյ. և ու-
րախութբ դառնային 'ի տեղիս իւրեանց փառաւորե-
լով զքրիստոս։ Եւ այնքան տարածեցաւ համբաւ
սքանչելեաց նո՟ ը՟ ամ՟ երկիր, մինչ զի այլազգիքն
և մահմետականքն՝ էս ամե՟ն լուեալ զարմանային։
Եւ ոմանք 'ի նոցանէ հայհոյէին զնա. սուտ և
խաբեբայ կարծէին զնա ասելով թէ՝ այսպիսի
հրաշագործութի և քարամաթ՝ միայն ած՟ է գործ
և ո՛չ հողեղէն մարդոյ։ Եւ մե՟ ոմն 'ի յանաւաւ
յանօրինայն, չարագործ և ժանդաբարոյ, որոյ
անունն էր իւսիւֆ. 'ի բերդէն յամկոյ՝ արուեստ
իւ մանգործ, որ էր ղասապ լաւ չար բարուց
իւրոյ

իւրոյ. կամեցաւ նենգութեամբ փորձել զսուրբ վարդա-
պետն. և զնա հրաշագործութիւն և զբարի համ-
բաւն սորա լսել և քամահել. Եւ եկեալ գնայ ՚ի վան-
քն յերեկոյն՝ յանապատն սորին խաւարակաւ. զինքն
քրիստոնեայ ասելով, զի կամ գիտէր զլեզու հայոց
և ասէր ՚ի մտի իւրում թէ՝ հոգևոր բժշկութիւն և
օգնութիւն ոչ կարեմ խնդրել և տեսանել. այլ կամիմ
մարմնական ինչ կերպիւ փորձել զսքանչելեաց համ-
բաւ քրիստոնէից. Եւ դնէր ՚ի մտի իւր զկոշն՝
զոր ՚ի վերայ ոտին կոտորէր զմին ՚ի խանութն. հայր
իւր անուանեալ զկոշն՝ և ասէր թէ, ՚ի չոր փայտս
այս երևեսցի նշան ինչ, այս հաւատամ թէ ճշ-
մարիտ է հաւատ քրիստոնէից՝ և համբաւ սքանչե-
լեացն քո, և սիրողաց իւրոց. Եւ մտեալ առ սուրբ
վարդապետն ստեփաննոս իբրև զքրիստոնեայ, երկիր
պագութիւն մատուցանէր և հայցէր բժշկութեան աղօթից
նորա սրբոյ մարմնական ինչ պարգևս եկեղեցւոյն և
վարդապետին. և քրծնելով աղաչէր, և կեղծա-
ւորութեամբ ասէր աղաչեմ զքեզ յիշել զհայրն իմ
արժանաւոր աղօթս քո ՚ի ժամ սուրբ պատարագին.
Եւ սուրբ վարդապետն ասէ ցնա. զինչ է անուն հօր
քոյ. Եւ նա ասէ. կոշիկ է անուն հօր իմոյ տէր հո-
գևոր. Եւ այն գիշերն զի էր կիրակի՝ և յարութեան
տօն տէրունի. սուրբ վարդապետն ստեփաննոս՝ առա-
նձնական աղօթս իւր զոր ՚ի գիշերի մատուցանէր,
արտասուահառաչ պաղատանօք հայցէր յԱյ ողոր-
մութիւն և բժշկութիւն և պայծառութիւն կոշկին.
Եւ

Եւ ՚ի վաղիւն եկեալ մսագործն ՚ի վանայն հան-
քուրեալ զվարդապետն՝ և գնայ ՚ի տուն իւր ։ Եւ
իբրև էհաս մերձ խանութին՝ էառ զհոտ անուշու-
թե. և բացեալ զդուռն խանութին, ետես զկոճն
զի կանանչացեալ էր ազգի ազգի տերևովք. և ու-
ղէշ արձակեալ՝ որ ոչ էր տեսեալ ակն մարդոյ ։
Եւ ապա հոգոց հանեալ և արտասուահոս ու-
ռուք երանի տայր քրիստոնէիցն և իւրեանց հա-
ւատոյն ։ Եւ ընթացեալ ՚ի տունն առ ընտանիսն
և յամ բնակչայն, պատմեաց զմեծ և զարմանալի
հրաշն որ և ամենքն եկեալ տեսին զսքանչելիսն, և
հիացեալ փառս ետուն այ և երկրպագեցին ՚ի հա-
ւատոյն իւրեանց ։ Եւ ապա մսագործն իւսիփ առեալ
զկոճն այնպիսի կանաչացեալ շքեղութբ եդ ՚ի վր
գլխոյ իւրոյ. և ամ ընտանեօքն և ազգականօքն
գնացին առ սբ վարդապետն ստեփաննոս ՚ի վան-
քըն էրերնայ. անկան առ ոտս նր և հայցէին զներո-
ղութի և զթողութի յանցանաց. և ասէր թէ՝
հայր սբ՝ ես խաբէութբ փորձեցի զքեզ. և ապա
խնդրեաց զմկրտութի ։ Եւ սբ վարդապետն մ-
կրտեաց զնա ամ ընտանեօքն և ազգականօքն՝ յաղ-
բիւր անապատին սբյն սահակայ զոր ակն էր և տե-
սին ամենքն լոյս սաստիկ իջեալ յերկնից ՚ի ժամ սբ
մկրտութե վկայ սքանչելեացն այ. և եղև ուրա-
խութի և ցնծութի մեծ ամ քրիստոնէից ։ Եւ ապա սբ
վարդապետն ստեփաննոս եմուտ ՚ի տաճարս սբյն
սահակայ և արտասուալից պաղատանօք խնդրեայ

յայ

լեալ, զի այնու կանանչացեալ կոծիւն, թաղում պատուոյ առողջութիւն եղիցի։ Եւ ևս 12 ազգի զանա զան ախտից առողջութիւն լիցի․ և մանաւանդ թէ կատարեալ շանց և այլ ամ գազանաց որք խածա- տեն զմարդիկ։ Նաև ականջացաւոյ՝ և ատամնա ցաւոյ՝ բերանացաւոյ՝ գլխացաւոյ՝ փորացաւոյ՝ ՚ի ծաղկաբերութիւն կանանց՝ ՚ի ջերմացաւոյ՝ ՚ի դի- ւասարսուռ դողմանց՝ ՚ի յախտից չար բորոտու թեանց՝ և յամ հիւանդութեանց․ որք հաւատով դի մեալ զան հեռաւորաց և մերձաւորաց՝ առցեն զառողջութիւն իւրաքանչիւր ցաւոյն։ Եւ զկնի․ ա զօթիցն՝ ապա ետես մէ վարդապետն, զի ձեռունք տաճարին բացան․ և յերկնից սաստիկ լոյս մ[illegible]յ- ղատակեալ եմուտ ՚ի տաճարն․ և ընդ լուսոյն բազ- մութիւնք զօրաց հրեշտակաց՝ և ՚ի մէջի նոցին ահե ղակերպ և զօրաւորթատեսիլ երիտասարդ մինատ է ՚ի վերոյ ջորեքկերպեան աթոռոյ, զոր երեք սրբեան քաղցրաձայն բարբառով բերեալ էին ՚ի վերայ մէջ սեղանոյն։ Եւ նա ինքն քրիստոս ձայնեաց առ մէ վարդապետն սարեփանոս և քաղցր բարբառով ա սաց․ կատարեցին խնդրուածք քո զոր հայցե- ցերն և զոր հայցեմ ով սիրելի իմ․ և ապա անյ- փոփոխելի տեսիլն։ Եւ յայնմ օրէ մինչև ցայսօր և առ յայսմ՝ համատացեալք և անհաւատք, որք ՚ի հեռաւորաց և ՚ի մերձաւորաց դիմեալ զան հաւատով և յուսով յուխտն ՚ի վանքն մէջն սահա կայ, առնուն զկատարեալ առողջութիւն հոգւոյ և

մար

մարմնոյ. և զխարազանումն ամ յաւէտ շնորհօքն քո և աղօթիւք տր յաւսկայ որդւոյն ստեփաննոս վրդապետին։ Եւ ՚ի յաւուրս աղուհացիցն՝ զկնի տօնի սբյ լուսաւորչին՝ ՚ի կերակէլի առաւօտուն, զինն գիշերոյին ժամուն՝ սբ վարդապետն ստեփաննոս գնայ առանձին յարևելեան կողմն տաճարին. և սբ իւրում սովորութեն, ՚ի ծունկս անկեալ արտասուաբուղխ աչօք աղօթէր առ ած տարածմամբ ձեռաց մինչև ցերրորդ ժամ աւուրն։ Եւ ետես զքս մեծաւ փառօք իջեալ ՚ի վր բարձր դղեկին ամպոյ բերդի եկեղեցւոյն, զոր յառաջագոյն շինեալ էր սբ առաքելոյն թադէոս. և եկաց մնաց անդ իբրև ժամ մի ՚ի տեսութե մխիթարութե սբ վարդապետին և ապա վերացաւ յնէս։ Եւ յետ անցանելոյ ամաց երկոտասանից, յամսեան մայիսի 15՝ յաւուր համբարձման փրկչին մերոյ՝ յետ սբյ պատարագին, եկեալ սբ վարդապետն ստեփաննոս և գնաց ՚ի լեառն խաչ գլուխ ուր սբ առաքելոյն թադէոս. և յետ նր սբն գրիգոր խաչ դրոշմեալ օծեալն, զոր յառաջագոյն յիշեցաք։ Եւ զի ազդմամբ սբ հոգւոյն յառաջագոյն գիտաց զվախճանն իւր. և անդ ՚ի լերինն առաջի սբ խաչոյն՝ զծունկսն ՚ի վր ապառաժ վիմի միոյ եդ. յորում հետք նշանացն և տեղիքն յայտնապէս երևին տեսիլ սքանչելեաց առն այ սբ վարդապետին ստեփաննոսի։ Եւ անդ բազկատարած մաղթանօք և յորդահոս արտասուաւք հայցէր յայ, զի առաքեսցէ նմա զհրեշտակ

բանի

քարի և խաղաղութե՛ որ քաղցրութիւ ամենեցուն
զՀոգի իւր. և անխռով խաղաղութի անցուցե
ընդ դասս օդային այսոյն չարութե որք են ՚ի ներ
քոյ երկնից։ Նաև մանաւանդ խնդրեմ զպէսպէս
Հայցուածս մեր ամէն՝ Ձի խաղաղութի. քրիստո
նէից անդորրութի. եկեղեցեաց Հաստատութի.
Հայրապետաց ուղղափառութի. վարդապետաց
ամենանձիր քարոզութի. քահանայից սրբութիւն.
կրօնաւորաց արիութի. իշխանաց պտղաբերու
թի. պարտիզաց առատելութի. խաշանց և անասնոց
անսխալ ծննդականութի. տանց շինութի արանց
խոհեմութի. կանանց պարկեշտութի. երիտասար
դաց ողջախոհութի. կուսից զգաստութի. տղայոց
պահպանութի. ծերեաց լիութի. աղքատաց յոլովու
թի. ծովու խաղաղութի. ամպոց քաղցրութի. անձ
րևաց յորդութի. գետոց Հանդարտութի. Թագա
ւորաց Հաշտութի. բռնաւորաց խաղաղութի. սողնոց
և ամ վնասակար զեռնոց՝ և Թիւնաբեր ճճեաց
վերացումն. Հիւանդաց առողջութի. տկարացելոյն
զօրութի. գլորելոյն կանգնումն. նեղելոյն անդոր-
րութի. և ամ վիրաւորելոյն փարատումն և առող
ջութի. մեղաւորաց դարձ և ապաշխարութի. ննջե
ցելոյն Հանգիստ և ողորմութի. երկնից արքայութի.
Եւ ապա յետ աղօթիցն՝ ասես ՚ի վր ծնկան յարև
մտեն ՚ի Հիւսիսոյ կողմանէ ամպ լուսաւոր. և ՚ի վր
ամպոյն տիրամայր մը ածածինն, որ ունէր ՚ի գիրկն
իւր՚ զորդին մեծին լուսաւոր դիմօք. և 2 Հրեշ-
տակք

տունկք եղեն, դասակ լուսաճաճանչ և աստղափայլ 'ի
վրի գլխոյ տիրամայր սրբ ածածնին· Եւ ձայն եղև 'ի
լուսափայլ սրբ մանկանէն առ սրբ վարդապետն որ
ասէր· կատարեսցին ամ խնդրուածք քո, զոր յա-
ռաջագոյն խնդրեցեր· և զոր այժմ խնդրես՝ որք
հաւատով աղաչեն զիս· ապաւինելով 'ի բարե-
խօսութիւնք քո՝ ես կատարեցից զամ խնդիրս նց· և
դու ևս և վայելեա զանսպառ ուրախութիւն զոր
պատրաստեցեր դու քեզ քոյին անճառանելի ճգնու-
թբք։ Եւ յետ՝ ամենատաւոր քաղցր բարբառոյն
տեսիլն վերացաւ· և ինքն մեծաւ գոհութբ փա-
ռաւորելով զքն էջ 'ի լեռնէն՝ և եմուտ 'ի տա-
ճարն սրբ· և անդ գոհացողական և սրտահառաչ
աղաղակաւ վեր առաքէր առ ամենասրբ երրոր-
դութիւն միջնորդ և բարեխօս ունելով զերանու-
հի կոյսն Մարիամ։ Եւ յետ համբարձմանն, 'ի
նոյն կիրակէին հրամայեաց միում աշակերտայն
իւրոց որ էր յոյժ խստակրօն և ճգնազգեաց ա-
ղեղայ, զի հսկմամբ մատուցանիցէ կսբ պատարա-
գըն։ Եւ ինքն հաղորդեցաւ 'ի կենդանարար սբ
մարմնոյ և յարենէ որդւոյն այ։ Եւ անկաւ 'ի
մահիճս յաւուր ե շաբթի· և զպայծառացեալն ե-
րեսս նր որպս անուանակցին իւրոյ Ստեփաննոսի
նախավկային· և թողում խրատս ոգէ շահս։ և բա
նըս մխիթարականս խօսէր առ ամ եղբարսն որք
'ի կարգաւորութ և յենականաց և ամ գաւառա-
գայլին և ընդունէլին 'ի նմանէ զօրհնութի և զառող-
ջութի

ջութիւն այնպէս ցանոյց իւրեանց և ուրախութե՟ դատանայից: Եւ հասեալ ՚ի շաբաթ օր՝ կիրակմուտ երեկոյին՝ ՚ի մեծի հրաշափառ տօնի գալստեան հոգւոյն սրբոյ՝ հրամայեաց եղբարցն թաւնալ զինքն և մուծանել յեկեղեցին ՚ի տաճար սրբոյն սահակայ Եւ պատուիրեաց պաշտօնէիցն ամ՟յն՝ զի յերեք օրեայ մինչև ցհուանօտն՝ զգիշերապաշտօն կարգ ժամուցն հակմամբ կատարեսցեն: Եւ յորժամ հասին խաղաքերից անհտարանն՝ մտին ՚ի տաճարին քահանայքն և սարկաւագունքն, զի զգեցցին հան-դերձս՝ և ընթեռնուցուն զխաղաքերից սր՟ ա-ւետարանն: Եւ տեսին զսր՟ վարդապետն սաէփան-նոս՚ի ծունկս անկեալ և զբազուկս երկինս տարածեալ, և այնպէս աւանդեալ զհոգին իւր առ ա՟ծ: Եւ նք՟ ոչ ումեք յայտնեցին զայն, մինչև ցարձակել ժա-մուն. և հոտ անուշ բուրեաց ՚ի քիմս ամ՟յն. և յետ արձակման պատարագին, ապա ազդ արարեալ ամ՟ եղբարցն որք ձայն բարձեալ յոյժ ողբալի սգով և մորմոքմամբ արարին կոծ մեծ ՚ի վ՟ր նր՟: Եւ սպա պատեցին զնա մաքուր կտաւօք ը՟ օրինի. բայց զմազեղէնն որ ոչ էր փոխեալ երբեք, ոչ հանին յանձնէն ը՟ հրամանի սրբոյն. և զայն օր Թողին ՚ի տաճարին անդ ՚ի պատիւ մեծի կիրակէի: Եւ յա-ւուր 2 շաբաթի զկնի սր՟ պատարագին՝ զարդարե-ցին փոքրիկ սայլ մի. և իջուցեալ զսր՟ մաքուր մար-մինն եդին ՚ի վ՟ր սայլին, զի տարցին՚ի վանքն ար-դերան՝ և անդ ամփոփեսցեն զնա և հրամայեալ էր

ՆՑ յառաջագոյն։ Եւ իսկոյն տեսին զի բազումք աստի և անտի՝ որք և կամայք խածատեալք՚ի կատաղեալ շանց և վիրաւորեալք. որք և ինքեանք ևս ատամօքն իւրեանց խածատէին զինքեանս և վիրաւորէին. որք եկեալ անկան առաջին սայլին ուր էր եդեալ ս՟բ մարմինն։ Եւ տեսին յանկարծակի զի Թափեցան՚ի բերանոյ ՆՑ ո՟ղ ընձագս մկանց և առ. ժամայն սատակեցան. և անդէն արարեալ փոսս և արկին՚ի ներքս և ծածկեցին հողով. և ա՟մ խածատեալքն և վիրաւորեալքն բժշկեցան՚ի ցաւոյն և առողջացան՚ի հիւանդութեանց իւրեանց։ Եւ այլ լծեալ զլուծս եզանց վառեալ լապտերօք և անուշահոտ խնկօք տարեալ՚ի վանքն արգելան. և անդ ժողովեալ բազում եպիսկոպոսք և վարդապետք և անթիւ քահանայք և ժողովուրդք. և մեծաւ պատուով եդին՚ի դիր հանգստեան։ Եւ շինեցին՚ի վ՟ր ս՟բ մարմնոյն մատուռ վայելուչ. որ մինչև ցայսօր և առ յապայս առնէ բազում ցաւոց և ազգի ազգի ախտաժէտաց բժշկութիւն. և մանաւանդ Թէ կատաղեալ շանց՝ և գայլոց, և ա՟մ չար գազանաց խածատելոյ. որք՚ի հեռաւորաց և՚ի մերձաւորաց՝ հաւատացեալք և այլազգիք՝ հաւատով և յուսով դիմեալ գան յուխտ՚ի ս՟բ գերեզման և յաղօթատեղ ս՟բյն. առնուն զկատարեալ բժշկութիւն, աղօթիւք և բարեխօսութ՟բ Ստեփաննոսի ս՟բ վարդապետին մ՟ր յուսկայ որդւոյն։ Եւ արդ՝ զմի զօրութ՟ի անքննելագործութ՟ի

շնորհեն ամի այս 2 ութ մեծպատանեքս. Իր, ամառ-
պատու մէջն խանհակայ, և վանքն արգելանից ՚ի
փառս ամենազօր տէրութեան։ Եւ զի որ վարդապետ
այս ստեփաննոս՝ ՚ի մանկութէ խորշէր յոյժ պա-
հեցող. այնքան՝ մինչ զի յամուրս քառասնորդաց
աղուհացից պահոց, 12 օրն միանգամ ճաշակէր
հաց. և զայն ևս ոչ յագ, այլ հոգեպահ մի։
Այլև յամուրս չորեքշաբաթի և ուրբաթի՝ և զամ
տէրունի շաբաթուն անսուաղ անցուցանէր, և էր
յոյժ ժուժկալ. աղօթասէր՝ և արտասուօղ. լռա-
կեաց և խորհրդական. անձանձիր ուսուցանող և
յանդիմանիչ ստահակաց. քաղցրախօս՝ գթած՝ և
տառապաձեռն. երկայնամիտ և ողորմած, ըն ամ
շնորհօքն ամ։ Որոյ յիշատակն օրհնութեան եղիցի.
և աղօթիւք նորին Տէր Յս Քս Ած ամի մեզ
ողորմեսցի Ամէն։

Առաղ մեզ հայելի պիտի, այն արևն որ լոյս կու տայ. շատ կայ ՚ի ջուրերնման, ՚ի ակչերն վեր կու վազէ ։ Գիտուն մարդըն յարևներման, խօսքըն պէտ արև կու տայ. անգէտ մարդն օձուներման, հանապազ զմարդըն կու խոցէ ։ Մարդ կայ որ հազար արժէ, հազար կայ որ մէկ մի չարժէ. այն մարդն որ հազար արժէ, յանգէտին քովլ փող մի չարժէ ։ Բազան ՚ի յանտառմոլին, թէպէտ բու թէպէտ բազայ է. ձոհարն ՚ի ծովլին միջին, թէպէտ քար թէպէտ ձոհար է ։ Խելօքն ՚ի յանգէտն խօսս, միտք արէ թէ ինչ նման է. Ճրագն ՚ի առջ և կուրին, կու վառի ինքըն չըգիտէ ։ Խելօքն է ՚ի ծովլ նըման, որ քանի չափեն նա տանի. անգէտն է ՚ի տիկներման, չափ յաւելըլնուն կու պատռի ։ Աշխարհս ՚ի տօլապ նըման, որ՚ի վեր և ՚ի վայր թաւալի. վերինն այլ ՚ի վայր դառնայ և վարինն ՚ի վեր թաւալի ։ Աշխարհս է կանանչ մարդեր, մեք ՚ի մէջն եմք կաքաւ ձագեր. գըրօղն այլ բազայ եղեր, կու կրէ մէկ ՚ի մէկ դար ՚ի վեր ։ Մանկտիք, երբ ՚ի հայ նստիք, ձեռնեցէք աղքատ ձեզ ընկեր. մեռնիք և ՚ի անդենն երթայք, կու նստիք քանց մէկ այլ ՚ի վեր ։ Մարդն որ յօտար տեղ երթայ շատ մի խելք նորա պիտանայ. ամէն մարդոյ դրան կենայ, աղա ինչ

քանն

բանն լինենայ։ Հատ թագաւորաց մեծաց, և ի-
մաստուն արանց լուեալ՝ թէ անչափ չկշռանայ
մարդն, յառաջընթացէս մինչ ու մեռանի։ Տանին
գերեզման զլինեն, և հողով լուր աչքն լցցի՝ ապա
փոշիմանի և ասէ, թէ հերիք է և այլ չէ պիտի։
Այս որ հետ ինձ արի, չէ արեր ազամայ որդի՝
որ շուշամ ոսկի ունէի, ՚ի գետինն ՚ի վայր վաթեցի։
Հազար ձի վազան բերի, վազ յուսի և այլ ո՛չ հա-
սուցի. ինչ շահ իմ յետին խելայն, երբ առաջի
անուննն առեցի։ Մէկ մարդ մի ձոհար ունէր ՚ի
խելաց պահել չկարաց. մինչ խելքն ՚ի վեր եկաւ,
նա գընաց ձոհարն ՚ի ձեռաց։ Գընաց ինքն ՚ի վայր
նստաւ, և ողորմուկ և խիստ շատ ելաց. նր լացն
այլ ինչ շահ է, երբ գնաց ձոհարն ՚ի ձեռաց։
Ա՛նալ և հազար բերան, թինչ խելօք անխելայց
քան զկաթն յիստակ էի, քան զգարնան ջուր պղտո-
րեցայ։ Հարած մարգարիտ էի, անարժան տեղիք
վաթեցայ. քան զապակա ՚ի ծակն էի, նա տրկուկ-
տկուկ քակեցայ։ Նա՛ մարդ ես նր ասեմ, որ բանից
զբերանդ համով. հանց զոյն լեզուն զին չունի,
թէ լինուն տուն մի ձոհարով։ Այծ երբ գնայ ա-
րար, ըզհողն և ջուրն և զօդն հրով. միթխալ մի
ամէւ չարար, այլ կշռեց զամենն չափով։ Լե-
զուն է գործիք բանի, արդարոյն զինչ խալիս ոսկէ
մարդոյն է մէկ փերթ արել, և օձինն է 2 ձողի։
Հանց մարդ որ 2 խօսի. զմէկն քաղցր և զմէկն
լեղի. եղբայր է օձին եղեալ, և ընդ անէծքն ընդ-
ունի։

ունի։ Տղային ձիւղն երբ չոր լինի, ո՛չ մնայ թէ խակի ծաղկի. Ճերմակ մազն որ սևներկեն ո՛չ ասէ թէ խակի թափի. Բայց մարդ մեղաւոր և սև, եւ գլխաւեմ որ կու սպիտակի. այն մէկ բանիկ կուզէ, որ ասէ մեղայ և քաւէ։

Սիւէլն [illegible]
[illegible]

Պատմութիւն պղնձէ քաղաքին. 1։

Պատմութիւն Փահլուլ թագաւորին. 38։

Պատմութիւն Նուշրւան թագաւորին. 48։

Պատմութիւն Խիկարայ իմաստնոյ. 57։

Պատմութիւն Աղջկան և Մանկան. 86։

Պատմութիւն Ալէքսանդրոսի. 106։

Պատմութիւն տէր Յուսկան, և որդւոյն Ստեփաննոսին. 119։

Խրատք աստուծեան յառաջնոյ. 142։

Յիշատակարան նորին Տպեցման գրոյս.

Գիրքս այս պատմութեանց՝ տպեցաւ և յաւարտ ածաւ արդեամբք և փափագմամբ պալատայի Հանգուցեալ տիրայր Մովսէսի որդի տիրայր Յակոբին. և վանեցի Հանգուցեալ տր Ածատուրի որդի մահտեսի Սարուխանին։ Որք գոլով բարեսնունդ զաւակք ծնողայն իւրեանց. զայս ետուն տպել իւրեանց արդեամբքն առ՚ի յիշատակ Հոգւոյ և ծնողայն իւրեանց։

Արդ՝ որք ընթեռնույք զսա, յիշեսջիք զվերոյ գրեալ զերկու բարեսէր անձինն՝ զտիրայր Յակոբն, և զմահտեսի Սարուխանն՝ հանդերձ ննջեցելովքն։

Այլև յիշեսջիք զաշխատաւոր գործարանիս Հանգուցեալ Գրիգորի որդի զտիրայր Անտօնն և խոյեցի Կարապետի որդի զտիրայր Իգնատիոսն. յիշօղքդ յիշեալ լիջիք. Ամէն։

Ղ Ե Ր Զ.